

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**PRIMERJALNA ANALIZA POROČIL O TRAJNOSTNEM RAZVOJU
ZA IZBRANA PODJETJA TEKSTILNE INDUSTRIJE**

Ljubljana, maj 2024

ANJA PETELIN

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Anja Petelin, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Primerjalna analiza poročil o trajnostnem razvoju za izbrana podjetja tekstilne industrije, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Simonom Čadežem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.
11. da sem preverila verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

1	UVOD	1
2	TRAJNOSTNI RAZVOJ	3
2.1	Definiranje trajnostnega razvoja	3
2.2	Dimenzije trajnostnega razvoja.....	5
2.3	Trajnostni razvoj kot konkurenčna prednost.....	8
3	POROČANJE O TRAJNOSTNEM RAZVOJU	9
3.1	Razvoj poročanja o trajnostnem razvoju	9
3.2	Oblike in orodja poročanja.....	12
3.2.1	Oblike poročanja.....	12
3.2.2	Orodja poročanja	13
3.3	Razlogi za poročanje.....	15
3.3.1	Teorije poročanja.....	15
3.3.2	Pobude in zahteve za poročanje.....	15
3.4	Mednarodni standardi in smernice poročanja.....	18
3.4.1	Global Reporting Initiative standard	19
3.4.2	UNGC načela.....	23
3.4.3	SASB standardi	24
3.4.4	Integrirano poročanje.....	25
3.4.5	CDP in CDSB okvir	26
3.4.6	TCFD okvir	27
4	TEKSTILNA INDUSTRIJA IN TRAJNOSTNI RAZVOJ.....	28
4.1	Analiza tekstilne panoge in trendi.....	28
4.2	Trajnostni razvoj v industriji	30
4.2.1	Okoljski vidik	31
4.2.2	Socialni vidik.....	32
4.2.3	Ekonomski vidik.....	33
5	ANALIZA POROČIL TRAJNOSTNEGA RAZVOJA IZBRANIH PODJETIJ	34
5.1	Metodologija raziskave.....	34
5.1.1	Osnovni namen	34
5.1.2	Vzorec in zajemanje podatkov	35

5.1.3	Opis analize	35
5.2	Analiza poročanja v vzorcu in rezultati	37
5.2.1	Predstavitev trajnostnih poročil izbranih podjetij	37
5.2.1.1	<i>H&M</i>	37
5.2.1.2	<i>Inditex</i>	38
5.2.1.3	<i>Gap Inc.</i>	38
5.2.1.4	<i>Adidas</i>	39
5.2.1.5	<i>Nike</i>	40
5.2.1.6	<i>C&A Europe</i>	40
5.2.1.7	<i>PVH Corp.</i>	41
5.2.1.8	<i>Nordstrom</i>	41
5.2.1.9	<i>Primark</i>	42
5.2.1.10	<i>Levi Strauss & Co.</i>	42
5.2.2	Primerjava trajnostnih poročil podjetij	43
5.2.3	Analiza rezultatov točkovnika	45
5.2.3.1	<i>Ekonomski vidik</i>	45
5.2.3.2	<i>Okoljski vidik</i>	47
5.2.3.3	<i>Socialni vidik</i>	51
5.2.3.4	<i>Analiza trajnostnih rezultatov med preučevanim obdobjem</i>	54
6	SKLEP	56
	LITERATURA IN VIRI	58
	PRILOGE	63

KAZALO TABEL

Tabela 1: BSC – kazalci o družbeni odgovornosti	11
Tabela 2: Razlike med NFRD in CSRD	17
Tabela 3: Prednost in omejitve GRI standardov	23
Tabela 4: Faze življenjskega cikla in alternativne metode trajnosti	32
Tabela 5: Izbrani kazalniki vključeni v točkovniku	36
Tabela 6: Prikaz standardov in smernic po podjetjih za trajnostna poročila leta 2022	44

KAZALO SLIK

Slika 1: TR kot preplet treh področji	6
Slika 2: Države z najvišjimi stopnjami vključevanja trajnostnih informacij v letna poročila	14
Slika 3: Število vrst določb, izdanih s strani različnih organizacij za leto 2020	16
Slika 4: Življenjski cikel proizvoda	30
Slika 5: Delež doseženih točk kot celote po posameznih področjih ekonomskega vidika v preučevanem obdobju	46
Slika 6: Delež doseženih točk posameznega podjetja pri ekonomskem vidiku za leto 2022	47
Slika 7: Delež doseženih točk kot celote po posameznih področjih okoljskega vidika v preučevanem obdobju	48
Slika 8: Delež doseženih točk posameznega podjetja pri okoljskem vidiku v letu 2022	50
Slika 9: Delež doseženih točk kot celote po posameznih področjih socialnega vidika v preučevanem obdobju	51
Slika 10: Delež doseženih točk posameznega podjetja pri socialnem vidiku v letu 2022 ..	53
Slika 11: Dosežene točke pri ocenjevanju trajnostnega poročanja za preučevana podjetja v obdobju	54

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Točkovnik	1
Priloga 2: Ključni finančni kazalniki	4

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

BSC – (angl. Balanced Scorecard); Sistem uravnoteženih kazalnikov

CDP – (angl. Carbon Disclosure Project); Projekt razkritja ogljičnega odtisa

CDSB – (ang. Climate Disclosure Standards Board); Odbor za razkritje podnebnih sprememb

COVID-19 – (angl. Coronavirus disease 2019); Koronavirusna bolezen 2019

CSRD – (angl. Corporate Sustainability Reporting Directive); Direktiva o poročanju o trajnosti podjetij

FSB – (angl. Financial Stability Board); Svet za finančno stabilnost

GRI – (angl. Global Reporting Initiative); Globalna pobuda za poročanje

IIRC – (angl. International Integrated Report Countil); Mednarodni svet za integrirano poročanje

NFRD – (angl. Non-Financial Reporting Directive); Direktiva o nefinančnem poročanju

SASB – (ang. Sustainability Accounting Standards Board); Odbor za standarde trajnostnega računovodstva

TBL – (angl. Tripple Bottom Line); trojni izid

TCFD – (angl. Task Force on Climate-Related Financial Disclosures); Delovna skupina za finančna razkritja povezana s podnebjem

TR – trajnostni razvoj

UNGC – (angl. United Nations Global Compact); Globalni dogovor Združenih narodov

1 UVOD

V sodobnem času se soočamo s številnimi okoljskimi in socialnimi problemi, zaradi česar je ogrožena kakovost našega življenja in okolja. Od industrijske revolucije naprej beležimo gospodarsko rast, predvsem na račun okolja. Medtem ko prebivalstvo, povpraševanje po virih in gospodarstvo nenehno rastejo, velikost Zemlje ostaja enaka, zato se bomo kmalu znašli na robu zmogljivosti. Trajnost nam kot orodje pomaga prilagoditi strategije za gospodarsko rast, pri tem pa nam ni potrebno izčrpavati naravnih virov (Alves, 2024).

Današnja miselnost je v nasprotju s teorijo trajnostnega razvoja (v nadaljevanju TR), saj je okolje podrejeno ekonomski maksimalnosti. Za našo kakovostno prihodnost je nujno, da zmanjšujemo pritiske na okolje ter živimo v okviru omejitev planeta. Trajnostni razvoj je zato ključen za našo družbo in prihodnost.

Svetovna komisija za okolje in razvoj definira TR kot način razvoja, ki zadošča današnjim potrebam, in pri tem ne ogroža možnosti prihodnjih generacij, da zadostijo svojim lastnim potrebam. Gre za razvoj, ki si prizadeva vzdrževati ravnotežje med tremi stebri; gospodarskim in socialnim razvojem ter varstvom okolja (Ekvilib Inštitut, 2017).

Podjetja vse več pozornosti namenjajo družbeni odgovornosti in TR. Čeprav sta ta pojma tesno povezana, gre za dva različna koncepta. Cilji TR in družbene odgovornosti so podobni, vendar pa bi lahko rekli, da je TR osnova za razvoj družbene odgovornosti. Pri TR gre za zadovoljevanje potreb družbe in hkrati ne ogrožati potreb prihodnjih generacij, na drugi strani pa se družbena odgovornost nanaša na organizacijo in opredeljuje odgovornost do širšega okolja (Ekvilib Inštitut, 2017).

Podjetja imajo pri svojem poslovanju samo en ekonomski cilj – ustvarjanje dobička. Konkurenca na trgu je za podjetja vse večja, zato ta poskušajo izstopiti iz svojih okvirjev in upoštevati interese različnih deležnikov (npr. kupcev, javnosti in zaposlenih). Podjetja se zavedajo, da so viri v okolju omejeni in da družbena odgovornost danes pomeni konkurenčno prednost. Podjetja so vedno bolj vpeta v svoje okolje, zato zadovoljevanje lastnikovih potreb po višjem dobičku ni dovolj za dolgoročno uspešnost.

Trajnost postaja ključni trend na področju modne industrije. V zadnjih letih se je izjemno povečal interes za TR in zanimanje potrošnikov za trajnostne izdelke. Tem trendom sledijo tudi blagovne znamke, ki poskušajo kupcem zagotoviti čimveč informacij o materialih in proizvodnji. Tudi velike korporacije stopajo v smer trenda trajnosti in so začele ponujati linije trajnostnih oblačil, ki sledijo načelom pravične trgovine in trajnostne izdelave (Story, 2021). Poleg javnosti, velik pritisk za uvedbo trajnosti prihaja tudi s strani vlad in EU, ki uvajajo različne finančne instrumente, ki spodbujajo naložbe v trajnostne dejavnosti in podpirajo prehod na nizkoogljično gospodarstvo (Alves, 2024). Poleg tega se v smeri

spodbujanja trajnostnih praks in transparentnosti podjetij krepijo tudi smernice in direktive, ki določajo obveznosti glede razkritja nefinančnih informacij za določena podjetja.

Ob visokih pritiskih vlagateljev se nekatera podjetja vse bolj zavedajo pomena trajnostnega poročanja. Evropska zakonodaja od velikih podjetij zahteva redno razkrivanje informacij o načinu delovanja in obvladovanja družbenih in okoljskih izzivov. Evropski parlament in Svet Evropske unije (2014) sta leta 2014 sprejela Direktivo 2014/95/EU imenovano tudi Direktiva o nefinančnem poročanju (angl. Non Financial Reporting Directive, v nadaljevanju NFRD), ki natančno določa pravila o razkritju nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti s strani nekaterih velikih podjetij in skupin z več kot 500 zaposlenimi. V tem trenutku direktiva zajema 11.700 velikih podjetij in skupin po vsej Evropski uniji. V skladu s to direktivo morajo podjetja objavljati informacije, ki se navezujejo na ekološko in socialno problematiko, spoštovanje človekovih pravic, boj proti korupciji in podkupovanju ter raznolikosti v podjetju (Kreusch 2023).

Evropska Komisija je junija 2017 objavila smernice, s katerimi si lahko podjetja pomagajo pri razkrivanju informacij. Te smernice niso obvezne, ampak so zgolj v pomoč pri poročanju, podjetja pa se lahko odločajo za uporabo mednarodnih, evropskih ali nacionalnih smernic za poročanje glede na lastne preference in potrebe (European Commission, brez datuma). S tem se spodbujata večja preglednost in odgovornost podjetij ter omogoča boljše razumevanje njihovega vpliva na družbo in okolje.

Namen magistrskega dela je preučiti adopcijo trajnostnega poslovanja v tekstilni industriji z okoljskega in socialnega vidika, pri čemer bo poseben poudarek namenjen vlogi trajnostnih poročil v tem procesu.

Cilji magistrskega dela so naslednji:

- oblikovati teoretični okvir, na podlagi katerega lahko izvedemo primerjalno analizo poročil o TR za izbrana multinacionalna podjetja v časovnem obdobju 2018 do 2022,
- identificirati spremembe trajnostnega poročanja v preučevanem obdobju časa za 10 velikih multinacionalnih tekstilnih podjetij,
- identificirati spremembe poslovanja z okoljskega in socialnega vidika v izbranih podjetjih v preučevanem obdobju.

V začetnem delu magistrskega dela uporabljamo metodo deskripcije, s katero bomo opisali definicije TR, zgodovinski razvoj poročanja o trajnosti ter smernice za poročanje, pa tudi splošen razvoj trajnosti v preučevani panogi. Empirični del magistrske naloge temelji na analizi poročil izbranih podjetij, pri čemer uporabljamo metodo analize vsebine. S pomočjo točkovnika, razdeljenega na podlagi smernic GRI, bomo analizirali poročila glede na tri vidike TR, ki so opredeljeni po ključnih področjih. S pomočjo merske lestvice bomo ovrednotili, kako kakovostno in podrobno podjetja poročajo o TR. Poleg tega izvajamo primerjalno analizo, ki omogoča ugotavljanje morebitnih sprememb v trajnostnem

poročanju med izbranimi podjetji v časovnem obdobju. Uporabljene metode vključujejo tudi metodo komparacije in metodo kompilacije, ki omogočata celovito razumevanje in interpretacijo pridobljenih podatkov.

2 TRAJNOSTNI RAZVOJ

2.1 Definiranje trajnostnega razvoja

Konec devetdesetih let so v ospredje prišli pristopi, ki so naravnani k varovanju narave, pravičnosti, socialni varnosti, medkulturnem dialogu ipd. Večdimenzionalno razmišljanje, ki v ospredje poleg ekonomskega razvoja postavlja tudi ekološke, socialne in kulturne dejavnike razvoja, je pot k preobrazbi družbe. Trajnost zahteva nove načine mišljenja in vrednot, ki pa se morajo spremeniti tako na ravni posameznikov, kot tudi na ravni podjetij in celotne družbe (Bertoncelj in drugi, 2011).

Po drugi svetovni vojni je ideja o trajnosti pridobila še več pozornosti, saj je postalo očitno, da ima tehnološki napredek negativen vpliv na okolje. Prebivalstvo se je začelo zavedati groženj, kot so hitra rast prebivalstva, onesnaževanje in izčrpavanje naravnih virov. Začela so se pojavljati vprašanja; ali sta napredek in razvoj neskončna in ali obstajajo njune meje. Ideje o trajnostni so se razširile tudi v politiko, pojavljale so okoljske nevladne organizacije in zelena gibanja (Borec, 2021).

V začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja se je skupek idej o napredku, trajnosti in razvoju usmeril v novo smer – TR. Leta 1972 se je v Stockholmu, na konferenci Združenih narodov o človekovem okolju, prvič sestala mednarodna skupnost, kjer so obravnavali svetovne potrebe okolja in smeri razvoja (Borec, 2021).

Definicija trajnosti je dokaj mlada, saj se je pojavila šele v 20. stoletju. Zaradi novih spoznanj se ta s časom spreminja in dopolnjuje. Različni avtorji navajajo različne pojme trajnosti in TR. Najpogosteje citirana je definicija Svetovne komisije za okolje in razvoj, imenovana tudi Brundtlandova komisija, ki je pojem TR prvič opredelila v poročilu „Naša skupna prihodnost“ leta 1987. Pojem so opredelili kot obliko razvoja oziroma napredka, ki zadovoljuje potrebe sedanjosti, ne da bi pri tem ogrožala prihodnje generacije pri zadovoljevanju svojih potreb (Borec, 2021). V poročilu so zapisali, da je oblikovanje neodvisnih okoljskih institucij ni dovolj, saj so okoljska vprašanja sestavni del razvojnih politik. Okoljske institucije so kritične v vseh sektorjih in morajo biti integrirane v vse aspekte politike (Rogers in drugi, 2008).

TR, kot ga je opredelila Brundtlandska komisija, je dobil svetovno veljavo pet let kasneje na konferenci Združenih narodov v Rio de Janeiru. Na konferenci so bili postavljeni temelji za številne mednarodne sporazume o okolju (Borec, 2021). Na konferenci v Rio de Janeiru so poudarili enakovrednost okoljskega in ekonomskega razvoja. Sprejet je bil načrt pod

imenom Agenda 21 za doseganje TR v 21. stoletju. Načrt opredeljuje ključne probleme sodobnega sveta in vse potrebne ukrepe za uresničitev TR ter spodbuja vlade držav, da promovirajo TR in sprejemajo vse potrebne strategije na nacionalni ravni (Rogers in drugi, 2008).

V 90. letih je TR postal vodilo okoljske politike EU. Tudi leta 1997 v Amsterdamski pogodbi je bil TR opredeljen kot prednostna naloga, ki povezuje okoljsko, ekonomski in socialno politiko z definiranimi ukrepi, kot so subvencioniranje kmetijstva, preusmeritev energetike v bolj trajnostno, nadzor porabe naravnih virov in tako dalje (Rogers in drugi, 2008).

Leta 2002 je v Johannesburgu potekala konferenca, kjer so pregledali desetletni napredek od sprejetja Agende 21. Udeleženci konference so se zavezali k promociji TR, prizadevanja udeležencev pa so omogočila, da je besedna zveza trajnostni razvoj postala del našega besedišča. TR, ki je včasih skrbel samo okoljske strokovnjake, je postal koncept, ki zadeva vse (Rogers in drugi, 2008).

Obstaja več kot 500 definicij TR in večina se osredotoča na posamezna področja. Ne glede na različnost definicij, pa vse vsebujejo naslednje koncepte (Young in Dhanda, 2013, str. 3):

- življenje na zemlji ima okoljske limite,
- ljudje so odgovorni preprečiti nadaljnje onesnaževanje oziroma ga zmanjšati,
- gospodarstvo, družba in okolje so medsebojno povezani in odvisni.

Repetto (1986) je o TR napisal: „Osrednja ideja trajnosti je, da sedanje odločitve ne smejo ovirati možnosti za vzdrževanje ali izboljšanje prihodnjih življenjskih standardov. To pomeni, da je potrebno gospodarske sisteme opravljati tako, da lahko živimo od dividend naših virov“.

Rogers in drugi (2008, str. 23) so opredelil tri pristope k TR:

- ekonomski pristop; maksimizacija dobička ob ohranjanju oziroma povečanju vrednosti kapitala,
- ekološki pristop; ohranjati odpornost in robustnost bioloških in fizičnih sistemov,
- socialno-kulturni pristop; ohranjati stabilnost socialnih in kulturnih sistemov.

Loucks in Gladwell (1999) sta TR definirala kot:

- razvoj, ki ne uničuje vitalnih oskrbnih sistemov planeta in bioloških sistemov,
- razvoj, ki omogoča stalen tok dobrin in storitev planeta,
- razvoj, ki zagotavlja pravično razporeditev koristi proizvodnje storitev in dobrin ter ohranja vitalne oskrbne sisteme.

TR pomeni odgovorno in uravnoteženo dvigovanje materialnega, socialnega in okoljskega blagostanja sedanje generacije, brez ogrožanja pogojev prihodnjih generacij oziroma

celotnega ekosistema. TR označuje prehod od politik odvisnosti k politikam trajnostne samozadostnosti (Bertoncelj in drugi, 2011, str. 17).

Osnovna misel TR je, da človeštvo z naravo ne sme početi tega, kar počne danes, če noče izzvati hudih ekoloških, socialnih in političnih problemov. Problem razumevanja TR je v podpiranju razvoja zasnovanega na količinski rasti, ki ni mogoč zaradi omejitev narave. Teorija TR se do danes ni uresničila. Celo nasprotno, saj je stanje podsistemov v vse slabšem stanju. Vse države na svetu se borijo z brezposelnostjo, propadanjem ekosistemov, vojno, lakoto... (Vovk Korže, 2011, str. 10).

Avtorja Young in Dhanda (2013) sta odkrivala, kateri so tisti dejavniki, ki podjetja spodbujajo k vpeljavi trajnostnega delovanja v svoje poslovanje. Glavni razlog je povezan s profitabilnostjo podjetja, saj so podjetja, ki se osredotočajo na trajnost, lahko bolj inovativna in posledično bolj dobičkonosna. Poleg dobičkonosnosti obstajajo tudi drugi razlogi, zaradi katerih se podjetja poslužujejo TR. To so konkurenčnost, lojalnost kupcev, skrb za okolje, mednarodni pritiski, javna izpostavljenost... Kljub vsem dosežkom na področju trajnosti, so mnoga podjetja kritizirana zaradi zelenega pranja (angl. greenwashing). To je praksa, pri kateri se podjetja kažejo kot okoljsko ozaveščena, vendar ne vključujejo dejanskih merljivih ciljev za doseg trajnosti (Young in Dhanda, 2013).

Strange in Bayley (2008, str. 31) v knjigi navajata, da je TR:

- konceptualni okvir – način spreminjanja prevladujočega pogleda na svet v bolj celovitega in uravnoteženega,
- proces – način uporabe načel integracije skozi prostor in čas,
- končni cilj – identificirati in odpraviti specifične probleme pomanjkanja virov, revščine, brezposelnosti.

Kot končni cilj TR razumemo doseganje ravnovesja med okoljem, gospodarstvom in družbo. TR ni zgolj cilj, temveč tudi proces, ki zahteva nenehno izboljševanje in prilagajanje, doseganje ravnovesja med tremi vidiki pa zahteva sodelovanje vseh deležnikov.

2.2 Dimenzije trajnostnega razvoja

TR je potrebno obravnavati po treh stebrih oziroma dimenzijah, ki so med seboj močno povezani in se prepletajo; gospodarstvo, družba in okolje. Osnovna ideja o TR ostaja enaka – ljudje, okolja in gospodarstva so med seboj povezana. Zgodovina nam je pokazala, da bomo opomnjeni s posledicami oziroma krizami, če soodvisnost stebrov ignoriramo. Če bomo uničili kapaciteto, ki nam jo zagotavlja okolje, bomo podvrženi posledicam, na katere nismo pripravljeni (Strange in Bayley, 2008).

Tri dimenzije TR so pogosto omenjene kot trojni izid (angl. Tripple Bottom Line, v nadaljevanju TBL) in so uporabljene kot merila za uspešnost posameznih projektov oziroma razvojnih programov (Rogers in drugi, 2008).

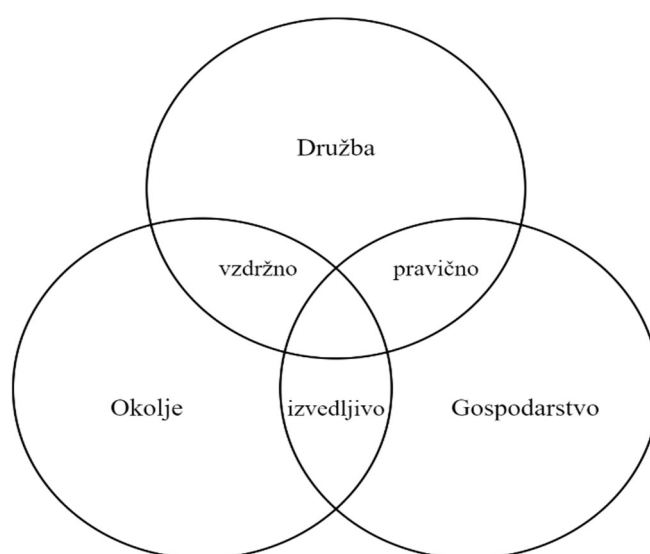
TBL navaja, da mora biti uspešnost podjetja merjena s temi tremi dimenzijami. Na nivoju podjetja TBL pogosto imenujemo kar 3P, kar predstavlja tri komponente: ljudje (angl. people), okolje (angl. planet), donos (angl. profit). Podjetja morajo uspeh meriti ne le na dobičku, ampak se morajo osredotočiti tudi na družbo in okolje (Young in Dhanda, 2013, str. 17).

TBL je oblika poročanja, ki navaja, da je odgovornost podjetja razširjena na vse deležnike in ne samo na delničarje. Ta oblika poročanja upošteva vpliv poslovanja na družbo in okolje skupaj s finančnimi donosi, ki jih podjetje ustvari. Ljudje so prepoznani kot človeški kapital, okolje pa kot naravni kapital. Brez zadovoljnih zaposlenih in čistega okolja je poslovanje dolgoročno obsojeno na propad (Young in Dhanda, 2013, str. 17).

TBL je proces v stalnem teku, ki pomaga podjetju pri transformaciji v zeleno poslovanje in demonstrira, da podjetja ne delujejo le za dobiček, ampak za skupno dobro (Young in Dhanda, 2013, str. 17–18).

Danes kot končni cilj TR razumemo doseganje ravnovesja med okoljsko, gospodarsko in družbeno trajnostjo, kar je prikazano na sliki 1. V prihodnje bomo morali več vlagati v povezana prizadevanja in ne samo v posamezne pobude. Vse dimenzije trajnosti tvorijo elemente dinamičnega sistema, zato jim ne moremo ločeno slediti. Vse odločitve morajo spodbujati ravnotežje v sistemu (Borec, 2021).

Slika 1: TR kot preplet treh področji

Vir: Borec (2021).

Vsaki dimenziji oziroma komponenti TR je potrebno zagotoviti enako pozornost, da lahko govorimo o trajnostnem rezultatu (Rogers in drugi, 2008, str. 42). Ekonomski pristop TR se osredotoča na maksimizacijo dobička ob ohranjanju oziroma naraščanju vrednosti kapitala. Trajnostna ekonomska rast pomeni, da bruto nacionalni produkt na prebivalca skozi čas narašča in ni omejeno oziroma ogroženo s strani biofizikalnih oziroma socialnih vplivov. TR zagovarja omejitve, ki omogočajo stopnje pridobivanja virov na ravni, ki ne bo presegla naravne regeneracijske stopnje (Rogers in drugi, 2008, str. 42). Pri tem pristopu je glavna skrb, kako države razvijajo svoja gospodarstva. Hitra gospodarska rast s pridobivanjem maksimalnih koristi dokazano negativno učinkuje na okolje in ustvarja veliko breme za sposobnost planeta. Z vidika TR mora biti gospodarska rast takšna, da je vpliv na okolje omejen. Trajnost ne predstavlja samo varstva okolja, ampak jo mora obravnavati v kontekstu povezovanja z drugimi področji. Razvoj je potrebno razumeti kot večdimenzionalni proces, ki vključuje velike spremembe v družbenih strukturah in institucijah. Cilj dimenzije je zagotoviti trajnostno in uravnoteženo ekonomsko okolje, nenehno nadzorovati in ohranjati obvladljive ravni državnega in zunanjega dolga ter se izogniti sektorskim neravnovesjem (Duran in drugi, 2015).

Ekološka komponenta TR zajema dejanski ekonomski razvoj in odnos do okolja ter tudi celoten razvoj. Ekološki razvoj je tesno povezan z okoljskimi zakoni in ekološkim ravnovesjem. Ta dimenzija TR je orientirana k postavljanju zahtev, ki vodijo v harmonijo in fizično in biološko stabilnost sistema. Če želimo govoriti o TR, potem ekonomska rast ne sme vplivati na okolje (Duran in drugi, 2015).

Družbena dimenzija se nanaša na družbene interakcije, odnose, vrednote, vzorce vedenja ipd. Nadaljnji družbeni razvoj je ključen za ohranjanje in zaščito okolja in predstavlja edino možnost za ustvarjanje in ohranjanje blaginje. Družbena dimenzija TR obsega naslednje cilje (Duran in drugi, 2015):

- spodbujanje izobraževanja, usposabljanja in javno ozaveščanje o stanju okolja,
- spodbujanje zdravja ljudi (nadzor nalezljivih bolezni, nevarnosti onesnaževanja...),
- boj proti revščini (integracija investicij v človeški kapital),
- trajnost demografije (poudarek na rasti prebivalstva).

Rogers in drugi (2008) so definirali operativne kriterije, kateri ovrednotijo TBL z naslednjimi opozorili:

- ekonomski cilji ne smejo biti maksimizirani brez zadovoljenih okoljskih in družbenih omejitev,
- okoljske koristi ne smejo biti maksimirane brez zadovoljenih okoljskih in ekonomskih omejitev,
- socialne koristi ne smejo biti maksimizirane brez zadovoljenih ekonomskih in okoljskih omejitev.

2.3 Trajnostni razvoj kot konkurenčna prednost

Vpeljava trajnostnega koncepta v proces podjetja lahko predstavlja pomembno konkurenčno prednost. Na trgu nenehno poteka boj za pridobitev kupcev in njihovo kupno moč, zato je zelo pomembno, kako se podjetja na trgu pozicionirajo.

Podjetja si morajo pridobiti konkurenčno prednost pred ostalimi podjetji na trgu, zato je pomembno, da podjetje ugotovi, kaj je smisel njegovega poslovanja in kako je lahko ob tem tudi družbeno odgovorno. Podjetja morajo ciljati na dolgoročno poslovno uspešnost in upoštevati vsa področja TR. Uspešna in konkurenčna je organizacija, ki se zna prilagoditi spremembam v okolju, zahtevam trga in družbe ter hkrati ohranjati in izboljševati svoj položaj na trgu (Bertoncelj in drugi, 2011, 130).

Prevladujoči pristopi podjetij do TR in družbene odgovornosti so ločeni od poslovanja in strategije podjetja. Če bi podjetja analizirala svoje zmožnosti za družbeno odgovornost z uporabo istih okvirjev, ki usmerjajo njihove ključne poslovne odločitve, bi ugotovili, da je lahko družbena odgovornost veliko več kot le strošek, omejitev ali dobrodelna dejavnost (Porter in Kramer, 2006).

Vpeljava družbene odgovornosti v podjetjih ni povsem prostovoljna. Podjetja so se začela soočati z odzivom javnosti na socialna vprašanja. Kot tak primer lahko izpostavimo podjetje Nike, ki se je soočilo z obsežnimi bojkoti, ko je revija New York Times leta 1990 objavila, da imajo neprimerne delovne pogoje za svoje zaposlene v Indoneziji. Od farmacevtskih podjetij se je med pandemijo pričakovalo, da se solidarno odzovejo in pomagajo Afriki, čeprav tam niso imeli primarnih proizvodnih linij (Porter in Kramer, 2006).

Aktivistične organizacije so postale vse bolj agresivne pri izvajanju javnih pritiskov na korporacije. Aktivisti ciljajo predvsem na bolj vidna in večja podjetja, zgolj zato, da opozorijo na socialni problem, četudi te korporacije niso imele velikega vpliva na obravnavani problem. Podjetje Nestle, glavni dobavitelj ustekleničene vode na svetu, je postalo glavna tarča v globalni razpravi o dostopu do vode, kljub temu da Nestlejeva prodaja ustekleničene vode obsega le 0,0008 % svetovne oskrbe s svežo vodo. Poleg aktivistov močne pritiske na podjetja izvajajo tudi državne ustanove. Vse bolj zahtevajo, da podjetja poročajo o socialnih in okoljskih tveganjih v svojih letnih poročilih (Porter in Kramer, 2006).

Ti pritiski jasno kažejo, v kolikšni meri si zunanje skupine prizadevajo, da podjetja prevzamejo družbeno odgovornost za socialna vprašanja in izpostavijo potencialno velika finančna tveganja. Podjetja se teh pritiskov zavedajo, vendar pa nimajo dovolj dobrih strateških in operativnih načrtov za spremembo. Večina podjetij je na te pritiske odgovorila z medijskimi kampanjami in letnimi poročili, ki prikazujejo samo družbena in okoljska dobra dela podjetij. Letna poročila redko ponujajo skladen okvir za dejavnosti družbene odgovornosti podjetij, kaj šele strateški okvir. Namesto tega prikazujejo anekdote o neusklajenih pobudah za prikaz družbene občutljivosti podjetja. Zmanjšanje onesnaževanja,

odpadkov in emisij se pogosto navaja samo za določene regije in ne za celotno podjetje. Poročila v večini ne vsebujejo učinkov trajnostnih pobud, kot tudi ne eksplicitnih ciljev in uspešnosti (Porter in Kramer, 2006).

Družbena odgovornost je kot strategija diferenciacije za organizacijo izredno privlačna. Organizacija, ki se vede odgovorno pridobi večji ugled, potrošniki pa so pripravljeni tudi plačati ustrezno cenovno premijo za izdelke, ki se skladajo z odgovornim poslovanjem. (Bertoncelj in drugi, 2011).

Organizacije, ki zanemarijajo vprašanja TR, tvegajo, da bodo na dolgi rok izgubile tržni delež, zaposlene in posledično tudi škodovala svojem ugledu. Organizacije, ki si prizadevajo vpeljati TR v svoje poslovanje, opazijo številne priložnosti in koristi (Young in Dhanda, 2013, str. 16).

Young in Dhanda (2013, str. 16) sta opredelila ugodnosti, ki jih podjetja pogosto pridobijo, ko se ta poslužujejo TR:

- pridobivanje konkurenčne prednosti iz naslova dobrega imena,
- prednost zelenih blagovnih znamk s strani kupcev,
- rekrutiranje in ohranjanje dobrih zaposlenih,
- prihranek denarja zaradi učinkovitosti in zmanjšanje odpadkov,
- TR kot točka diferenciacije,
- oblikovanje prihodnosti industrije,
- možnost postati prednostni dobavitelj,
- spreminjanje podobe in blagovne znamke.

Družbena odgovornost je lahko konkurenčna prednost organizacij. Vsaka organizacija lahko prepozna najboljše rešitve problemov s področja svojega delovanja in jih uporabi za pridobitev konkurenčne prednosti.

3 POROČANJE O TRAJNOSTNEM RAZVOJU

3.1 Razvoj poročanja o trajnostnem razvoju

Začetki računovodstva družbene odgovornosti se začnejo že leta 1970, ko je izšla knjiga Bauerja in Finna, ki sloni na empiričnih raziskavah o družbeni odgovornosti podjetij in družbenem poročanju. Tej knjigi so v naslednjih letih sledili številni raziskovalni članki in prispevki, ki so poročali o poskusih podjetij pri ocenjevanju poslovanja z vidika družbene odgovornosti. V obdobju do leta 1977 se pojavljajo prvi poskusi, s katerim so želeli ugotoviti, kakšne so finančne posledice družbenih aktivnosti v podjetjih in kako lahko s temi ugotovitvami pomagajo managerjem pri poslovnem odločanju (Rejc, 2004).

Med letoma 1978 in 1986 se je poslovanje podjetij preusmerilo predvsem na doseganje ekonomske učinkovitosti, vse ostale družbene in okoljske dejavnike pa so potisnili na stran. Poslovne odločitve so bile osredotočene na doseganje kratkoročnih dobičkov, prav tako so opustili zanimanje, ugotavljanje in merjenje družbenih in okoljskih aktivnosti in njihovih učinkov (Rejc, 2004).

Ponovno veljavo je računovodstvo družbene odgovornosti dobilo konec 80. let, ko je bila sprejeta okoljska regulativa s predpisi o zakonski odgovornosti podjetij. Podjetja so začela skrbno spremljati obveznosti in stroške, ki so nastali zaradi vplivov poslovanja na okolje. Kljub temu, da je bilo v tem času napisanih veliko poročil, so bila ta namenjena samo zunanjim uporabnikom, širši vidik družbene odgovornosti pa je bil še vedno zanemaren (Rejc, 2004).

V poznih 90. letih so podjetja začela izdajati poročila o družbeni odgovornosti v vse večjem obsegu. Določena podjetja so ugotovila, kako pomembna sta analiza in vključevanje vseh širših družbenih učinkov v poslovno poročanje. Podjetja so se počasi začela zavedati pomena integriranih modelov za interno poročanje o uspešnosti družbeno odgovornega poslovanja. To obdobje je pomenilo razvoj sodobnih modelov za merjenje uspešnosti poslovanja, ki je izboljšal integracije in institucionalizacije družbene odgovornosti (Rejc, 2004).

Razvoj modelov je bil povezan s hitro spreminjajočim se poslovnim okoljem, ko tudi izčrpna finančna poročila managerjem niso pomagala sprejemati pravih poslovnih odločitev. Številni avtorji so poudarjali, kako pomanjkljivi so finančni kazalniki. Podjetja potrebujejo informacije o različnih vidikih poslovanja, da bi razumela, kateri so ključni dejavniki, ki jim pomagajo dosegati dobičke (Rejc, 2004).

Od leta 1990 do 2000 je bilo razvitih veliko večdimenzionalnih modelov, kot na primer sistem uravnoteženih kazalnikov, model za merjenje uspešnosti na osnovi teorije udeležencev ipd. Vsi ti modeli vsebujejo tako finančne kot tudi nefinančne kazalnike (Rejc, 2004).

Po letu 1992 je najbolj znan model za merjenje celovite uspešnosti podjetja postal model uravnoteženih kazalnikov (angl. Balanced Scorecard, v nadaljevanju BSC). BSC obravnava vidik uspešnost poslovanja s štirih vidikov, in sicer z vidika kupcev, učenja in rasti, notranjih poslovnih procesov in finančnega vidika, ki so prikazani v tabeli 1. Ti vidiki so v hierarhičnem smislu v vzročno-posledični povezavi. Ta model upošteva tako finančne kazalnike, ki managerju povedo, kakšne so finančne posledice aktivnosti v podjetju, kot tudi nefinančne o zadovoljstvu kupcev in zaposlenih (Rejc, 2004).

Tabela 1: BSC – kazalci o družbeni odgovornosti

Vidik	Kazalci o odgovornosti varovanja okolja	Kazalci o družbeni odgovornosti
Finančni	Prihodki od reciklaže, stroški uničenja proizvodov, investicije v izgradnjo okoljskih projektov	Prihranki v stroških kadrovanja, nagrade zaposlenim, rast prodaje, izdatki za varnost in zdravje zaposlenih
Kupci	Življenjska doba proizvodov, ekološka učinkovitost produktov, število zelenih proizvodov	Zadovoljstvo kupcev in lokalnih skupnosti, percepcije kupcev
Učenje in rast	Delež usposobljenih zaposlenih za okoljevarstvene aktivnosti, število kršitev okoljske zakonodaje	Število ur prostovoljnega dela, zadovoljstvo zaposlenih/pritožbe, raznolikost zaposlenih
Notranji poslovni procesi	Delež izmeta, število okoljskih nesreč, poraba goriva, vode in energije, delež reciklaže	Število nesreč pri delu, število tožb zaposlenih, število nadur, delež zmanjšanja poškodb

Vir: Rejc (2004).

V zadnjih desetletjih se je odgovornost podjetij, ki so poročala predvsem o svojem finančnem stanju delničarjem, razširila na poročanje o TR, ki zajema vse deležnike podjetja. Od organizacij se zahteva, da bodo delovale v korist družbe in okolja ter razkrivale vse negativne in pozitivne vplive na okolje. Poročanje je zelo pomemben del poslovanja, saj si v primeru, da podjetje ne poroča, lahko deležniki sami poiščejo informacije in si na podlagi teh ustvarijo svoje mnenje (Bertoncelj in drugi, 2011, str. 132).

V zadnjih letih so številne države opazile dramatične premike pri številu podjetij, ki poročajo o trajnosti. Vlagatelji so se začeli vključevati v razpravo in poročanja podjetij ter izražati razočaranje nad pomanjkanjem nefinančnega poročanja (KPMG, 2020).

KPMG (2020) v poročilu za leto 2020 navaja, da je poročanje o TR v primerjavi z letom 2017 naraslo za 5 odstotnih točk. V vzorcu, kjer je bilo vključenih 5200 podjetij (100 največjih podjetij po prihodkih v 52 državah), jih je v letu 2020 kar 80 % poročalo o TR. Poročanje o TR se je zvišalo skoraj v vseh državah, razen v Indiji in Veliki Britaniji.

Ta trend ni omejen samo na velika podjetja. Sodeč po raziskavi (Granville in drugi, 2021) je 51 % majhnih in srednjih podjetij (s tržno vrednostjo med 2 in 10 milijard \$) v ZDA prostovoljno objavilo svoja trajnostna poročila na svojih spletnih straneh, kar je v primerjavi z letom 2019 za kar 16 odstotnih točk več. Od 41 podjetij, ki so leta 2020 zagotovila objavo ESG na spletnih straneh, jih vsaj 13 leta 2019 v tovrstni objavi ni sodelovalo, kar kaže na pospešujoči se trend prostovoljnega objavljanja informacij o ESG na spletnih straneh. Podjetja so začela uporabljati poročanje o TR kot marketinško orodje, da predstavijo svojo dolgoročno strategijo in zavezanost k ustvarjanju vrednosti (Tyagi, 2023).

3.2 Oblike in orodja poročanja

3.2.1 Oblike poročanja

Oblike poročanja lahko razvrstimo v tri skupine: obvezno, prostovoljno in spodbujeno. Tisti, ki zagovarjajo obvezno poročanje, so prepričani, da bi morala zakonodaja bolj regulirati področja in obseg poročanja, da bi zagotovila poročanje o pomembnih informacijah. (Bertoncelj in drugi, 2011, 135).

Obvezno poročanje o TR je vroča tema v zadnjem desetletju. Vsaka država ima svoj način, kar spodbuja učinek poročanja o trajnostni v svetovnem merilu in predstavlja velik izziv za globalna podjetja, ki morajo izpolnjevati zahteve v vseh državah, v katerih delujejo. Obvezno poročanje o TR v večini velja le za podjetja v državni lasti, velike korporacije in podjetja, ki kotirajo na borzi (Industry Today, 2023).

Zagovorniki uvedbe obveznega poročanja trdijo, da bi obvezno poročanje pomenilo izenačitev igralnega polja. Če bi se poročanja lotila vsa podjetja, potem stroški, ki bi se porabili za izvajanje poročanja ne bi bili konkurenčna odločitev. Pojavile bi se razlike med tem, kdo najbolje upravlja s socialnimi in ekološkimi vprašanji. Na podlagi primerljivih informacij bi trg kaznoval podjetja, ki zgolj trdijo, da so trajnostno odgovorna, medtem ko bi nagrajeval tista, ki to dejansko uresničujejo. Ob uvedbi obveznega poročanja, bi lahko podjetja zmanjšala stroške o pripravi poročil TR. Podjetja vlagajo veliko časa in denarja v ocenitev pričakovanj javnosti, z obveznim poročanjem pa bi bila ta pričakovanja jasno opredeljena. Ko se premikamo s potrošniške družbe k družbi, ki temelji na interesnih skupinah, morajo podjetja delovati v skladu s principom, da ima deležnik vedno prav. Obvezno poročanje je edini način za spodbujanje tega premika (Bertoncelj in drugi, 2011, 135).

Prostovoljno poročanje pomeni, da vsebina ni zakonsko določena, temveč je ta izbrana s strani podjetij. Ta se lahko odločijo, ali bodo poročala in o katerih indikatorjih bodo poročala (Doane, 2002). Prostovoljno poročanje ne prinaša vedno pozitivnih učinkov. Če vsebina poročanja ni zakonsko določena, podjetje ne bo razkrilo neugodnih informacij, kar pa je lahko zavajajoče (Bertoncelj in drugi, 2011, str. 135). Podjetje se za prostovoljno poročanje največkrat odloči zaradi povečanje ugleda podjetja in razkazovanja prispevanja k reševanju okoljskih in socialnih problemov.

Vedno več je tudi spodbujenega poročanja zaradi pritiskov deležnikov, saj ti zahtevajo informacije, ki so za njih zelo pomembna (Bertoncelj in drugi, 2011). Edina razlika med prostovoljnim in spodbujenim poročanjem je v spodbudi za zagotavljanje informacij. Spodbuda za prostovoljno poročanje prihaja od managementa kot odziv na vrzel ali grožnjo o legitimnosti. Zahteva pri spodbujenem razkritju pa je neposredna zahteva deležnikov. Ta razkritja so običajno v obliki odgovorov na vprašalnike oziroma intervjuji (Van der Laan, 2009).

3.2.2 Orodja poročanja

Podjetja se pri poročanju o TR lahko odločajo za eno izmed praks; poročilo o TR lahko vključijo v svoje letno poročilo ali pa ga objavijo samostojno. Ne glede na prakso objave, vsebinskih razlik med poročili ni. Poročilo o TR predstavlja dopolnitev finančnega letnega poročila. Podjetja se lahko sama odločijo, ali bo trajnostno poročilo del letnega poročila ali samostojno.

Letno poročilo je najbolj uveljavljena oblika komuniciranja podjetja z lastniki in drugimi interesnimi skupinami. Namen letnega poročila je, da poslovni subjekti razkrijejo informacije, s katerimi javnosti predstavijo svoje prednosti, filozofijo in kulturo poslovanja. Letno poročilo mora biti jasno in pregledno, prikazovati pa mora resničen in pošten prikaz premoženja in obveznosti družbe, njenega finančnega položaja in poslovnega izida. Letno poročilo je sestavljeno iz dveh delov, poslovnega in računovodskega. Poslovni del zajema vizijo, strategijo, analizo upravljanja, poročilo o kapitalu, organizacijsko strukturo in podobno, medtem ko računovodski del zajema računovodske izkaze podjetja (DATA d.o.o., 2016).

Samostojna nefinančna poročila so dokumenti, ki podrobno opisujejo akcije, pobude, načrte, cilje in dosežke, ki jih je podjetje doseglo v svojih prizadevanjih za TR. Ta poročila so poimenovana z zelo različnimi imeni, zasledimo jih lahko kot trajnostno poročilo, poročilo o korporativni odgovornosti, družbeno poročilo, poročilo o okolju ipd. Ta poročila so usklajeni s standardi poročanja, kot so GRI, SASB in drugi (National Action Plans on Business and Human Rights, brez datuma).

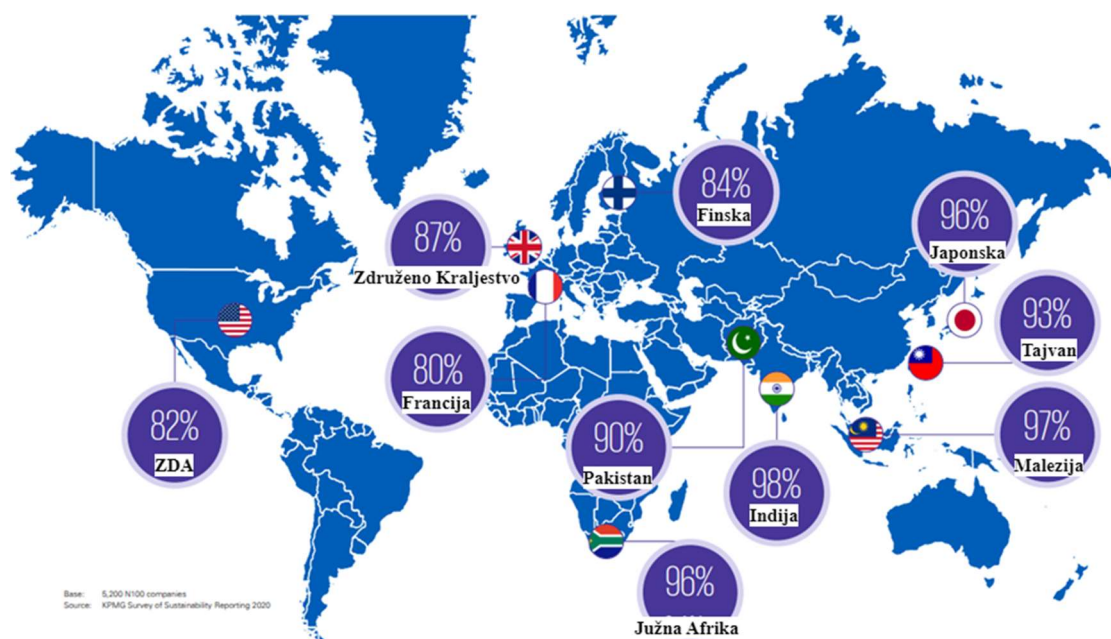
Integrirano poročilo je kombinacija tradicionalnega letnega poročila, ki je večinoma osredotočeno na finančne podatke (korporativno strukturo in strukturo upravljanja in tveganja) in poročila, ki razkriva podatke povezane s trajnostjo. S takšnim načinom poročanja se izboljša kakovost informacij, ki so na voljo vlagateljem (Miranda Partners, 2021). Integrirana poročila se razlikujejo od tradicionalnih letnih in trajnostnih poročil, saj združujejo in povezujejo informacije o finančnih, družbenih in upravljalških vidikih ter izvedbah podjetja. S tem izboljšujejo transparentnost družbene odgovornosti podjetja in omogočajo prikaz, kako podjetje ustvarja družbeno vrednost v času.

Integrirano poročanje je razvoj korporativnega poročanja s poudarkom na jedrnatosti, strateški pomembnosti in usmerjenosti v prihodnost. Integrirano poročanje zahteva in prinaša integrirano razmišljanje, ki omogoča boljše razumevanje dejavnikov, ki vplivajo na organizacijo. Posluževanje integriranega poročanja lahko vodi do vedenjskih sprememb in izboljšanja uspešnosti v celotni organizaciji. Podjetja lahko preko integriranega poročanja ustvarjajo boljša sodelovanja v ekipah, so bolj ozaveščena pri sprejemanju odločitev in ustvarjajo pozitivne učinke pri odnosih med vlagatelji in deležniki (Integrated Reporting, brez datuma).

Integrirano poročilo bi moralo zagotoviti oris prihodnosti s povezovanjem finančnih in nefinančnih podatkov, da bi lahko ocenili, kako trenutne operacije ustvarijo oziroma uničijo dobiček v prihodnosti (Integrated Reporting, brez datuma). Glavna razlika med finančnim in integriranim poročanjem je, da se integrirano poročanje osredotoča na sodelovanje z deležniki, medtem ko se tradicionalno poročanje osredotoča na delničarje. Glavni cilj integriranega poročanja je povezati vse deležnike in vključiti vse sektorje.

Po raziskavi KPMG (2020) za leto 2020 večina podjetij vključuje informacije o TR v svoja letna poročila. V vzorcu 5200 podjetij (vključno z 100 najboljšimi podjetji iz 52 držav) je kar 61 % podjetij vključilo informacije o TR v svoje letno poročilo. Ta odstotek je bil v letu 2017 60 %. V primerjavi s tem je v vzorcu 250 največjih podjetij na svetu 76 % podjetij vključilo trajnostne informacije v letno poročilo, kar predstavlja 2-odstotno manjši odstotek kot v letu 2017. Slika 2 prikazuje deset držav, ki imajo najvišje stopnje vključevanja informacij o TR v letna poročila.

Slika 2: Države z najvišjimi stopnjami vključevanja trajnostnih informacij v letna poročila

Vir: prirejeno po KPMG (2020).

V poročilu opazimo trend rasti integriranih poročil. V letu 2020 je 16 % podjetij iz vzorca 100 najboljših podjetij izdalo integrirana poročila, kar predstavlja povečanje za 2 odstotni točki v primerjavi z letom 2017. V vzorcu 250 največjih podjetij na svetu pa je 22 % podjetij izdalo integrirano poročilo, kar je 8 odstotnih točk več kot leta 2017. Zlasti v Franciji in na Japonskem je bilo opaziti pomembno povečanje integriranega poročanja v letu 2020 v primerjavi z letom 2017 (KPMG, 2020). Ta trend kaže na naraščajočo pomembnost integriranih poročil kot orodja za celovito in pregledno komuniciranje podjetje vrednosti ter njegovega trajnostnega in finančnega uspeha.

3.3 Razlogi za poročanje

3.3.1 Teorije poročanja

Bertoncelj in drugi (2011, str. 134–135) navajajo več razlogov, zakaj se podjetja poslužujejo poročanja o družbeni odgovornosti:

- Teorija iger

Teorija iger razlaga, da organizacije prostovoljno razkrivajo informacije, da bi maksimirale vrednost čistega premoženja po odštetju pričakovanih političnih stroškov. Pod pričakovane politične stroške lahko uvrstimo inšpekcijske preglede, pritiske po stroških zakonodaj ipd. Večja podjetja so bolj izpostavljena političnim stroškom, saj imajo večjo prepoznavnost v javnosti. Študije dokazujejo, da je raven razkritih informacij o trajnosti odvisna od velikosti in panoge podjetja, ki določata izpostavljenost organizacije v javnosti in s tem verjetnost regulacijske politike.

- Teorija deležnikov

Teorija deležnikov (v nasprotju s teorijo iger) dobička ne postavlja na prvo mesto, ampak poudarja pomen odnosa podjetij do vseh interesnih skupin. Organizacija mora upoštevati in spoštovati pravne in etične norme, da lahko sobiva v okolju. Če bodo podjetja ustvarjala in utrjevala dolgoročna razmerja z deležniki, bodo ustvarjala konkurenčne prednosti. Po tej teoriji podjetje prostovoljno izpolnjuje cilje lastnikov in deležnikov ter v svoje poslovanje integrira družbene in okoljske vidike.

- Teorija legitimnosti

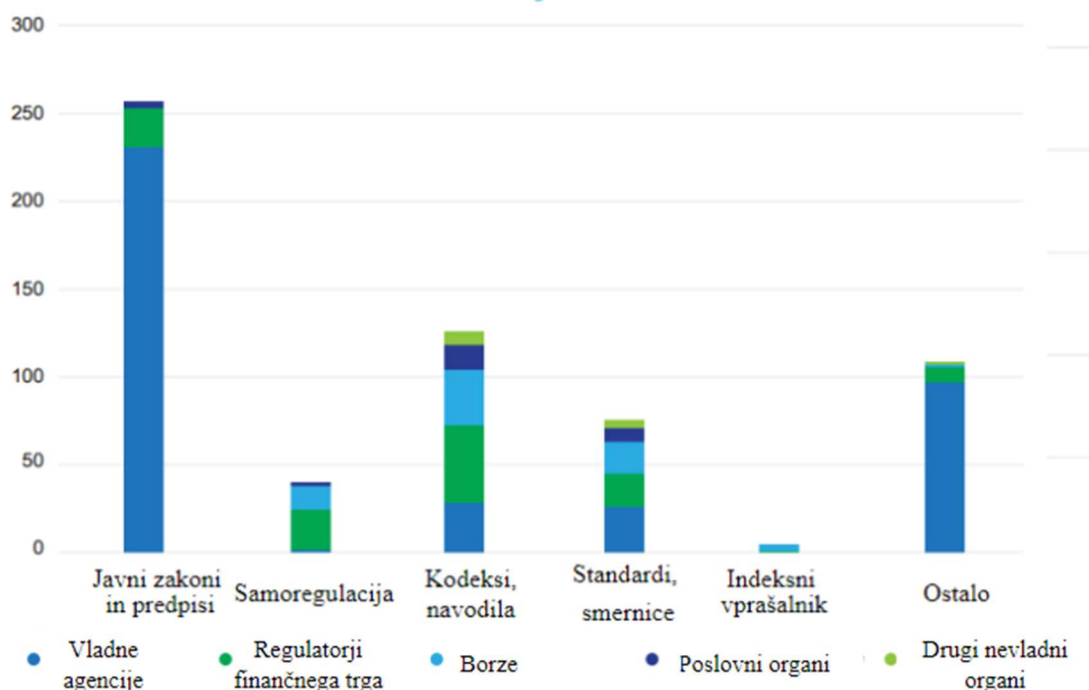
Teorija legitimnosti predvideva, da organizacija za poslovanje in delovanje v družbi pridobi mandat, ki pa ji ga lahko družba zaradi kršitev tudi odvzame. Podjetje mora biti v skladu s širšim družbenim okoljem. Preveliko neskladje lahko pomeni grožnjo legitimnosti obstoja za organizacijo, ki pa se lahko uresniči v pravnih, družbenih ali ekonomskih sankcijah. Podjetje ima z družbo sklenjeno tako imenovano družbeno pogodbo, kar pomeni, da se strinjajo z opravljanjem določenih dejanj, ki jih družba želi. V zameno jim družba odobri poslovanje, korist in preživetje.

3.3.2 Pobude in zahteve za poročanje

Zadnja leta so nakazala še večjo vpletenost regulatorjev na trgu. Dokazi potrjujejo, da mehki instrumenti, kot so navodila oziroma smernice, dopolnjujejo stroge zahteve za kakovostno poročanje. Van der Lugt in drugi (2020) v poročilu o trajnostni politiki za leto 2020 navajajo, da so vladne organizacije najpogostejši organ, ki sprejema odločbe o trajnostni politiki. V primerjavi z letom 2016 se je število odločb, sprejetih s strani vladnih organizacij, povečalo

za kar 74 odstotnih točk. Najpogosteje izdajajo določbe o poročanju preko javnih zakonov, predpisov ali drugih pristopov, kot so akcijski načrti, strategije ali programi. Regulatorji finančnih trgov, borz in industrijski organi so bolj aktivni pri izdajanju kod, smernic, standardov ipd. Na sliki 3 je prikazano število in vrste sprejetih odločb po posameznih organizacijah za leto 2020.

Slika 3: Število vrst določb, izdanih s strani različnih organizacij za leto 2020

Vir: prirejeno po Van der Lugt in drugi (2020).

V poročilu KPMG (2020) o trajnostnem poročanju za leto 2020 navajajo, da zaznavajo visoke stopnje poročanja o TR. Četrtnina od vzorčnih 52 držav je imela stopnjo poročanja o TR nad 90 %. V večini teh držav te visoke stopnje poganjajo predpisi – običajno zahteve vlade ali borze. V evropskih državah je za povečanje stopnje trajnostnega poročanja služil prenos NFRD v nacionalni zakon držav članic.

Zakonodaja EU od nekaterih velikih podjetij zahteva, da razkrijejo informacije o tem, kako delujejo in obvladujejo družbene in okoljske izzive. Direktiva NFRD določa pravila o razkritju nefinančnih informacij. Poročila morajo razkrivati informacije o varstvu okolja, družbeni odgovornosti, ravnanju z zaposlenimi, spoštovanju človekovih pravic, boju proti korupciji ter raznolikosti v upravnih odborih. Poročati morajo podjetja z več kot 500 zaposlenih, vključno z družbami, ki kotirajo na borzi, bankami, zavarovalnicami in drugimi podjetji, ki so označena za subjekte javnega interesa. To v EU obsega približno 11.600 podjetij in skupin (European Commission, brez datuma).

Evropski parlament in Svet Evropske unije (2022) sta decembra 2022 potrdila Direktivo 2022/2464 imenovano tudi Direktiva poročanja o trajnostnem razvoju (angl. Corporate Sustainability Reporting Directive, v nadaljevanju CSRD), ki bi spremenila obstoječe zahteve poročanja.

Direktiva CSRD širi obseg uporabe NFRD na vsa velika podjetja in vsa podjetja, ki kotirajo na organiziranih trgih (razen mikropodjetij). Prav tako zahteva revizijo razkritih informacij, uvaja podrobnejše zahteve glede poročanja ter zahteva poročanje v skladu z obveznimi standardi EU o trajnostnem poročanju. Podjetja, ki bodo upoštevala CSRD, bodo poročala na podlagi Evropskih standardov poročanja o trajnostnosti. Ti standardi bodo podjetjem omogočali razumevanje vpliva na ljudi in okolje, in hkrati razumevanje pomembnih vplivov trajnostnostnih zadev na razvoj, uspešnost in položaj podjetja. V tabeli 2 so predstavljene razlike med NFRD in CSRD (Kreusch, 2023).

Tabela 2: Razlike med NFRD in CSRD

	Direktiva o nefinančnem poročanju (NFRD)	Direktiva poročanja o trajnostnem razvoju (CSRD)
Katera podjetja obsega?	Velika podjetja, ki imajo več kot 500 zaposlenih, podjetja na borzi, banke, zavarovalnice.	Vsa velika podjetja, ki izpolnjujejo dva od treh kriterijev: – 250 zaposlenih, – 40 mio € prometa, – 20 mio € sredstev. Podjetja na EU borzi (izvzeta so mikropodjetja, ki imajo manj kot 10 zaposlenih ali manj kot 20 mio € prometa).
Časovnica	Velja od 2018.	Začne veljati 1. januarja 2024. Sprejetje direktive v zakonodajo držav članic do 1. dec. 2022.
Št. podjetij, ki jih direktiva zadeva	11.600.	49.000 (kar zajema 75 % celotnega prometa podjetij v EU).

Se nadaljuje

Tabela 2: Razlike med NFRD in CSRD (nad.)

	Direktiva o nefinančnem poročanju (NFRD)	Direktiva poročanja o trajnostnem razvoju (CSRD)
Obseg zahtev za poročanje	Podjetja morajo poročati o petih dimenzijah: – varstvo okolja, – družbena odgovornost in obravnava zaposlenih, – spoštovanje človekovih pravic, – boj proti korupciji in podkupovanju, – raznolikost v upravi podjetja. Podjetja morajo poročati o politiki, rezultatu politike, tveganjih in ključnih kazalnikih uspešnosti.	Obseg zahtev NFRD in dodatne zahteve: – dodatne informacije glede neopredmetenih sredstev, – poročanje o ciljih in napredku.
Zanesljivost poročanja (pregled neodvisnih oseb)	Ni obvezno.	Obvezno, poročanje mora zajemati: – integracijo v revizijsko poročilo, – vpletenost ključnega revizijskega partnerja.
Orodje poročanja	Vključeno v letno poročilo ali ločeno z jasnim sklicevanjem na finančno poročilo in poslovno poročilo.	Vključeno v poslovno poročilo.
Oblika poročila	Datoteka v PDF formatu, objavljena na spletu.	Elektronska oblika – XHTML datoteka.

Vir: Kreusch (2023).

3.4 Mednarodni standardi in smernice poročanja

Danes obstaja veliko okvirjev za poročanje o trajnosti – vsak s svojo metodologijo in svojim sistemom točkovanja. Ti okviri postanejo osnova za to, kako podjetja določajo KPI, kaj ta merijo in katere informacije so vključene v trajnostna poročila. Eden od razlogov za naraščajoče število okvirjev za trajnostno poročanje je širok nabor podjetij, ki morajo poročati o trajnosti. Različne panoge imajo različne vidike in učinke, zato bodo morale poročati o različnih meritvah. Podobno se različne zainteresirane strani (vlagatelji,

regulatorji) zanimajo za različne informacije. Tako je vsak standardizacijski organ razvil svoje lastne okvire za izpolnjevanje potreb (Niemoller, 2021).

Pomembno je ločiti med standardi in smernicami poročanja. Standardi so dobro opredeljeni in definirani in pričakuje se, da se jih bo natančno upoštevalo. Smernice pa so le široki okviri, ki usmerjajo in pomagajo organizacijam pri trajnostnem poročanju. Večina standardov in smernic za poročanje o trajnostni temelji na razumevanju, da je za nadaljevanje gospodarskega razvoja potrebno ohraniti vse vidike obstoja, kar vključuje družbene in okoljske potrebe (Eka, brez datuma).

Ker obstajajo različni standardi in smernice trajnostnega poročanja, mora podjetje glede na svoje potrebe izbrati pravilni okvir oziroma kombinacijo okvirjev, ki jim bo sledilo. Podjetje mora glede na dejavnike izbrati najbolj primeren okvir. Obstajajo sledeče možnosti (Tyagi, 2023):

- če je poročilo predpisano z vladno uredbo, mora podjetje preveriti, katere okvirje sprejema uredba in ali imajo ti posebno obliko predložitve,
- če podjetje pripada določenemu segmentu industrije, so nekateri okvirji bolj primerni kot drugi,
- odvisno od tega, za katera razkritja se okvirji uporabljajo, se izbere najbolj primeren okvir na potrebe podjetja.

3.4.1 Global Reporting Initiative standard

Pobuda za globalno poročanje (angl. Global Reporting Initiative, v nadaljevanju GRI) je izdala GRI standarde, ki so modularni sistem medsebojno povezanih standardov. Organizacijam omogočajo, da javno poročajo o vplivih svojih dejavnosti na strukturiran način, ki je pregleden tako za deležnike kot tudi za druge (Global Reporting, 2023a).

GRI standarde lahko uporabljajo vse organizacije; velike, majhne, javne ali zasebne iz vseh sektorjev. Zaposleni znotraj organizacije uporabljajo standarde za poročanje o vplivih organizacij na verodostojen način, ki je primerljiv skozi čas in glede na druge organizacije. Standardi pomagajo tudi zainteresiranim strankam in drugim uporabnikom informacij razumeti, kaj se od organizacije pričakuje. Organizacija lahko razkrije informacije uporabi tudi pri ocenjevanju svoje politike in strategije oziroma za strateško usmerjanje (Global Reporting, 2023a).

GRI je bil ustanovljen leta 1997 v Bostonu z namenom, da se ustvarijo mednarodne uporabne smernice za poročanje o ekonomskem, okoljskem in socialnem delovanju podjetja. GRI deluje za skupna prizadevanja, saj zahteva aktivno udeležbo večih deležnikov, tako korporacij kot nevladnih organizacij. Vidik večih deležnikov vodi do široke uporabnosti GRI standardov. GRI standardi so danes najbolj uveljavljeni standardi trajnostnega poročanja na svetu, saj so mednarodno priznani in omogočajo primerljivost med podjetji.

Raziskava podjetja KPMG (2020) je pokazala, da so GRI standardi prevladujoči pri poročanju o TR. Raziskava je zajemala dva različna vzorca. En vzorec je vključeval 100 največjih podjetij iz 52 različnih držav, kar skupno predstavlja 5200 podjetij, medtem ko je bil drugi vzorec sestavljen iz 250 največjih podjetij na svetu. Rezultati so pokazali, da je v prvem vzorcu 77 % podjetij uporabljalo GRI standarde, medtem ko je bil ta odstotek v drugem vzorcu še višji, saj je uporabo GRI standardov poročalo kar 84 % podjetij. Opazno je tudi znatno povečanje uporabe GRI standardov v primerjavi z letom 2017.

Okvir GRI poročanja določa načela in kazalnike, ki jih organizacije uporabljajo za merjenje in poročanje o ekonomski, družbeni in okoljski uspešnosti, ter zagotavlja smernico organizacijam za razkritje njihovega trajnostnega poročila. Ta okvir je relevanten za vse vrste, oblike in velikosti organizacij.

Prvi osnutek GRI smernic je bil izdan leta 1999. Te so se leta 2002 preoblikovale v drugo generacijo smernic G2, leta 2006 pa je bila izdana tretja generacija G3. Po izdani tretji verziji je GRI razširil okvir poročanja in zgradil močne vezi z različnimi organizacijami, s čimer so zagotavljali izobraževalne publikacije, raziskave in razvoj publikacij, treninge in podobno (Young in Dhanda, 2013, str. 248).

Leta 2013 so izdali novo generacijo smernic, GRI G4, tri leta kasneje pa je GRI prešel od zagotavljanja smernic do postavljanja prvih globalnih standardov za poročanje o TR (Kasemir in Huck-Wettstein, 2021). Standardi GRI so stopili v veljavo 1. julija 2018, kar pomeni, da so morala vsa poročila, ki so bila objavljena po datumu veljavnosti, upoštevati novo verzijo standardov. Standarde še naprej posodablja in tako leta 2019 dodali nove tematske standarde o davkih, leta 2020 pa so bili dodani standardi o odpadkih (Kasemir in Huck-Wettstein, 2021).

V letu 2021 so bili standardi posodobljeni, s čimer je bil dosežen cilj zagotoviti boljše in bolj dosledno poročanje o trajnosti ter uvajanje pomembnih sprememb v praksah upravljanja trajnosti in poročanja. Pomembne spremembe so bile uvedene predvsem na področju poročanja o človekovih pravicah ter poročanja o vplivu na okolje in ukrepih za njegovo ohranjanje. Poleg tega so bili razviti tudi sektorsko specifični standardi, ki so prilagojeni posameznim sektorjem, GRI pa je načrtoval razvoj kar 40 sektorskih standardov. Novi univerzalni GRI standardi za leto 2021 so začeli veljati januarja 2023 (Kasemir in Huck-Wettstein, 2021).

GRI standardi so sestavljeni iz treh serij standardov, pri čemer je prva serija znana kot GRI univerzalni standardi 2021, ki veljajo za vse organizacije in so sestavljeni iz treh delov. Prvi del, imenovan GRI1 (GSSB, 2021), opredeljuje namen standardov in opredeljuje, kako standarde uporabljati. Navaja tudi seznam zahtev, ki jih mora organizacija izpolnjevati za poročanje v skladu z GRI standardi.

Prvi del določa tudi načela standardov, ki so pomembna za kakovostno poročanje (GSSB, 2021):

- natančnost – sporočene informacije morajo biti natančne in podrobne, da lahko zainteresirane strani pravilno ocenijo uspešnost in poslovanje organizacije,
- ravnoesje – sporočene informacije odražajo tako pozitivne kot negativne vidike organizacije, da se lahko poda utemeljena ocena celotne uspešnosti,
- jasnost – organizacija, ki poroča, mora poročila objaviti na način, ki je razumljiv in dostopen za deležnike,
- primerljivost – sporočene informacije morajo biti predstavljene na način, ki zainteresiranim omogoča analizo sprememb v uspešnosti skozi čas in omogoča analizo glede na druge organizacije,
- zanesljivost – organizacija zbira, beleži, analizira in poroča o informacijah in postopkih, uporabljenih pri pripravi poročila, na način, ki ugotavlja kakovost in pomembnost informacij,
- pravočasnost – organizacija mora zagotavljati informacije pravočasno.

Prvi del, poleg načel za kakovostno poročanje, opredeljuje tudi načela, ki določajo vsebine poročila (GSSB, 2021):

- vključevanje deležnikov – organizacija mora opredeliti svoje deležnike in pojasniti, kako se ti odzovejo na njihova pričakovanja in interese,
- kontekst trajnosti – poročilo mora predstaviti uspešnost organizacije v širšem kontekstu trajnosti,
- materialnost – poročilo mora zajemati teme, ki odražajo pomemben gospodarski, okoljski in družbeni značaj organizacije, ter vsebinsko vplivati na odločitve deležnikov,
- popolnost – poročilo mora vključevati bistvene teme in področja.

Drugi del, imenovan GRI2 je namenjen splošnim razkritjem organizacije. Organizacija mora poročati o strukturi in praksah poročanja, dejavnostih, delavcih, upravljanju, strategiji, pravilnikih ipd. Vsi ti faktorji dajejo vpogled v profil podjetja in zagotavljajo kontekst za razumevanje vplivov organizacije (Global Reporting, 2023b).

Tretji del oziroma GRI3 obsega materialna razkritja, pri katerih lahko organizacija sama odloči teme, ki so najbolj pomembne za njene vplive. Organizacija mora za vsako materialno temo razkriti, kje se pojavljajo vplivi in kako je organizacija vpletena v te vplive. Na primer, ali je organizacija povzročala oziroma prispevala k vplivom ali je neposredno povezana (Global Reporting, 2023b).

Poleg univerzalnih standardov je GRI razvil tudi drugo serijo standardov, ki se imenujejo sektorski standardi in so bili predstavljeni kot del posodobljenih GRI standardov leta 2021. Ti standardi so zasnovani z namenom izboljšanja kakovosti, popolnosti in doslednosti poročanj organizacij v različnih sektorjih. Sektorski standardi določajo teme in zahteve za

razkritje informacij, ki so ključne za organizacije v določenem sektorju. Ko je sektorski standard na voljo, organizacija pri poročanju nima druge možnosti, kot da ga upošteva (Global Reporting, 2023b). Nedavno so bili objavljeni sektorski standardi, ki zajemajo nafto in plin, premog ter kmetijstvo, akvakulturo in ribištvo in so zdaj javno dostopni. Poleg tega se razvijajo standardi za druge industrije, med katerimi bo standard za tekstilno in oblačilno industrijo na voljo v prvem četrtletju leta 2026. Glavni cilj sektorskega standarda za tekstil in oblačila je izboljšati kakovost in primerljivost informacij o trajnosti ter spodbujati uvedbo najboljših praks v podjetjih (Global Reporting, 2023b).

Tretja serija standardov oziroma GRI tematski standardi vsebujejo razkritja za zagotavljanje informacij o različnih temah, kot na primer standardi o odpadkih, varnosti in zdravju pri delu, davkih. Vsak standard vključuje pregled teme in razkritja, ki so za temo specifična, organizacija pa sama izbere tematske standarde, ki ustrezajo materialnim temam. Tematski standardi se delijo na tri sklope: ekonomski standardi GRI 201–207, okoljski standardi GRI 301–308 in socialni standardi GRI 401–419 (GSSB, 2021).

Proces poročanja po GRI standardih, ki predstavlja pomemben korak v smeri transparentnega in odgovornega poslovanja organizacij, začenja s temeljnimi standardi GRI 1. Ti standardi služijo kot začetna točka za vse organizacije, ki želijo slediti GRI smernicam pri poročanju o trajnosti. Ključnega pomena je, da organizacija v tem začetnem koraku pravilno razume osnovne koncepte in načela poročanja ter jih ustrezno uporabi v praksi (Global Reporting, 2023c).

Nato se organizacija loti prepoznavanja in ocenjevanja svojih vplivov na družbo, okolje in gospodarstvo. S tem namenom se osredotoči na sektorske standarde, ki določajo specifične teme in vplive, pomembne za določeno industrijo ali sektor. To organizacijam omogoča, da bolje razumejo svoje vplive in se osredotočijo na ključna področja, kjer lahko naredijo največji pozitiven vpliv. Ko so vplivi prepoznani in ocenjeni, organizacija izbere teme, o katerih bo poročala. Združevanje različnih vplivov v tematske sklope olajša ta proces in pripomore k jasnosti in preglednosti poročila. Hkrati organizaciji omogoča, da se osredotoči na najpomembnejše vidike svojega delovanja, kar je ključno za gradnjo zaupanja med deležniki in širšo javnostjo (Global Reporting, 2023c).

Ko so teme izbrane, organizacija zbira ustrezne podatke za poročanje. Pri tem upošteva specifična razkritja iz tematskih standardov ter morebitna dodatna razkritja, ki so relevantna za njeno dejavnost in sektor. Zbrane podatke nato vključi v poročila, ki sledijo standardom GRI in zagotavljajo celovito sliko vplivov organizacije na družbo, okolje in gospodarstvo (Global Reporting, 2023c).

Končna poročila, ki upoštevajo GRI standarde, so lahko dostopna v različnih oblikah, kot so elektronska ali papirnata, ter so objavljena na eni ali več lokacijah, kot samostojna poročila o trajnosti ali kot del letnih poročil organizacij. Pomembno je, da vsa poročila vključujejo

GRI indeks vsebine, ki zagotavlja preglednost, sledljivost in verodostojnost informacij, ki so vključene v poročilo (Global Reporting, 2023c).

Poročila v skladu s standardi GRI so prilagojena posameznim organizacijam, vendar morajo vsa vsebovati oznako „v skladu“. Ta oznaka zagotavlja, da je poročilo pripravljeno v skladu z zahtevami in smernicami, ki jih določajo standardi GRI.

Podobno kot drugi poročevalski okviri ima tudi GRI svoje prednosti in omejitve. Young in Dhanda (2013) sta opredelila naslednje, ki so predstavljene v tabeli 3.

Tabela 3: Prednost in omejitve GRI standardov

Prednosti	Omejitve
– zagotovljen je holistični okvir, ki sledi TBL, – poročevalske informacije so konsistentne med različnimi organizacijami, – sprejet po celotnem svetu, – organizacije po svetu se lahko primerja med seboj, – lahko se uporablja za merjenje, – fleksibilnost – lahko se jih implementira inkrementalno in uporablja med sektorji in geografskimi konteksti.	– delovno intenzivno, predvsem za manjša podjetja, – ne merijo preprečitve onesnaževanja, – omejena raba v sektorju socialnih podjetij, – zunanje vrednotenje ni zagotovljeno.

Vir: Young in Dhanda (2013).

3.4.2 UNGC načela

Globalni dogovor Združenih narodov (angl. United Nations Global Compact, v nadaljevanju UNGC), znan tudi kot Pakt Združenih narodov, je nezavezujoč sporazum, ki spodbuja podjetja po vsem svetu k sprejetju trajnostnih in družbeno odgovornih politik ter poročanju o njihovem izvajanju. Ustanovljen je bil leta 2004 v New Yorku z osrednjim ciljem, da postane okvir, ki sloni na desetih načelih s področja človekovih pravic, dela, okolja ter boja proti korupciji (Bloomberg Law, 2022). Ta načela so zasnovana za vključitev v vrednostne in poslovne sisteme podjetij. UNGC (brez datuma) trenutno združuje več kot 15.000 organizacij iz več kot 160 držav.

UNGC (brez datuma) načela so naslednja:

- Človekove pravice

- Načelo 1: Podjetja morajo podpirati in spoštovati mednarodno razglašene človekove pravice.
- Načelo 2: Podjetja ne smejo kršiti človekovih pravic.
- Delo
 - Načelo 3: Podjetja morajo podpirati svobodo združevanja in pravico do kolektivnih pogajanj.
 - Načelo 4: Odpraviti je potrebno vse oblike prisilnega oz. obveznega dela.
 - Načelo 5: Odpraviti je potrebno otroško delo.
 - Načelo 6: Odpraviti je potrebno diskriminacije na delovnem mestu in pri zaposlovanju.
- Okolje
 - Načelo 7: Podjetja morajo podpirati preventivni pristop pri varstvu okolja.
 - Načelo 8: Podjetja morajo sprejeti pobude za večjo okoljsko odgovornost.
 - Načelo 9: Podjetja morajo spodbujati razvoj prijazne tehnologije.
- Protikorupcija
 - Načelo 10: Podjetja se morajo boriti proti korupciji v vseh njenih oblikah.

UNGC je bil sprva osredotočen na pomoč in podporo pri doseganju razvojnih ciljev tisočletja. Po izteku teh ciljev leta 2015 je glavna prioriteta UNGC postala zasledovanje ciljev TR (angl. Sustainable Development Goals, v nadaljevanju SDG), imenovanih tudi Agenda 2030, z namenom, da bi bili TR cilji doseženi do leta 2030. Agenda 2030 obsega 17 ciljev, ki poudarjajo medsebojno povezane okoljske, družbene in gospodarske vidike TR ter postavljajo trajnost v središče (Schleicher in drugi, 2018). Ti cilji so bili sprejeti s strani Združenih narodov kot univerzalni poziv k ukrepanju za odpravo revščine, zaščito planeta in zagotovitev, da bodo do leta 2030 vsi ljudje uživali mir in blaginjo. Podcilji, ki so specifični in izvedljivi, zagotavljajo, da je glavni cilj v celoti dosežen.

Podjetja, ki se poslužujejo poročanja po načelih UNGC, morajo za letno poročanje objaviti poročilo o napredku, v katerem navajajo ključne informacije o svojih dejavnostih. Načela UNGC in Agenda 2030 nista namenjeni ozkemu opredeljevanju določenih materialnih informacij, temveč le ciljno usmerjajo podjetja, ki si prizadevajo doseči cilje TR (Bloomberg Law, 2022).

3.4.3 SASB standardi

Odbor za standarde trajnostnega računovodstva (angl. Sustainability Accounting Standards Board, v nadaljevanju SASB) je objavil SASB standarde, ki omogočajo organizacijam, da

zagotovijo trajnostna razkritja o tveganjih in priložnostih, ki vplivajo na vrednost podjetja. Standardi opredeljujejo podмноžico okoljskih, socialnih in upravnih vprašanj, ki so ključna za vrednost podjetja za 77 panog (SASB, brez datuma). Vsak standard je prilagojen posamezni industriji in je oblikovan tako, da omogoča uporabnikom, predvsem vlagateljem, da sprejemajo bolj informirane odločitve, hkrati pa ostane stroškovno učinkovit za podjetja. Sistem SASB je razdeljen v tristopenjsko strukturo, ki zagotavlja celovitost in preglednost pri uporabi (Eka, brez datuma):

- 77 industrijskih standardov, ki so razdeljeni v 11 kategorij, pokrivajočih širok spekter panog,
- vsaka panoga ima ločen standard z dokumentacijo o standardih, osnovo, sklepe in priporočena navodila za uporabo,
- vsak sklop standardov za vsako panogo vključuje kratek uvod v standard in uporabo.

Vse informacije o trajnosti in merila uspešnosti, ki so finančno pomembna, morajo biti vključena v razkritja, ki jih objavi podjetje. Standardi SASB so namenjeni identifikaciji ključnih informacij o trajnosti, pri čemer pomembnost določajo skozi oči razumnega vlagatelja (Bloomberg Law, 2022). Medtem ko se GRI osredotoča na širše učinke organizacij na različne deležnike, SASB obravnava trajnostne učinke skozi bolj ozko finančno lečo. Zaradi različnih poudarkov in obsega so številna podjetja izbrala uporabo obeh standardov za poročanje o trajnosti.

3.4.4 Integrirano poročanje

Mednarodni odbor za integrirano poročanje (angl. International Integrated Reporting Council, v nadaljevanju IIRC) je bil ustanovljen avgusta leta 2010 z namenom razvoja okvira za poročanje, ki bi združil ključne informacije o strategiji, upravljanju, uspešnosti in obetih organizacije. Ta oblika poročanja, znana kot integrirano poročanje (angl. integrated reporting, v nadaljevanju IR), poskuša zajeti celotno sliko poslovanja organizacije, vključno z njenim poslovnim, družbenim in okoljskim kontekstom.

Glavni cilj integriranega poročanja je izboljšati kakovost informacij, ki so na voljo ponudnikom finančnega kapitala, s čimer se omogoči bolj učinkovito in produktivno alokacijo kapitala. Namen ogrodja IR je določiti vodilna načela in elemente, ki urejajo celotno vsebino integriranega poročila in pojasniti temeljne koncepte, ki jih podpirajo (Integrated Reporting, 2022).

Vizija IIRC je bila usmerjena v preoblikovanje načina, kako podjetja komunicirajo svojo vrednost in vpliv na različne deležnike. S stališča IIRC je bil cilj odpraviti številna nepovezana korporativna poročila, ki so jih ustvarjala podjetja, in jih nadomestiti z integriranim pristopom k poročanju. Tak pristop bi investitorjem omogočil boljše

razumevanje, kako organizacija ustvarja vrednost, ter olajšal sprejemanje odločitev o naložbah (Niemoller, 2021).

Posodobitve IIRC okvirja v letu 2021 so dodatno izboljšale ta proces. Z osredotočanjem na zagotavljanje bolj kakovostnih informacij za uporabnike so posodobitve prispevale k večji preglednosti in jasnosti integriranega poročanja. Razširitev okvira je podjetjem omogočila, da bolje komunicirajo svojo poslovno strategijo, vrednostne elemente ter trajnostne vidike poslovanja. To je pripomoglo k večji zaupnosti deležnikov in boljšemu razumevanju celostne slike organizacije. S tem so posodobitve IIRC okvira pomembno prispevale k napredku v smeri učinkovitejšega in preglednejšega poročanja o vrednosti in vplivu organizacij (Integrated Reporting, 2022).

3.4.5 CDP in CDSB okvir

Projekt razkritja ogljičnega odtisa (angl. Carbon Disclosure Project, v nadaljevanju CDP), ustanovljen leta 2000, predstavlja enega izmed ključnih okvirov za prostovoljno poročanje o okoljskih informacijah (Niemoller, 2021). Namenjen je podjetjem, ki želijo razkriti svoje vplive na okolje in emisije toplogrednih plinov svojim deležnikom. Skozi CDP podjetja dobijo priložnost, da ne le poročajo o svojih okoljskih vplivih, temveč tudi upravljajo z njimi in iščejo načine za njihovo zmanjšanje. Ta okvir je zlasti usmerjen k mestom, podjetjem, vlagateljem in regijam, ki poročajo o treh ključnih področjih: podnebjju, vodi in gozdovih. Za tista podjetja, ki želijo poročati tudi o družbenih in upravljavskih vidikih, morajo uporabljati sekundarni okvir poročanja (Niemoller, 2021).

Postopek poročanja preko CDP vključuje izpolnjevanje vprašalnika, ki je na voljo na spletni strani CDP. Podjetja svoje odgovore oddajo, nato pa se na podlagi analize le-teh ocenita njihova okoljska preglednost in delovanje. Točke, ki jih podjetja pridobijo, služijo kot merilo za ocenjevanje njihove uspešnosti v okviru CDP (Eka, brez datuma). Ta ocena omogoča podjetjem ne le pridobitev konkurenčne prednosti, temveč tudi primerjavo napredka s konkurenti.

Odbor za razkritje podnebnih sprememb (angl. Carbon Disclosure Standards Board, v nadaljevanju CDSB), ustanovljen leta 2007 na letnem srečanju Svetovnega gospodarskega foruma, predstavlja še en pomemben okvir za poročanje o okoljskih informacijah. Čeprav se CDSB osredotoča na poročanje okoljskih informacij, se razlikuje od CDP v nekaterih ključnih vidikih. Medtem ko CDP omogoča strukturo za zbiranje podatkov, CDSB stremi k vključitvi razkritij, povezanih s podnebnimi spremembami, v glavna finančna poročila podjetij. Poleg tega CDSB ne določa lastnih meritev in ključnih kazalnikov uspešnosti za poročanje, temveč se zanaša na obstoječe meritve, ki so jih razvile druge organizacije za standardizacijo, kot so CDP, GRI, SASB in podobne (Niemoller, 2021).

3.4.6 TCFD okvir

Skupina za podnebno povezane finančne objave (angl. Task Force on Climate-related Financial Disclosures, v nadaljevanju TCFD) je globalna organizacija, ki jo je leta 2015 ustanovila Skupina za finančno stabilnost (angl. Financial Stability Board, v nadaljevanju FSB) s sedežem v Švici. Njena osnovna naloga je razviti priporočila za podnebno povezana finančna razkritja, ki so namenjena podjetjem in finančnim institucijam. Glavni cilj teh priporočil je zagotoviti investitorjem, delničarjem in javnosti relevantne informacije o podnebno povezanih finančnih tveganjih, s čimer spodbuja večjo transparentnost in odgovornost v poslovanju (TCFD, brez datuma).

TCFD deluje na prostovoljni osnovi, kar pomeni, da je okvir poročanja neobvezen, vendar ga vse več podjetij in finančnih institucij sprejema kot ključno orodje za obvladovanje podnebnih tveganj in izkoriščanje priložnosti za trajnostno poslovanje. Ključna vrednota TCFD je poudarek na transparentnosti v zvezi s podnebnimi tveganji, kar omogoča boljše odločanje investorjev in večjo zaupanje javnosti v finančne trge. TCFD sestavlja 32 članov, ki so bili izbrani s strani FSB in prihajajo iz raznolikih organizacij, kot so banke, zavarovalnice, pokojninski skladi, velika podjetja, računovodska in svetovalna podjetja ter bonitetne agencije. Njihovo delo temelji na kombinaciji članske ekspertize in vključevanja deležnikov in izkušenj iz obstoječih režimov podnebno povezanih razkritij, kar vodi v razvoj enotnega in dostopnega okvira za podnebno povezana finančna razkritja (TCDF, 2017).

TCFD (2017) je oblikovala okvir okoli štirih ključnih tematskih področij, ki zajemajo bistvene vidike delovanja vsake organizacije in služijo kot osnova za ključna podnebno povezana finančna razkritja:

- Upravljanje: To področje zajema razkrivanje informacij o tem, kako nadzorni odbor organizacije spremlja in upravlja s podnebno povezanimi tveganji ter priložnostmi.
- Strategija: Organizacije so spodbujene, da razkrijejo dejanske in potencialne vplive podnebno povezanih tveganj ter priložnosti na poslovanje, strategijo in finančno načrtovanje.
- Upravljanje tveganj: To zahteva razkritje, kako organizacija prepozna, ocenjuje in upravlja s podnebno povezanimi tveganji.
- Metrike in cilji: Organizacije morajo razkriti, katere metrike in cilje uporabljajo za oceno in upravljanje relevantnih podnebno povezanih tveganj ter priložnosti.

Okvir TCFD poudarja pomen materialnosti in spodbuja organizacije, da razkrivajo relevantne informacije, ki pomembno vplivajo na odločanje (TCFD, 2017). Okvir se je najprej uporabljal kot smernica za prostovoljno poročanje, ampak hitro postaja del obveznega okvira v mnogih državah, vključno z Evropsko unijo. Nova Zelandija in Združeno kraljestvo zahtevata razkritja v skladu s TCFD od leta 2023 naprej (IBM, brez datuma).

4 TEKSTILNA INDUSTRIJA IN TRAJNOSTNI RAZVOJ

Svetovno prebivalstvo neprestano narašča, kar ustvarja potrebo po osnovnih dobrinah, kot so hrana in oblačila. Med vsemi industrijami tekstilna industrija izstopa kot ena izmed vodilnih, tako po velikosti kot po pomembnosti. Povpraševanje po oblačilih nenehno raste in ta trend dodatno spodbuja eksplozivna rast elektronskega poslovanja in spletnih platform. Zaradi tako velikega obsega ima tekstilna industrija izjemen vpliv na okolje, glavni okoljski izzivi, s katerimi se sooča, pa vključujejo onesnaževanje vode in zraka, emisije toplogrednih plinov ter izpuste škodljivih kemikalij (StartUs Insights, brez datuma).

Kljub temu da je industrija med procesom globalizacije ohranila svoj tempo razvoja, se zdaj sooča z izzivi trajnostne rasti, ki zahtevajo globalne rešitve. Če želi ohraniti visoko raven razvoja, je ključnega pomena, da industrija sprejme trajnostne prakse in inovativne rešitve za zmanjšanje svojega negativnega vpliva na okolje (Shishoo, 2012). To vključuje vpeljavo okolju prijaznih proizvodnih procesov, uporabo obnovljivih virov energije ter razvoj inovativnih načinov recikliranja in ponovne uporabe tekstilnih materialov. Zavedanje o potrebi po TR postaja vse večje, zato se podjetja v tekstilni industriji vse bolj zavzemajo za odgovorno ravnanje z viri in okoljem.

4.1 Analiza tekstilne panoge in trendi

Tekstilna industrija sega v raziskovanje, oblikovanje, razvoj, proizvodnjo in distribucijo tekstila, tkanin ter oblačil. Pred industrijsko revolucijo so tkanine in oblačila izdelovali posamezniki doma za osebno rabo, vendar se je s prihodom industrijskih inovacij ta industrija preoblikovala. Ključni mejniki v razvoju tekstilne industrije segajo v čas izumov, kot so leteči čoln leta 1733, predilni stroj leta 1764 in statve leta 1784. Ti izumi so omogočili masovno proizvodnjo tkanin, kar je pripomoglo k hitremu razvoju industrije. Kasneje so k uspehu prispevali tudi izboljšani parni stroji, naprave za čiščenje bombaža in šivalni stroj (Sayed, 2015).

Pomembno obdobje za razvoj tekstilne industrije je bilo med letoma 1950 in 1980, ko je bila proizvodnja zaznamovana s pojavom novih vlaken. Napredek v polimerni kemiji in tehnikah oblikovanja vlaken je omogočil razvoj sintetičnih vlaken, ki so ponudila številne prednosti v primerjavi z naravnimi vlakni (Shishoo, 2012). Nadaljnji napredek tehnologije je prispeval k razvoju metod izdelave tkanin, pri čemer je posebno pomembno vlogo igral netkani tekstil, ki je postal osnova za proizvodnjo medicinskih in higienskih izdelkov. V zadnjih dveh desetletjih se je tekstilna industrija osredotočila na izboljšanje funkcionalnih lastnosti tekstila, kot so zračnost, protibakterijska odpornost, odpornost proti ognju in podobno. Razvoj nanotehnologije in UV tehnologije je omogočil napredek v ustvarjanju interaktivnih vrst tekstila in integraciji mikroelektronike v tekstilne izdelke (Shishoo, 2012).

Napredek tehnologije v industriji tekstila je omogočil avtomatizacijo procesov in množično proizvodnjo tekstilnih izdelkov, kar je pomembno prispevalo k učinkovitosti in obsegu proizvodnje. Kljub temu še vedno obstaja določena prednost za nerazvite države, ki lahko izkoristijo nizke stroške dela za proizvodnjo. To pomeni, da so ti kraji še vedno v ospredju pri masovni proizvodnji oblačil.

Danes je tekstilna industrija globalni pojav z izjemno kompleksno sestavo. Vključuje številna podjetja, ki sodelujejo pri različnih fazah razvoja, proizvodnje in distribucije tekstilnih izdelkov. Proces se začne že v kmetijstvu, kjer se pridelujejo surovine za izdelavo vlaken, kot so bombaž, volna, svila, ter se ukvarja z rejo živali, kot so ovce in sviloprejke, ter z rudarjenjem kovin in mineralov, ki se uporabljajo v tekstilni industriji. Te surovine se nato predelajo v prejo ali tkanino, ki se nato uporabijo za izdelavo oblačil in drugih tekstilnih izdelkov (Sayed, 2015).

V tekstilni industriji so opazni različni trendi, ki odražajo spremembe v potrošniških preferencah, tehnološkem napredku in trajnostnih praksah. Nekateri ključni trendi, ki se pojavljajo v industriji tekstilij v zadnjih letih, vključujejo (York Saw & Knife, 2023; Amasa, 2023; StartUs Insights, brez datuma):

- Digitalizacija proizvodnje – nove digitalne tehnologije oziroma digitalni tiski tekstila ustvarjajo nove priložnosti, saj omogočajo optimizacijo proizvodnje in hitrejšo proizvodnjo izdelkov. Poleg tega je digitaliziranje stroškovno učinkovito, hitro, prilagodljivo in trajnostno. Z digitalnimi tiski se zmanjša poraba vode in barv za tiskanje, prav tako se proizvede zelo malo odpadnega materiala, ki bi lahko škodoval okolju.
- Digitalizacija dobavne verige – podjetja lahko sledijo svojim materialom in končnim izdelkom v realnem času, kar lahko identificira ozka grla in izboljša neučinkovitosti v procesu.
- Umetna inteligenca in podatkovna analiza – implementacija umetne inteligence in analitike podatkov prinaša inovativne rešitve za optimizacijo poslovnih procesov. Umetna inteligenca je ključna pri spremljanju vzorcev vedenja potrošnikov, kar omogoča boljše razumevanje njihovih potreb in želja. Na podlagi analize teh vzorcev lahko podjetja izboljšajo svoje storitve in izdelke ter zagotovijo bolj personalizirana priporočila svojim strankam.
- E-trgovina in digitalno trženje sta postala ključna dejavnika v tekstilni industriji. Z rastjo razpoložljivega dohodka v večini evropskih držav, ki je bila dodatno spodbujena s pojavom pandemije koronavirusne bolezni 2019 (angl. Coronavirus disease 2019, v nadaljevanju COVID-19), se je spletno naročanje močno povečalo, kar je privedlo do izrazitega porasta povpraševanja in prodaje v tekstilni industriji. E-trgovina ponuja proizvajalcem možnost, da dosežejo širši trg in prodajajo svoje izdelke neposredno potrošnikom, ne da bi bili omejeni na fizične prodajalne.
- Osebna prilagoditev – v zadnjem času opažamo večje povpraševanje po prilagojenih oblačilih, kjer kupci izdelke prilagajajo svojemu okusu ali potrebam. To pomeni, da so

kupci skupaj s proizvajalci aktivno vključeni v proces oblikovanja izdelka, kar omogoča bolj individualizirane in osebne izdelke.

- Trajnostna in okoljska ozaveščenost – v zadnjem času se povečuje povpraševanje po trajnostnih tekstilnih izdelkih, saj se potrošniki vse bolj zavedajo negativnih okoljskih posledic tradicionalnih proizvodnih procesov. To vodi k večji zahtevi po trajnostnih možnostih in izdelkih, ki so prijazni do okolja. Kot odziv na to rastoče povpraševanje, se je tekstilna industrija usmerila k sprejemanju bolj trajnostnih strategij, ki omogočajo ohranjanje kupčevega zaupanja in zadovoljstva. Organizacije v tej industriji uvajajo številne strategije za izboljšanje trajnosti, vključno s proizvodnjo recikliranih oblačil ter preoblikovanjem svojih kemičnih procesov, da bi zmanjšale škodljive vplive na okolje.

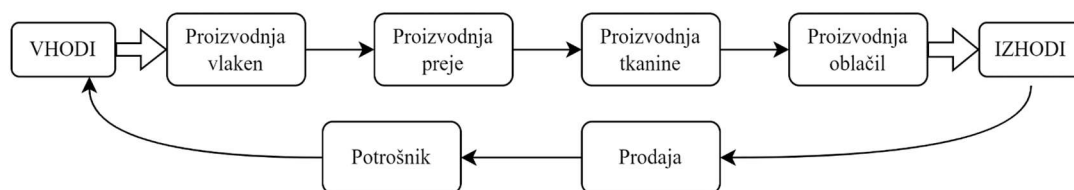
Ko se ozaveščenost o okoljskih vprašanjih povečuje, podjetja vse bolj čutijo pritisk, da prevzamejo odgovornost za svoje ravnanje in vključijo trajnostne pristope v svoje poslovanje. Tako se posvečajo uporabi trajnostnih materialov in procesov proizvodnje ter spodbujanju etičnih delovnih standardov.

4.2 Trajnostni razvoj v industriji

Tekstilna industrija je sestavljena iz zelo kompleksne in obsežne dobavne verige. V izdelavo končnega proizvoda je vpletenih veliko procesov, ki so odvisni od številnih partnerjev v tej dobavni verigi. Ta industrija je tudi zelo raznolika s številnimi vlakni in njihovimi procesnimi linijami. Kot prikazano na sliki 4, vhodi zajemajo vse surovine, energijo, vodo, kemikalije, človeško delo, ki so vnešeni v proizvodno verigo, izhodi pa zajemajo končne izdelke in odpadne snovi (emisije, odpadne vode, trdne odpadke in podobno). Končni izdelki dosežejo potrošnika po prodajnih kanalih in potem, ko potrošnik izdelke uporabi, se odloči, ali jih zavrže ali jih reciklira, kjer so lahko ponovno vključeni v življenjski cikel. Življenjski cikel zajema naslednje faze (Subramanian Senthilkannan, 2017):

- proizvodnja vlaken,
- proizvodnja tekstila in oblačila,
- prodaja,
- uporaba potrošnika,
- konec življenjske dobe.

Slika 4: Življenjski cikel proizvoda

Vir: prirejeno po Subramanian Senthilkannan (2017).

Trajnostni vidiki tekstila morajo upoštevati celotno dobavno verigo od proizvodnje do potrošnje. Proizvodnja in pridelava trajnostnega tekstila, ki prihaja iz obnovljivih virov obenem zmanjša negativne vplive na okolje in podpira ustrezne pogoje za delavce.

V zadnjih letih so se povečale zahteve po trajnostnih oblačilih oziroma trajnostnem tekstilu, ki ne škodujejo okolju in so izdelane na ekološki način. Vsi materiali in procesi, vhodni in izhodni, morajo biti varni za ljudi in okolje v vseh fazah življenjskega cikla. Zahteve prihajajo s strani kupcev, konkurence in vladnih organov, kar pomeni, da je vključevanje trajnostnih načel ključno za podjetja, ki hočejo potencialno izkoristiti trg.

Pomembno je, da se pogovarjamo o okoljskih vplivih tekstilne industrije, vendar pa je iz različnih virov opaziti, da se druga dva stebra trajnosti – socialni in ekonomski – pogosto prezre zaradi poudarka na okoljskih vplivih. Pri opredelitvi trajnosti tekstilne industrije so v ospredju le okoljski vidiki, v resnici pa sta tudi drugi dve sestavini trajnosti enako pomembni in imata večji pomen v tekstilni industriji (Subramanian Senthilkannan, 2017).

Tekstilna industrija se sooča z mnogimi izzivi trajnosti v celotni dobavni verigi, nekateri glavni izzivi so: okoljski vplivi (poraba energije, ogljični odtis, poraba vode, izčrpanje obnovljivih virov, sproščanje toksinov), stroški trajne proizvodnje, cikli hitre mode, potrošniško vedenje, socialni kriteriji (slabi delovni pogoji, otroško delo), upravljanje z odpadki in gospodarska vprašanja v celotni dobavni verigi. Rešitve za tako obsežne izzive niso preproste, še težje pa je, ker v celotni zanki sodeluje več igralcev, ki odločajo o različnih trajnostnih vprašanjih (Subramanian Senthilkannan, 2017).

4.2.1 Okoljski vidik

Iz poslovnega vidika je okoljska trajnost strategija, ki se osredotoča na uporabo procesov brez negativnih vplivov na okolje in naravne vire skozi celoten življenjski cikel izdelka. Če za primer vzamemo bombažno majico, ta ustvarja okoljske vplive v vseh fazah svojega življenja. Pri zbiranju surovin se uporabljajo gnojila, pesticidi in voda, pri obdelavi pa premog, barve, voda, električna energija in drugo. Pri procesu proizvodnje je potrebna električna energija, detergenti in voda. Pri recikliranju se postopek ponovi, pri končni uporabi pa potrošnik majico zavrže. Ko gledamo celoten cikel življenja izdelka, so glavni povzročitelji okoljskih vplivov uporaba energije, kemikalij in vode (Subramanian Senthilkannan, 2017).

Zaradi velikosti trga je tekstilna industrija ena največjih povzročiteljev škodljivih učinkov na okolje, predvsem zaradi uporabe kemičnih snovi in procesov pri izdelavi tekstila. Globalno je 40 % oblačil izdelano z naravnimi bombažnimi vlakni, ki je en izmed najbolj kemično odvisnih pridelkov. Pogosto se pri proizvodnji tekstila sprosti veliko škodljivih kemičnih snovi, ki končajo v vodnih virih, kar lahko povzroči uničenje zemlje in okolja. Tako je leta 2012 prekomerna uporaba sintetičnih metod barvanja povzročila, da je bilo več kot 70 % vode v Mehiki, ki je ena največjih proizvajalk denima, onesnažene. Poleg izpustov kemikalij

v okolje se med procesi proizvodnje tekstila porabi pretirana količina vode, fosilnih goriv in električne energije (Subramanian Senthilkannan, 2017).

Na podlagi standardov Mednarodne organizacije za standardizacijo v tekstilni industriji obstaja pet faz življenjskega cikla izdelka, ki jih je potrebno upoštevati za okoljsko trajnost. V vsaki fazi se lahko podjetje poslužuje alternativnih metod za doseganje okoljske trajnosti, nekaj najbolj uporabljenih metod pri vsaki fazi je navedenih v tabeli 4.

Tabela 4: Faze življenjskega cikla in alternativne metode trajnosti

Faze življenjskega cikla	Okoljsko trajnostne alternativne metode
– faza materiala	Sintetična vlakna, regenerirana celulozna vlakna in naravna vlakna
– faza proizvodnje	Barvanje z zrakom, lasersko beljenje, digitalno tiskanje, 3D oblikovanje
– faza prodaje	Ekotrgovine, prodaja storitev, ne le izdelkov
– faza porabe	Počasna moda, etična potrošnja oblačil
– faza odstranjevanja	Ponovna uporaba in recikliranje

Vir: prirejeno po Subramanian Senthilkannan (2017).

4.2.2 Socialni vidik

Danes večina oblačil v tekstilni industriji nastane v azijskih državah, ki ponujajo najnižje stroške dela. Večina proizvodnih korakov se odvija v razvijajočih se državah, medtem ko se končna potrošnja večinoma dogaja v razvitih državah. Ta razdelitev povzroča večjo kompleksnost nadzora in manjšo preglednost v celotni dobavni verigi. Za podjetja, ki so pogosto locirana v zahodnem svetu, je izziv nadzorovati dobavitelje v dobavni verigi in zagotoviti, da izpolnjujejo politike ravnanja in trajnosti. Tudi, kadar so podjetja certificirana po mednarodnih standardih, ki spodbujajo trajnostno delovanje, je njihov nadzor nad dobavitelji pogosto omejen. To lahko predstavlja izziv pri doseganju visokih standardov trajnosti in družbene odgovornosti v celotni dobavni verigi (Berg in Swanemar, 2022).

Industrija se zato lahko srečuje s socialnimi težavami, ki so pogosto povezane z zdravjem in varnostjo delavcev, prekomernim delovnim časom, nizkimi plačami, podkupovanjem, prisilnim delom in otroškim delom. Izkoriščanje delavcev v oskrbni verigi pogosto postane sestavni del poslovnega modela organizacij. Pri iskanju višjih dobičkov podjetja pogosto znižujejo cene, kar vpliva na zmanjšanje proizvodnih stroškov in še dodatno zmanjša plače delavcev in zastruje delovne pogoje. Plače delavcev pogosto niso višje od zakonsko določene minimalne plače v državi, kar pomeni, da si zaposleni ne morejo zagotoviti dostojnega življenja (Berg in Swanemar, 2022).

V koncu 70. let sta OECD in Mednarodna organizacija za delo objavila načela za etično poslovanje, ki naslavlja vprašanja za zaščito delavskih pravic. Po ustanovljenih načelih so mnoga tekstila podjetja začela razvijati svoj lastni kodeks ravnanja, ki ga razumemo kot smernice znotraj organizacije, ki spodbujajo etično vedenje. Skoraj vsa podjetja imajo danes svoj kodeks ravnanja, vendar se ta med seboj razlikujejo po zavezanosti in vsebini (Berg in Swanemar, 2022). Na tem področju se je leta 1989 ustanovila kampanija Čista oblačila (angl. Clean Clothes Campaign), sestavljena iz več kot 235 organizacij, ki povezujejo sindikate, ženske organizacije, organizacije za delavske pravice, aktiviste ipd. Njihovo delovanje se osredotoča na zaščito delavcev in zagotavljanje neposredne podpore tistim, ki se borijo proti kršitvam delavskih pravic (Clean Clothes Campaign, 2023).

Poleg uporabe kodeksov ravnanja in mednarodnih standardov oziroma smernic sta pogost pristop za socialno odgovorne družbe tudi revizija in spremljanje dobaviteljev. Kodeksi ravnanja in standardi so orodja, ki se uporabljajo za reševanje socialnih vprašanj, medtem ko se revizija uporablja za zagotavljanje izvajanja orodji. Pandemija COVID-19 je nadzor nad družbeno odgovornostjo v dobavni verigi še otežila, saj je povzročila velike spremembe v povpraševanju, motila dobavne tokove in prispevala k manj učinkovitem obvladovanju tveganj (Berg in Swanemar, 2022).

4.2.3 Ekonomski vidik

Tekstilna industrija je ena od panog, ki je močno čutila posledice pandemije COVID-19. Zaprtje obratov in omejitve gibanja, še posebej na Kitajskem, ki je ena izmed najpomembnejših proizvajalk tekstila, so povzročile zamude v proizvodnji in dobavnih verigah po vsem svetu. To je imelo verižni učinek na celotno industrijo, saj so se naročila preložila, trgovine so bile zaprte, povpraševanje potrošnikov pa je upadlo. Posebej občutljivi so bili dobavitelji tekstilnih materialov in končnih izdelkov, ki so delovali v azijskih državah, kot so Kitajska, Bangladeš, Vietnam in Kambodža. Poleg zaprtja obratov so se soočali s pomanjkanjem delovne sile, saj so mnogi delavci ostali doma zaradi omejitev gibanja ali iz strahu pred okužbo. Hkrati so se pojavili izzivi pri oskrbi s surovinami in materiali, saj so bile mednarodne dobavne verige močno prizadete. Zaradi vseh teh dejavnikov so podjetja v tekstilni industriji doživela velike težave v ohranjanju svoje ekonomske trajnosti. Mnoga so se soočala s težavami pri zagotavljanju likvidnosti, saj so se izdatki povečali, prihodki pa so padli. Dodatno so bili stroški logistike višji zaradi omejitev prevoza in drugih ukrepov za obvladovanje pandemije COVID-19 (Santos, 2021).

Kljub vsem težavam so se pojavile tudi priložnosti za inovacije in prilagoditve. Nekatera podjetja so hitro preusmerila svojo proizvodnjo, na primer na izdelavo zaščitnih mask in drugih osebnih zaščitnih sredstev. Druga so izkoristila priložnosti na področju e-trgovine in spletnega trženja, ko so se potrošniki obrnili k nakupom preko spleta zaradi omejitev obiskovanja trgovin v živo (Santos, 2021). V prihodnosti se pričakuje, da se bo tekstilna industrija še naprej soočala z izzivi, povezanimi s spreminjajočimi se tržnimi pogoji,

vključno s spremembami v potrošniških navadah, z zahtevami po trajnostnih izdelkih in tehnološkim napredkom. Ključno bo, da se podjetja hitro prilagajajo tem spremembam in iščejo nove priložnosti za rast in razvoj.

5 ANALIZA POROČIL TRAJNOSTNEGA RAZVOJA IZBRANIH PODJETIJ

V empiričnem delu magistrske naloge smo se osredotočili na analizo poročil o TR v izbranih podjetjih tekstilne panoge. Ta industrija predstavlja eno izmed najbolj obremenjujočih panog na svetu, saj ima znaten vpliv na okolje in družbo. S svojimi proizvodnimi procesi povzroča obsežne ekološke negativne učinke, kot so onesnaževanje vode in zraka, izguba biotske raznovrstnosti ter emisije toplogrednih plinov, ki prispevajo k podnebnim spremembam. Poleg tega generira tudi velike količine odpadkov, ki končajo v okolju, kar dodatno obremenjuje ekosisteme in ogroža zdravje ljudi.

Analiza poročil o TR v tej panogi je ključnega pomena, saj omogoča oceno, kako podjetja obravnavajo svoje okoljske, socialne in gospodarske vplive ter sprejemajo ukrepe za zmanjšanje svojega negativnega vpliva na okolje in družbo. S tem se lahko identificirajo najboljše prakse, hkrati pa se lahko opredelijo tudi področja, kjer je potrebno izboljšanje.

5.1 Metodologija raziskave

5.1.1 Osnovni namen

Osnovni namen magistrskega dela je raziskati pomen TR – tako v družbi kot v podjetjih – ter analizirati trenutne trende in smernice v tekstilni industriji. Za pridobitev celovitega vpogleda v trajnostne prakse je nujno preučiti celotno sliko v tekstilni industriji. Poglobljena analiza posameznih podjetij bo pomagala razumeti v kakšnem stanju je panoga kot celota. Poseben poudarek bo namenjen podrobnejši analizi dveh ključnih vidikov trajnostnega poročanja, in sicer okoljskega in socialnega.

V empiričnem poglavju magistrskega dela je glavni cilj izvesti primerjalno analizo poročil o TR za izbrana podjetja ter identificirati vsebino in načine poročanja. Preučili bomo, kako se v izbranem časovnem obdobju spreminja poročanje znotraj podjetja. Poleg tega se bomo posvetili razlikam med podjetji v smislu njihovega pristopa do poročanja in načinov poročanja. Ta pristop nam bo omogočil celostno razumevanje evolucije trajnostnih praks v industriji ter prepoznavanje ključnih trendov v preučevanem obdobju.

Cilj empiričnega dela naloge je identificirati spremembe trajnostnega poročanja v podjetjih skozi časovno obdobje in ugotoviti, ali se je zavedanje podjetij o okoljskih in socialnih problemih v tem časovnem obdobju povečalo.

5.1.2 Vzorec in zajemanje podatkov

V vzorec raziskave smo vključili deset velikih mednarodnih podjetij, ki delujejo v tekstilni industriji. Podjetja, ki smo jih zajeli v raziskavo, v večini proizvajajo tekstilne izdelke, vendar pa v svojem asortimentu ponujajo tudi ostale produkte, kot na primer obutev, modne dodatke ipd. Pri sestavljanju vzorca desetih podjetij za našo raziskavo smo sledili subjektivnemu pristopu. Izbrali smo bolj priljubljena podjetja, ki so nam znana in imajo pomembno vlogo v tekstilni industriji. Naš cilj je bil zajeti tako ameriška kot evropska podjetja, s čimer smo želeli omogočiti celovito primerjavo njihovega poročanja o trajnosti. Z upoštevanjem obeh trgov bomo lahko prepoznali morebitne razlike v pristopih k trajnostnemu poročanju in razumeli, kako se te razlike odražajo v njihovih strategijah in izvedbi trajnostnih praks.

Vsa zajeta podjetja glede na določena merila (število zaposlenih, letni promet in letna bilančna vsota) sodijo v kategorijo velikih podjetij. V vzorec so vključena velika podjetja predvsem zato, ker imajo ta v veliki večini javno objavljena in dostopna poročila o TR. Velika podjetja imajo tudi večjo tržno moč, večjo družbeno odgovornost in posledično je njihov vpliv na družbo in okolje večji.

Pri oblikovanju vzorca tekstilnih podjetij nismo postavili kriterija, da morajo imeti podjetja trajnostno poročilo javno objavljeno. Odločili smo se za ta pristop z namenom, da pridobimo realno sliko panoge glede na dejanske prakse podjetij v tekstilni industriji, vključena podjetja pa so tako predstavljala raznolikost. Ker podjetja niso objavila trajnostnih poročil oziroma niso izvajala ustrezne poročevalske prakse, sem to jasno navedla v nadaljevanju analize. S tem menim, da bom pridobila celovitost raziskave in vpogled v raznolikost pristopov k trajnostnem poročanju.

V raziskavo smo vključili deset podjetij tekstilne industrije, in sicer H&M, Inditex, Gap inc., Adidas, Nike, C&A, PVH Corp., Nordstrom, Primark in Levi Strauss. Co., ter za vsako podjetje pregledali trajnostna poročila za obdobje petih let. Vsi podatki, ki so vključeni v analizo izhajajo iz letnih poročil oziroma samostojnih trajnostnih poročil, ki jih podjetja objavijo na njihovo spletno stran.

5.1.3 Opis analize

Zaradi kompleksnosti in raznolikosti opredelitve trajnostnega poročanja je merjenje kakovosti velikega obsega in zelo težavno. Informacij ni mogoče združiti, saj je standardizacija kriterijev izjemno težka. Za vsako podjetje smo na njihovi spletni strani poiskali trajnostna poročila, ta se seveda pri vsakem podjetju razlikujejo oziroma so v drugačnih oblikah. Pri analizi je potrebno pregledati celotna poročila o TR, saj so informacije razpršene po celotnem dokumentu.

Analiza poročanja tekstilnih podjetij je sestavljena iz dveh delov. V prvem delu analize smo opisno predstavili trajnostno poročanje za posamezno podjetje. Raziskali smo, kje so dostopna njihova poročila, kako pogosto jih objavljajo, v kakšni obliki so predstavljena ter v okviru katerih smernic podjetja poročajo o trajnosti. Ta analiza je predstavljena v poglavju 4.2.1.

V drugem delu smo izvedli vsebinsko analizo trajnostnih poročil, pri čemer smo uporabili oblikovan točkovnik, ki nam je omogočil ocenjevanje poročil po enakih kriterijih. Točkovnik je zasnovan v skladu s standardi GRI 2016. Za kreiranje točkovnika smo si izbrali GRI standarde iz leta 2016, saj nameravamo analizirati obdobje od 2018 do 2022. V tem časovnem okviru je standard GRI 2016 še vedno prevladujoč. S prihodom leta 2023 je obvezen prehod na standarde GRI 2021, vendar je veliko podjetij že začelo s postopnim uvajanjem tega standarda pred tem obdobjem.

Točkovnik je rezultat lastnega dela, pri čemer smo za oblikovanje uporabljali GRI standarde. Pri izbiri kazalnikov smo sledili potrebam tekstilne industrije in izbrali tiste, ki so najpomembnejši za tekstilno industrijo in nam bodo omogočali relevantno analizo. Točkovnik je razdeljen na tri osnovne dele, ki zajemajo ekonomske, socialne in okoljske vidike trajnostnega poročanja. Vsak od teh delov vključuje specifična področja, področja pa pripadajoče GRI kazalnike, ki so izbrani kot ključni v kontekstu tekstilne industrije. Vsi izbrani kazalniki in pripadajoča področja so navedena v tabeli 5.

Tabela 5: Izbrani kazalniki vključeni v točkovniku

Ekonomske vidik – področja, ki vključujejo kazalnike v kategoriji GRI 201–205	Okoljski vidik – področja, ki vključujejo kazalnike v kategoriji GRI 301–308	Socialni vidik – področja, ki vključujejo kazalnike v kategoriji GRI 401–419
Kazalniki: – Gospodarska uspešnost – Prisotnost na trgu – Posredni gospodarski vplivi – Prakse naročanja – Protikorupcija	Kazalniki: – Material – Energija – Voda – Emisije – Vode in odpadki – Okoljska skladnost – Ocenjevanje dobaviteljev	Kazalniki: – Zaposlitev – Varstvo pri delu – Usposabljanje in izobraževanje – Raznolikost in enakopravnost – Nediskriminatornost – Otroško delo – Prisilno delo – Človekove pravice – Dobavitelji – Politični prispevki – Socialno-ekonomska skladnost

Vir: lastno delo na podlagi GSSB (2016).

Za vse izbrane kazalnike sem izvedla vrednotenje z uporabo ordinalne merske lestvice od 0 do 3. Pri čemer vrednosti na lestvici odražajo stopnjo razkritja informacij in so določene po naslednjih kriterijih:

- 0: kazalnik ni omenjen,
- 1: kazalnik je omenjen, vendar zgolj opisno,
- 2: kazalnik je omenjen in kvantitativno določen s številnimi podatki,
- 3: kazalnik je omenjen v pisni in kvantitativni obliki ter primerjan s podatki iz prejšnjih obdobj.

Ta sistem ocenjevanja omogoča celovito vrednotenje, pri čemer se upoštevajo ne le prisotnost kazalnika, temveč tudi raven specifičnosti in natančnost podanih informacij. Z uporabo točkovnika smo lahko sistematično ovrednotili ključne vidike TR, kar nam omogoča primerjavo med podjetji. Vsak GRI kazalnik je bil ocenjen na podlagi pridobljenih točk, kar je zagotovilo kvantitativno merilo za merjenje učinkovitosti. Z točkovnikom sem izvedla oceno, s katero sem analizirala, na katerih področjih in na kakšen način podjetja poročajo o svojih trajnostnih poročilih ter kako se je ta praksa spreminjala skozi preučevano obdobje.

Vsak vidik smo podrobno analizirali, da bi lahko identificirali, na katera področja so se podjetja osredotočila. Nato smo preučili tudi skupne točke na celotni ravni, kar nam je omogočilo primerjavo posameznih podjetij po letih in med seboj. Za pridobitev rezultatov smo točke, ki jih podjetje prejelo v posameznem vidiku trajnostnega poročanja, primerjali z maksimalnim številom točk, ki jih je mogoče doseči.

5.2 Analiza poročanja v vzorcu in rezultati

5.2.1 Predstavitev trajnostnih poročil izbranih podjetij

V prvem delu analize sem opisno analizirala in predstavila trajnostno poročanje za vsako posamezno podjetje, vključeno v raziskavi. S tem smo temeljito raziskali različna vprašanja, kot so: kje je poročilo dostopno, kakšna je frekvenca objave poročil, kakšen je obseg poročila ipd.

5.2.1.1 H&M

H&M je multinacionalno podjetje s sedežem na Švedskem, ki se osredotoča predvsem na hitro modo. Podjetje je leta 2022 poslovalo na 75 geografskih trgih in zaposlovalo 155.000 ljudi (H&M, 2023).

Podjetje omogoča enostaven dostop do vseh svojih letnih in trajnostnih poročil preko svoje spletne strani. Prvo letno poročilo je bil objavljeno leta 1999, medtem ko je prvo trajnostno

poročilo objavljeno nekaj let kasneje, natančneje leta 2002. V zadnjih letih je podjetje začelo objavljati poročilo o letnem in TR v enem dokumentu, hkrati pa predstavlja tudi dodaten dokument z nadaljnjimi informacijami o TR, znan kot Trajnostno razkritje. Ta dokument zagotavlja dodatne podrobnosti o strategiji, ciljih, podatkih o uspešnosti ter politikah, povezanih z našim trajnostnim delom v preteklem letu (H&M, 2023).

Posebna pozornost je namenjena tudi transparentnosti GRI kazalnikov. Podjetje objavlja tudi posebno tabelo, ki vsebuje GRI indeks kazalnikov, omenjenih v poročilu. To omogoča preprosto in učinkovito iskanje specifičnih kazalnikov v trajnostnem poročilu ter dodatno pripomore k jasnosti in preglednosti predstavljenih informacij. H&M je že v letu 2021 implementiral novejšo različico Univerzalnih GRI 2021 standardov v svoje trajnostno poročilo, čeprav je bil rok za implementacijo najnovejših standardov januarja 2023. Letno poročilo obsega 152 strani, medtem ko je trajnostno poročilo krajše in je dolgo 90 strani. V poročilu navajajo, da so poročane informacije neodvisno pregledane s strani revizijske hiše Deloitte. Poleg letno objavljenih poročil podjetje na spletni strani objavlja tudi ključne in relevantne trajnostne podatke.

5.2.1.2 Inditex

Inditex je multinacionalno špansko podjetje in je največja skupina podjetij hitre mode na svetu. Inditex ima v lasti kar 7200 trgovin po 93 geografskih trgih na svetu. Podjetje v poročanje zajema vse znamke, ki so pod nadzorom ali skupnim nadzorom Inditexa (Bershka, Pull and Bear, Zara, Oysho, Stradivarius...) (Inditex, 2023).

Od leta 2016 dalje Inditex redno objavlja letna poročila na svoji spletni strani. Letno poročilo za leto 2022 je bilo integrirano in zajema tako finančno kot nefinančno poročilo. Posebej objavijo nefinančno poročilo, ki je izdelano v skladu s standardi GRI za leto 2021. Poročila in informacije o trajnosti na njihovi spletni strani so težko dostopna in niso jasno označena. Vse informacije v zvezi s trajnostjo je na spletni strani težje najti.

V letu 2022 je podjetje sledilo Univerzalnim standardom GRI 2021, katerih smernic se drži že od leta 2007. Vključno z GRI standardi, je podjetje upoštevalo tudi druge smernice in pobude, kot so Okvir za Integrirano Poročanje, načela Združenih narodov ter načela SASB. Podjetje v poročilu prikazuje tabelo vseh GRI kazalnikov, ki so omenjeni v dokumentu, skupaj z navedbo, kje jih je mogoče najti. Celotno poročilo, ki vključuje finančne in nefinančne informacije, zajema kar 273 strani. Inditex (2023) navaja, da so bile informacije, objavljene v poročilu, predmet neodvisne preverbe s strani podjetja Ernst & Young.

5.2.1.3 Gap Inc.

Gap je ameriško mednarodno podjetje in največji specializirani trgovec v ZDA. Po poročilu iz 2022 Gap zaposluje približno 95.000 ljudi in posluje v 40 različnih državah po svetu.

Podjetje deluje v štirih osnovnih divizijah: Gap, Banana Republic, Old Navy in Athleta (Gap Inc, 2023).

Na njihovi spletni strani lahko najdemo trajnostna poročila, ki segajo vse do leta 2003. Ta poročila so objavljena ločeno in neodvisno od letnih poročil, z jasno dostopnostjo in preglednostjo na njihovi spletni strani. Trajnostno poročilo je označeno kot ESG poročilo. Pri pripravi poročila leta 2022 je podjetje sledilo univerzalnemu GRI 2021 standardom, standardom SASB in načelom Združenih narodov.

Poleg poročil podjetje posebej objavi GRI indeks, ki jasno navede spletne strani, kjer so omenjeni GRI kazalniki. ESG poročilo zajema 78 strani, vključno z GRI in SASB indeksom. Gap Inc. (2023) navaja, da za ESG poročilo niso pridobili zunanje potrditve, ampak je bila vsebina potrjena z internim pregledom kakovosti.

5.2.1.4 Adidas

Adidas je multinacionalno podjetje s sedežem v Nemčiji in je največji proizvajalec in prodajalec športnih oblačil v Evropi. Adidas je leta 2022 zaposloval približno 59.000 ljudi (Adidas, 2023).

Podjetje omogoča enostaven dostop do vseh svojih trajnostnih poročil od leta 2013 dalje preko svoje uradne spletne strani, kar omogoča pregledno sledenje njihovem napredku skozi čas. Te informacije, prvotno predstavljene v obliki dokumentov v formatu PDF, so zdaj na voljo tudi v krajši, bolj dostopni spletni obliki, kar olajša dostopnost in razumevanje informacij širši javnosti.

Do leta 2017 so bile trajnostne informacije objavljene ločeno od finančnih poročil, vendar pa se je leta 2017 podjetje odločilo prvič objaviti konsolidirano poročilo, ki zajema tako finančne kot nefinančne informacije, kar omogoča celovitejši vpogled v njihovo poslovanje in trajnostne prakse.

Nefinančno poročanje podjetja je bilo dosledno izvedeno v skladu z GRI standardi, ki zagotavljajo celovit okvir za poročanje o trajnostnem delovanju. Posebej pomembno je, da je Adidas (2023) v svojem poročilu za leto 2022 izpostavilo uporabo najnovejših univerzalnih GRI standardov za leto 2021, kar kaže na njihovo zavezanost k doslednemu izboljševanju in posodabljanju svojih praks poročanja. Dodatno, podjetje posebej objavlja tudi tabelo GRI kazalnikov z povezavami do strani, kjer so ti kazalniki podrobneje obravnavani v letnem poročilu, kar omogoča pregleden in enostaven dostop do ključnih informacij o trajnostnem delovanju podjetja.

5.2.1.5 Nike

Podjetje Nike, ustanovljeno v Oregonu, kjer ima tudi sedež, je največji svetovni dobavitelj športnih čevljev, oblačil ter pomemben proizvajalec raznovrstne športne opreme. Podjetje v lasti družbe vključuje ugledne blagovne znamke, kot so Nike, Jordan in Converse, ki vsaka posebej prispevajo k raznolikosti portfelja.

V svojem trajnostnem pristopu podjetje redno objavlja poročila o trajnostnem vplivu, ki so neodvisna od letnih poročil in so javno dostopna že od leta 2002. Najnovejše poročilo je pripravljeno v skladu z zadnjimi standardi GRI za leto 2021. Poročilo obsega kar 225 strani in ponuja poglobljen vpogled v TR. Nike predstavlja kazalnike v poročilu, razčlenjene po državah, kar omogoča jasno sledenje in analizo njihovega vpliva na različnih trgih. V prizadevanju za transparentnost in odgovornost podjetje v poročilu navaja, da so za določene kazalnike GRI pridobili tudi zunanjo potrditev. Za lažjo analizo podjetje objavlja tudi tabelo GRI kazalnikov in navaja, kje je te kazalnike mogoče najti.

Nike Inc (2023) je v trajnostnem poročilu določilo cilje za obdobje petih let, natančneje do leta 2025. Podjetje vsako leto v poročilu te cilje pregleda, da ugotovi napredek. Hkrati se v poročilu osredotoča na športnike, ki svojim prispevkom pomembno vplivajo na napredek podjetja. V nekaterih situacijah je ta poudarek smiseln in relevanten, saj športniki lahko predstavljajo močan zgled za trajnostno življenje in imajo lahko pomemben vpliv na zavedanje javnosti. Kljub temu se zdi, da v večini primerov ta poudarek dodaja nepotrebne informacije trajnostnemu poročilu, saj se osredotoča na segment, ki ni neposredno povezan z osnovnimi trajnostnimi prizadevanji podjetja.

5.2.1.6 C&A Europe

C&A je nizozemska veriga prodajaln oblačil, ki deluje predvsem na evropskem trgu in je v letu 2022 zaposlovalo približno 50.000 ljudi. Podjetje ima nekaj prodajaln tudi v Braziliji, ki pa objavljajo svoje trajnostno poročilo za njihov trg. V nadaljnji analizi bomo upoštevali le evropski trg in preučevali poročilo C&A Europe.

C&A redno objavlja trajnostna poročila za pretekla leta na svoji spletni strani, trenutno so objavljena samo poročila za zadnja tri leta. Kljub temu, da v poročilu za leto 2020 omenjajo poročilo za leto 2019 ter zagotavljajo povezavo do tega dokumenta, ugotavljamo, da poročilo 2019 ni javno dostopno na njihovi spletni strani.

Poročilo o trajnosti za leto 2022 zajema informacije za evropski maloprodajni trg in operacije podjetja, ki deluje v 17 državah. Podjetje je v zadnjem objavljenem poročilu sledilo univerzalnim GRI standardom 2021, načelom Združenih narodov in UNGC načelom. V trajnostnem poročilu je podjetje vključilo tudi GRI indeks, po katerem je lažje iskati omenjene GRI kazalnike v poročilu. C&A (2023) v trajnostnem poročilu navaja, da ne razkriva finančnih izkazov na globalni ravni, ampak finančne podatke objavljajo tam, kjer

zakonodaja to določa, kar pomeni, da so ekonomske informacije v poročilu predvsem skope. Podjetje se bolj osredotoča na okoljski in družbeni vidik. Podjetje tudi navaja, da poročilo ni pregledano s strani zunanjega potrjevalca.

Podjetje poroča o napredku v skladu z zastavljeno strategijo 2028, ki služi kot trajnostni okvir in določa globalne cilje za usmerjanje napredka. V poročilu razkrivajo napredek proti tem ciljem za evropski trg.

5.2.1.7 PVH Corp.

PHV Corp je ameriško podjetje, specializirano za proizvodnjo in prodajo oblačil, ki vključuje blagovni znamki Tommy Hilfiger in Calvin Klein. Podjetje operira v več kot 40 državah po vsem svetu in zaposluje več kot 27.000 ljudi (PVH, 2023).

Podjetje na svoji spletni strani objavlja različna poročila, med katerimi so tako trajnostna poročila, označena kot poročila o korporativni odgovornosti, kot tudi letna poročila. Trajnostno poročilo obstaja neodvisno od letnega poročila in je objavljeno samostojno. Čeprav je iskanje prejšnjih poročil neolikšen izziv, je zadnje objavljeno poročilo za leto 2022 dobro označeno in enostavno dostopno.

Podjetje je leta 2019 sprejelo strategijo s ciljem doseči TR. V poročilu podjetje povzema napredek proti zavezam, določenim v okviru te strategije, ter razkriva uspešnost na področju trajnostnih vidikov. Poročilo o korporativni odgovornosti, ki obsega 111 strani, je pripravljeno v skladu s standardi SASB, GRI in Načeli Združenih narodov. PVH (2023) poudarja, da za trajnostno poročilo za leto 2022 še ni pridobilo zunanje potrditve. Kljub temu so vzpostavili dolgoročni načrt za zagotavljanje zunanje potrditve, ki se bo pri ključnih kazalnikih začel izvajati leta 2024.

5.2.1.8 Nordstrom

Nordstrom je priznana ameriška veriga luksuznih veleblagovnic z glavnim sedežem v Seattlu. S svojimi 345 trgovinami po vsej Ameriki ustvarja pomembno tržno prisotnost in zagotavlja delovna mesta za približno 60.000 zaposlenih (Nordstrom, 2023).

Nordstrom od leta 2018 dalje na svoji spletni strani redno objavlja trajnostna poročila, ki predstavljajo njihova prizadevanja za TR. Trajnostna poročila pred letom 2018 niso javno dostopna. Trajnostna poročila so objavljena ločeno in neodvisno od letnih poročil, kar nam omogoča boljšo analizo. Nordstrom (2023) je v poročilo za leto 2022 prvič implementiralo GRI standarde, standarde SASB ter cilje TR (SDG), kar jasno odraža njihovo predanost standardom poročanja. Pri uporabi GRI standardov so upoštevali najnovejšo izdajo, univerzalnih standardov izdanih 2021. V trajnostno poročilo so vključili tudi GRI indeks, ki podrobno prikazuje GRI kazalnike, omenjene v poročilu.

Pomembna novost, ki je bila uvedena leta 2022, je ustanovitev internega centra za trajnost in odličnost. Ta center je odgovoren za letno pregledovanje in potrjevanje ravni skladnosti podjetja s trajnostnimi standardi. Pred uveljavitvijo teh standardov so trajnostna poročila v preteklih letih temeljila predvsem na predstavitvi ciljev in opisih, kako nameravajo te cilje doseči. Ta poročila so bila krajša in vsebinsko manj obsežna.

5.2.1.9 Primark

Primark je mednarodni prodajalec oblačil s sedežem na Irskem, ki zaposluje 72.000 delavcev v 14 državah v Evropi in v ZDA. Podjetje je bilo ustanovljeno leta 1969 pod blagovno znamko Penneys. Vizija podjetja je zagotoviti cenovno dostopna oblačila, modnih dodatkov in gospodinjskih izdelkov (Primark, 2023).

Primark je v letu 2022 prvič objavil poročilo o trajnostnem in etičnem napredku po tem, ko so leta 2021 sprejeli Primark Cares program, kjer so se zavezali k transparentnemu poročanju o napredku glede na postavljene zaveze. V letu 2022 so v trajnostnem poročilu upoštevali okvir CDP in TCFD. Za poročilo o trajnosti je podjetje pridobilo zunanje potrdilo s strani Ernst & Young. Poleg tega poročila je tudi posebej objavljena izjava o modernem suženjstvu in trgovini z ljudmi, ki jo obvezno narekuje zakon Združenega kraljestva Velike Britanije za vsa podjetja z letnim prometom nad 6 mio. funtov. Ta izjava opisuje ukrepe, ki so jih sprejeli v preteklem letu za zmanjšanje tveganja modernega suženjstva in trgovine z ljudmi v dobavni verigi (Primark, 2023).

Podjetje Primark je hčerinsko podjetje družbe Associated British Foods (v nadaljevanju ABF), ki deluje v različnih poslovnih sektorjih, kot so predelava hrane, maloprodaja in proizvodnja oblačil. ABF redno pripravlja letno poročilo o odgovornosti, ki vključuje informacije o poslovanju vseh svojih hčerinskih podjetij, vendar pa so informacije v tem poročilu splošne za celotno družbo, zato specifičnih podatkov o Primarku ni mogoče ločiti. Da bi dobili boljše informacije o etičnem poslovanju in okoljski trajnosti Primarka, lahko preučimo samo informacije, ki so objavljene s strani Primarka.

5.2.1.10 Levi Strauss & Co.

Levi Strauss je ameriško podjetje, ki proizvaja in prodaja oblačila in je globalno znano po blagovni znamki Levi's. Z bogato zgodovino je podjetje postalo vodilno v proizvodnji oblačil iz džinsa. Podjetje se pozicionira kot trajnostno in družbeno odgovorno (Levi Strauss & Co, 2023).

Podjetje dosledno objavlja svoja trajnostna poročila na svoji spletni strani, kjer so pregledno označena za enostaven dostop. Prvo objavljeno poročilo je iz leta 2019, po tem pa so redno objavljena vsako leto. V letu 2022 je podjetje sledilo standardom SASB, smernicam TCFD in UNGC, kar je bilo izčrpno predstavljeno v njihovem poročilu. Leto prej pa so uporabljali

tudi GRI standarde 2021. V letu 2022 je trajnostno poročilo obsegalo 27 strani, medtem ko je bilo leto prej precej obsežnejše s 265 stranmi. Poleg rednih trajnostnih poročil podjetje dodatno izdaja poročilo CDP in izjavo o preverjanju emisij toplogrednih plinov. CDP poročilo prinaša poglobljene informacije o podnebnih spremembah, medtem ko izjava o preverjanju emisij zagotavlja neodvisno potrditev emisij toplogrednih plinov (Levi Strauss & Co, 2023).

Vsako od teh poročil je pred objavo pregledano s strani interne ekipe, ki zagotavlja jasnost in doslednost predstavljenih informacij. Poleg tega podjetje išče zunanje zagotovitve s strani tretje osebe glede emisij in informacij o energiji. Ta praksa povečuje zaupanje v zanesljivost in natančnost podatkov, ki jih podjetje deli s svojimi deležniki (Levi Strauss & Co, 2023).

5.2.2 Primerjava trajnostnih poročil podjetij

Pri pregledu zadnjih objavljenih poročil za leto 2022 za izbrana podjetja, lahko potrdimo, da so med podjetji opazne razlike. Podjetja se razlikujejo glede na način, kako dostopna so njihova trajnostna poročila. Pri nekaterih podjetjih so trajnostna poročila označena na glavni spletni strani in enostavno dostopna, medtem ko so druga zakopana v različnih sekcijah spletne strani oziroma so dostopna le s specifičnim iskanjem preko brskalnika, kar predstavlja dodatno breme za zainteresirane deležnike. Nekatera podjetja informacije o trajnosti poleg v poročila vključujejo tudi v spletne vsebine.

Glede na poročila podjetij opazimo raznolikost v obliki trajnostnega poročanja, kjer se razlikujejo po tem, ali so ta poročila objavljena samostojno ali pa so integrirana v letna poročila. Čeprav trendi, kot jih navaja KPMG (2020), kažejo na naraščajočo priljubljenost integriranega poročanja, v našem analiziranem vzorcu večina podjetij še vedno raje izdaja neodvisna trajnostna poročila. Od desetih podjetij v našem vzorcu jih je sedem objavilo trajnostna poročila samostojno, ločeno od letnih poročil, medtem ko so tri podjetja odločila za integrirano poročanje, kjer trajnostna vsebina tvori del letnega poročila. S temi opažanji lahko sklepamo, da je med podjetji v Evropi prevladujoč trend integriranega poročanja, medtem ko večina podjetij, ki izdajajo samostojna trajnostna poročila, prihaja iz Amerike. S temi opažanji lahko sklepamo, da obstajajo regionalne razlike v pristopih k trajnostnemu poročanju, pri čemer se podjetja odločajo glede na različne dejavnike in okoljske vplive, ki so značilni za njihovo regijo.

V analizi trajnostnih poročil podjetij se pojavlja variabilnost v poimenovanju trajnostnih poročil. Podjetja se brez enotnih smernic in samostojno odločajo, kako bodo poimenovala svoja trajnostna poročila. Ta raznolikost v imenovanju odraža svobodo, pri čemer nekatera podjetja celo povežejo poimenovanje trajnostnih poročil s svojo strategijo, kot na primer Nike.

Pri primerjavi trajnostnih poročil je opazna tudi razlika v obsegu poročil. Podjetja, ki so izdala konsolidirana poročila, imajo seveda tudi večji obseg v primerjavi s tistimi, ki

objavljajo samostojna poročila. Razlika v obsegu je tudi posledica vključitve celotnega obsega dejavnosti. Podjetja lahko v trajnostna poročila vključujejo celotno sliko prizadevanj in vključujejo informacije povezane z več entitetami.

Iz tabele 6, ki prikazuje, po katerih standardih oziroma smernicah so podjetja poročala o trajnosti za leto 2022, lahko razberemo, da je večina podjetij izbrala GRI standarde za svoje trajnostno poročanje. GRI standardi se uvrščajo med najbolj uveljavljene in spoštovane standarde na tem področju, zato ni presenetljivo, da se jih je odločilo uporabiti kar 8 od 10 podjetij. Hkrati opazamo tudi trend, da večina podjetij sledi ciljem TR (SDG), ki jih je določila Organizacija združenih narodov.

Večina podjetij pri poročanju uporablja več smernic in standardov hkrati. Ta pristop lahko prinese številne prednosti, saj omogoča celovitejše zajemanje različnih vidikov trajnosti in omogoča natančnejše in učinkovitejše poročanje. Uporaba več standardov je zelo priporočena, saj podjetjem omogoča tudi boljšo sledljivost in primerljivost trajnostnih podatkov. V tabeli 6 so navedeni vsi standardi in smernice, ki so jih uporabila podjetja v vzorcu za trajnostna poročila v letu 2022.

Tabela 6: Prikaz standardov in smernic po podjetjih za trajnostna poročila leta 2022

Podjetje/ Standardi v letu 2022	GRI	UNGC	SASB	IIRC	CDP	TCFD	SDG
H&M	Da	Da	/	/	/	Da	Da
Inditex	Da	/	Da	Da	/	Da	Da
Gap	Da	/	Da	/	/	Da	Da
Adidas	Da	/	/	/	/	Da	/
Nike	Da	Da	Da	/	/	/	Da
C&A	Da	Da	/	/	/	/	Da
PVH	Da	Da	Da	/	/	/	Da
Nordstrom	Da	/	Da	/	Da	/	Da
Primark	/	/	/	/	Da	Da	/
Levi Strauss	/	Da	Da	/	/	Da	/

Vir: H&M (2023), Inditex (2023), Gap Inc (2023), Adidas (2023), Nike (2023), C&A (2023), PVH (2023), Nordstrom (2023), Primark (2023) in Levi Strauss (2023).

5.2.3 Analiza rezultatov točkovnika

Po zaključeni opisni analizi smo se posvetili tudi vsebinski primerjavi poročil. V tem sklopu smo uporabili sestavljen točkovnik, ki je razdeljen na tri vidike trajnostnega poročanja. Za vsako podjetje v obdobju petih let smo izpolnili točkovnik, kjer smo vsak GRI kazalnik ovrednotili s številom točk od 0 do 3. Na podlagi izpolnjenih točkovnikov smo nato izvedli primerjavo vsebine trajnostnih poročil po posameznih vidikih TR.

5.2.3.1 *Ekonomski vidik*

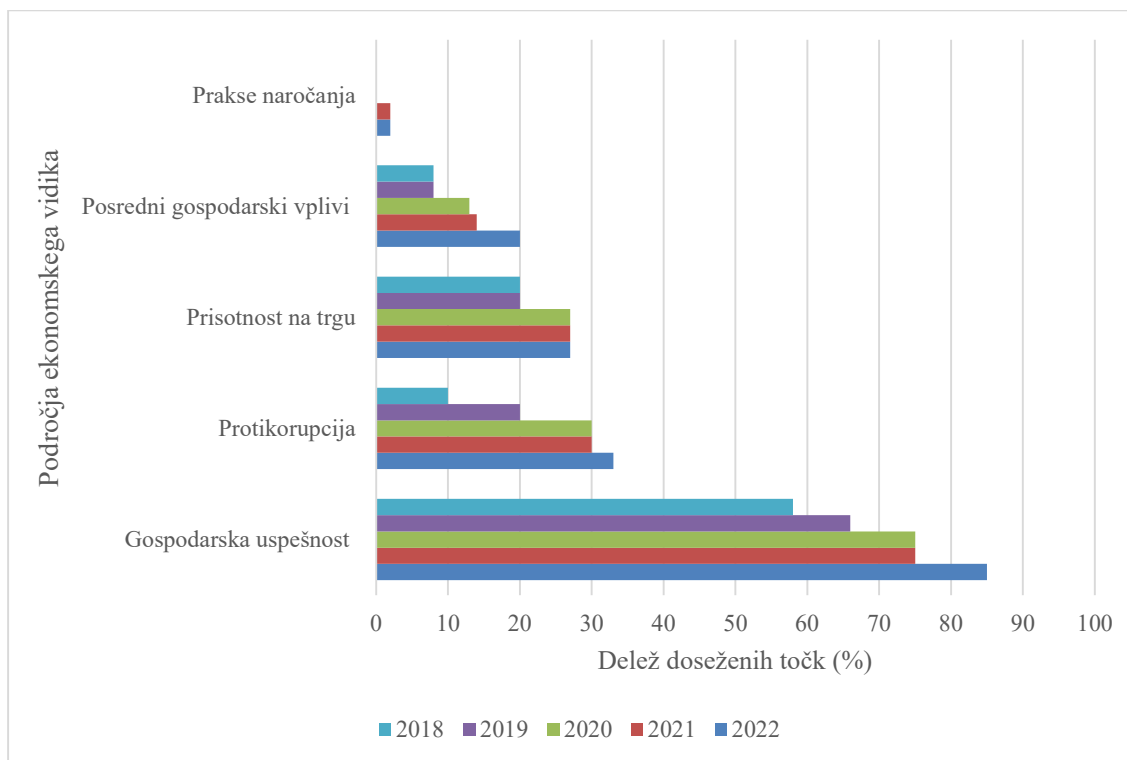
Trajnostno poročanje zahteva od podjetij, da poleg svojih finančnih izkazov predstavijo tudi širši vidik svojega poslovanja in razkrijejo vplive na družbeno in okoljsko področje. Poleg obveznega finančnega poročanja podjetja objavljajo še dodatna razkritja, povezana z finančnim poslovanjem, kot so na primer stroški in prihodki, povezani s trajnostnimi dejavnostmi, donosnosti raznih naložb v trajnostne prakse, analize dolgoročnih ekonomskih stabilnosti in uspešnosti podjetja v luči trajnosti.

Pri nekaterih podjetjih se lahko pojavi izziv pri ocenjevanju ekonomskega vidika trajnostnega poročanja, saj so relevantni podatki pogosto razpršeni po celotnem poročilu in niso jasno združeni na enem mestu, kot je pogosto pri drugih dveh vidikih trajnosti. Razpršenost ekonomskih podatkov izhaja iz kompleksnosti finančnih informacij, ki jih podjetja obravnavajo, ter različnih pristopov k poročanju. Zaradi razpršenosti podatkov je potrebno preučiti vse relevantne informacije iz različnih delov poglavij, tabel, dodatnih opomb oziroma prilog.

Pri analizi ekonomske trajnosti lahko opazimo, da so podjetja o ekonomskih področjih (gospodarska uspešnost, prakse naročanja, posredni gospodarski vplivi, prisotnost na trgu in protikorupcija) poročala različno natančno. Deleže doseženih točk podjetij kot celote smo predstavili na sliki 5, kjer lahko vidimo, kako so podjetja zbirala točke po področjih ekonomskega vidika.

Podjetja so o ekonomskih področjih poročala različno natančno. Med področji so bile opazne velike razlike, medtem ko je bila variabilnost med podjetji precej majhna, kar pomeni, da so se podjetja v splošnem usmerjala v podobne vidike ekonomske trajnosti. Ta graf nam pomaga razumeti, kako podjetja kot celota ocenjujejo in poročajo o ekonomskem trajnostnem poslovanju in kako se je ocenjevanje kategorij spreminjalo skozi preučevano obdobje. Iz grafa je razvidno, da so podjetja zbrala precej nizke deleže točk pri večini področij, kar pomeni, da so bili kazalniki v poročilu precej skromno predstavljeni. Najboljši rezultat je doseglo področje gospodarske uspešnosti, kar je pričakovano, saj so te informacije zakonsko obvezne. Na tem področju morajo podjetja opredeliti informacije, kot so neposredni ekonomski prihodki in odhodki, med katerimi so vključene plače, bonitete, plačila lastnikom ipd. Podjetja so zelo natančno poročala o ekonomskih prihodkih, medtem ko so slabše poročale o odhodkih, predvsem kazalniku bonitet za zaposlene.

Slika 5: Delež doseženih točk kot celote po posameznih področjih ekonomskega vidika v preučevanem obdobju

Vir: lastno delo.

Področje gospodarske uspešnosti je v letu 2022 doseglo kar 85 %, kar je precej več, kot leta 2018, ko je delež znašal 58 %. To kaže na to, da podjetja vsako leto poročajo o gospodarski uspešnosti vedno bolj natančno. Veliko manj doseženih točk so dosegla vsa ostala področja, področje protikorupcije je dosegalo 33 %, saj je le 7 od 10 podjetij vsaj opisno poročalo o potrjenih primerih korupcije in sprejetih ukrepih za preprečitev le-te.

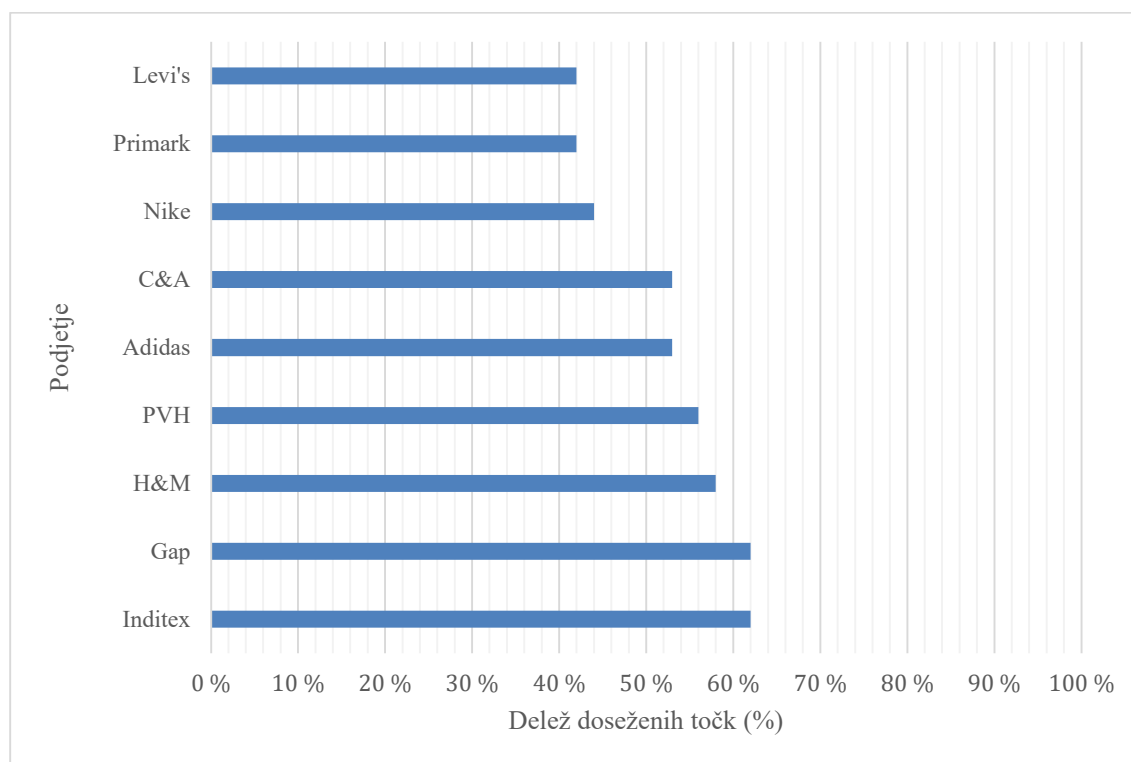
Področje prisotnosti na trgu je doseglo le 27 % doseženih točk. To področje zajema razkrivanje razmerja med standardno začetno plačo in lokalno minimalno plačo, kar je ključno za oceno socialne enakosti in pravičnosti v podjetju.

Na področju posrednih gospodarskih vplivov je bilo doseženih le 20 % točk. To področje običajno vključuje oceno vpliva podjetja na lokalno gospodarstvo, vključno z prispevkom o lokalnem razvoju in investicijah v infrastrukturo. Najmanj točk je doseglo področje praks naročanja, saj je v letu 2022 o tem področju opisno poročalo le podjetje Gap. Celotno področje je dosegalo le 2% vseh možnih točk.

Glede na analizo grafa smo opazili, da se je delež doseženih točk na področjih skozi preučevano obdobje povečeval, kar pomeni, da so podjetja postopoma izboljševala svoje poročanje o ekonomskem trajnostnem poslovanju in so morda uvajala nove ukrepe ali prakse za izboljšanje ekonomske trajnosti. Ta trend povečanja deleža doseženih točk lahko nakazuje

na večjo osredotočenost in zavezanost podjetij k doseganju ekonomske trajnosti v obdobju. Na sliki 6 je prikazan delež doseženih točk za ekonomsko področje za posamezno podjetje v zadnjem trajnostnem poročilu.

Slika 6: Delež doseženih točk posameznega podjetja pri ekonomskem vidiku za leto 2022

Vir: lastno delo.

Inditex in Gap dosegata najboljši rezultat pri poročanju na ekonomskem področju, kjer sta pridobila kar 62 % doseženih točk. To lahko deloma pripišemo uporabi večih različnih standardov oziroma smernic. Iz grafa opazimo, da sta najmanj točk dosegla podjetji, ki za trajnostno poročanje ne sledita GRI standardom, Levi's in Primark. Vsa ostala podjetja, ki dosegajo od 44 do 58 %, so pri deležu doseženih točk za ekonomsko področje v letu 2022 precej enakovredna.

5.2.3.2 Okoljski vidik

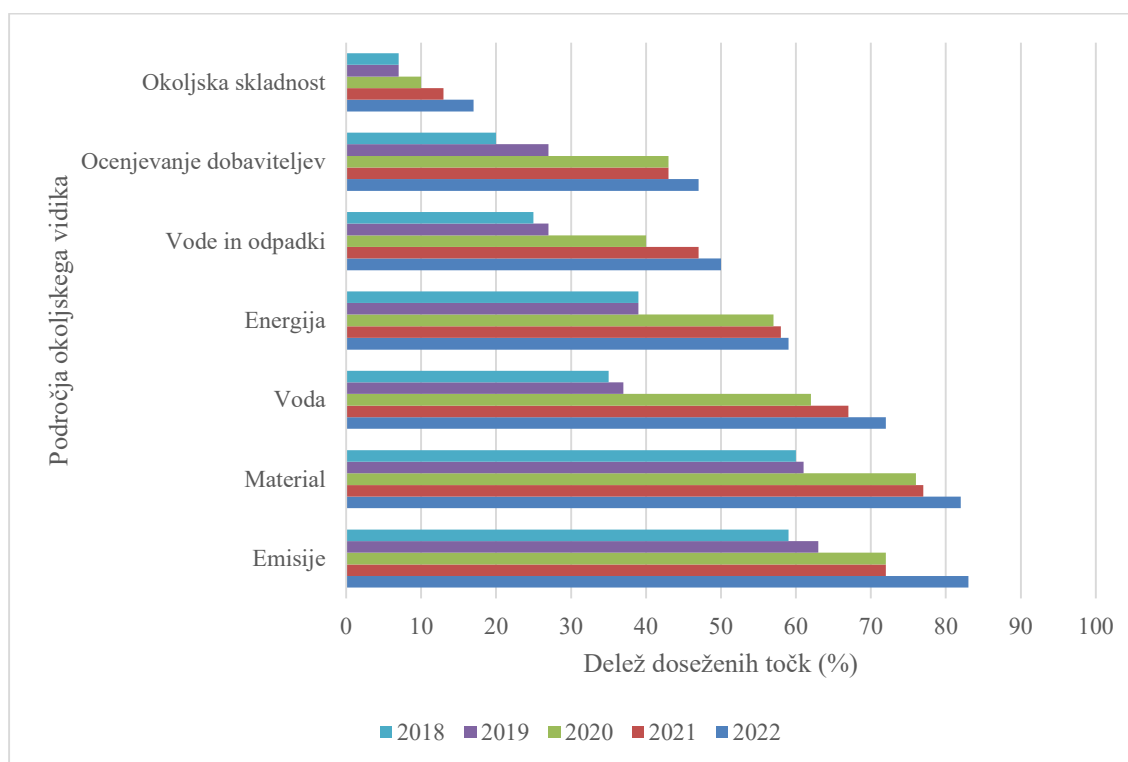
Tekstilna industrija se danes sooča z naraščajočim nadzorom glede emisij in drugih oblik onesnaževanja, saj je okoljska trajnost postala vse pomembnejša tema TR. V letu 2011 so bila podjetja, kot so PVH, H&M, Nike in Adidas, predmet poročil skupine Greenpeace z naslovom Umazano perilo, v katerih so jih obtožili, da so sodelovala s kitajskimi dobavitelji in prispevala k onesnaževanju rek Jangce in Pearl. Vzorci so razkrili prisotnost nevarnih kemičnih spojin, ki predstavljajo tveganje za okolje in organizme (Greenpeace, 2011).

Takšnih primerov je veliko, kar je privedlo do tega, da so tekstilna podjetja danes pod še večjim nadzorom in drobnogledom v zvezi z njihovim vplivom na okolje.

Ker se podjetja danes soočajo s pritiskom s strani različnih deležnikov, vključno z vladnimi organi, je pričakovati, da je poročanje o okoljskih kazalnikih izčrpno in natančno. Organizacije so postavljene pod drobnogled ne le s strani potrošnikov, ampak tudi znotraj industrije in regulatornih agencij, ki spremljajo njihov vpliv na okolje, zato se podjetja vedno bolj zavedajo pomembnosti vzdrževanja visokih standardov okoljske trajnosti in transparentnega poročanja o svojih okoljskih praksah. Pri poročanju o okoljskem vidiku smo spremljali kazalnike na sedmih ključnih področjih: okoljska skladnost, ocenjevanje dobaviteljev, ravnanje z vodo in odpadki, energetska učinkovitost, poraba vode, uporaba materialov in emisije.

Pomembno je razumeti, da bodo vrednosti kazalnikov za vsako podjetje različne, saj so izračuni in metode zbiranja podatkov lahko drugačni. Pri analizi teh podatkov je ključno, da ugotovimo, ali so kazalniki navedeni v poročilu in v kakšnem obsegu, in ali gre za opisno ali kvantitativno informacijo. S tem pristopom bomo bolje razumeli, kako podjetja obravnavajo svoj okoljski vpliv in kako so uspešna pri izvajanju okoljskih praks. Na sliki 7 so predstavljeni deleži doseženih točk kot celote za posamezna področja okoljskega vidika v obdobju petih let.

Slika 7: Delež doseženih točk kot celote po posameznih področjih okoljskega vidika v preučevanem obdobju

Vir: lastno delo.

Podjetja so na splošno poročala bolj o okoljskih področjih kot o ekonomskih področjih. Najboljše rezultate so dosegla pri poročanju o emisijah, kjer so v letu 2022 dosegla kar 83 % vseh točk. Pri tem področju so podjetja morala poročati o direktnih in o indirektnih emisijah toplogrednih plinov ter o ukrepih, ki jih izvajajo za zmanjšanje emisij. Skoraj vsa podjetja so vsaj numerično opredelila tako direktno kot indirektno emisijo.

Podobno visok delež točk so v letu 2022 podjetja dosegla pri poročanju o uporabljenem materialu, kjer so poročala o skupni teži porabljenih obnovljivih in neobnovljivih materialov, ter o odstotkih recikliranih vhodnih materialov, ki so bili uporabljeni za primarno proizvodnjo. Na področju porabe vode so podjetja kot celota dosegla 72 % točk, kjer so morala razkriti skupno količino porabljene vode in količino ponovno uporabljene reciklirane vode.

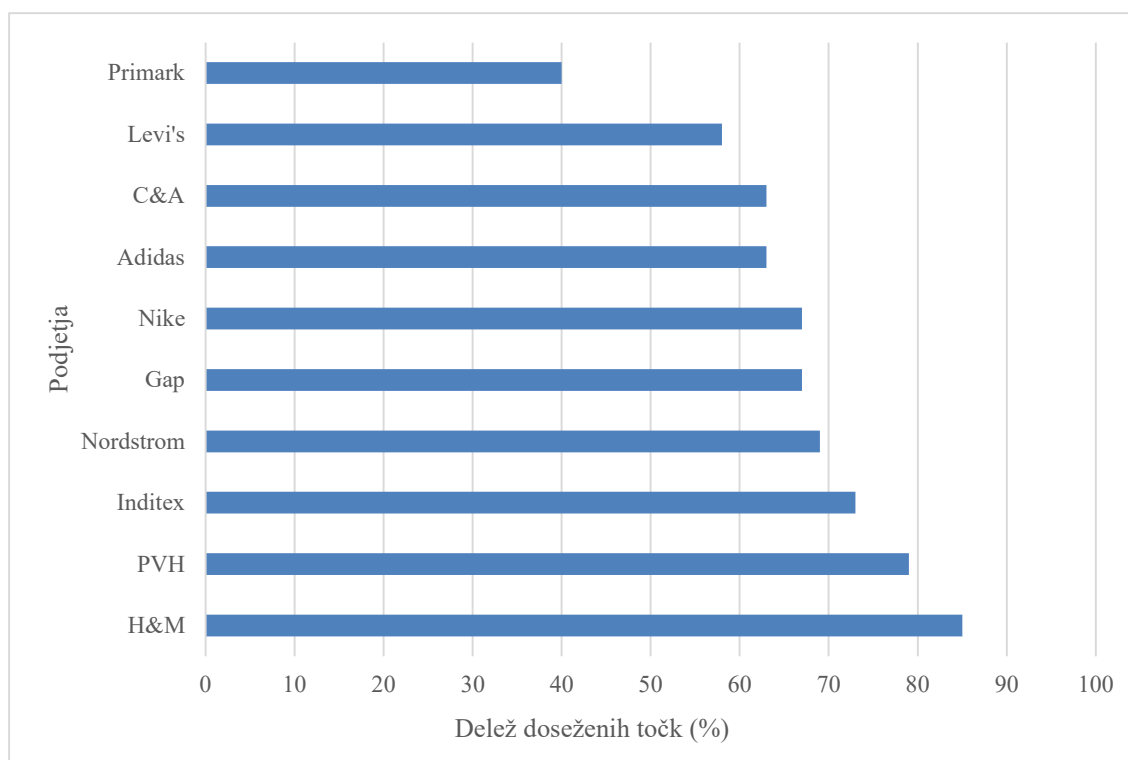
Vsa podjetja razen Primarka so te kazalnike vsaj opisno navedla. Področja energije, vode in odpadkov ter ocenjevanja dobaviteljev so bila za podjetja izbrana podobno, saj so zbrala približno enak delež točk. Področja so zajemala kazalnike, kot so skupna raba energije, količina zmanjšane energije, celotna količina onesnažene vode in negativni učinki v dobavni verigi.

Najslabše pa so se podjetja odrezala na področju okoljske skladnosti, kjer so zbrala samo 17 % točk, kar pomeni, da podjetja niso dovolj pozorna na skladnost z okoljsko zakonodajo in ne sprejemajo ukrepov za zmanjšanje svojega okoljskega vpliva. Samo podjetji H&M in Gap sta na tem področju navedli kazalnike, pri čemer sta poročali tudi o globah za neupoštevanje okoljske zakonodaje. Vsa ostala podjetja tega kazalnika niso navedla, kar kaže na potrebo po izboljšanju poročanja o okoljski skladnosti in sprejemanju ukrepov za zagotavljanje skladnosti z okoljskimi predpisi.

Kot vidimo iz grafa, so se skozi preučevano obdobje petih let poročanja po področjih izboljšala, saj so podjetja vsako leto dosegala večje deleže točk pri okoljskem poročanju. Ta trend kaže na to, da podjetja postajajo bolj ozaveščena o pomenu trajnostnega poročanja in se vse bolj osredotočajo na sprejemanje ukrepov za zmanjšanje svojega negativnega okoljskega in družbenega vpliva.

Smernice poudarjajo pomembnost izbire ključnih kazalnikov za poročanje, vendar se pri tem poraja vprašanje, ali podjetje ne poroča o kazalnikih, ker so ti preveč zahtevni ali ker bi lahko razkrili negativne vplive na okolje. Iz slike 8 je razvidno, da so podjetja izbrala večje deleže točk pri okoljskem področju kot pri ekonomskem.

Slika 8: Delež doseženih točk posameznega podjetja pri okoljskem vidiku v letu 2022

Vir: lastno delo.

Največ točk na področju okoljskega vidika je doseglo podjetje H&M, ki je v letu 2022 doseglo kar 85 % vseh možnih točk. To visoko oceno je mogoče pripisati predvsem dejstvu, da H&M uporablja več različnih smernic in standardov poročanja, kar omogoča natančnejše zbiranje in poročanje trajnostnih informacij. H&M je kot švedsko podjetje podvrženo strogim okoljskim zakonodajam EU, ki so se v zadnjih letih zaostrele, kar je spodbudilo podjetje k še boljšemu upravljanju svojega okoljskega vpliva in poročanja o le-tem.

Podjetji PVH in Inditex sta, podobno kot H&M, dosegli precej visoko število točk na področju okoljskega vidika, kar delno pripisujemo uporabi večih smernic poročanja. Tudi ti dve podjetji sledita večim standardom in smernicam poročanja, kar prispeva k celovitejšemu zajemanju in predstavljanju svojega trajnostnega delovanja. Ta primer kaže na pomembnost uporabe večih smernic poročanja in skladnost z okoljsko zakonodajo pri doseganju visokih ocen trajnosti v tekstilni industriji.

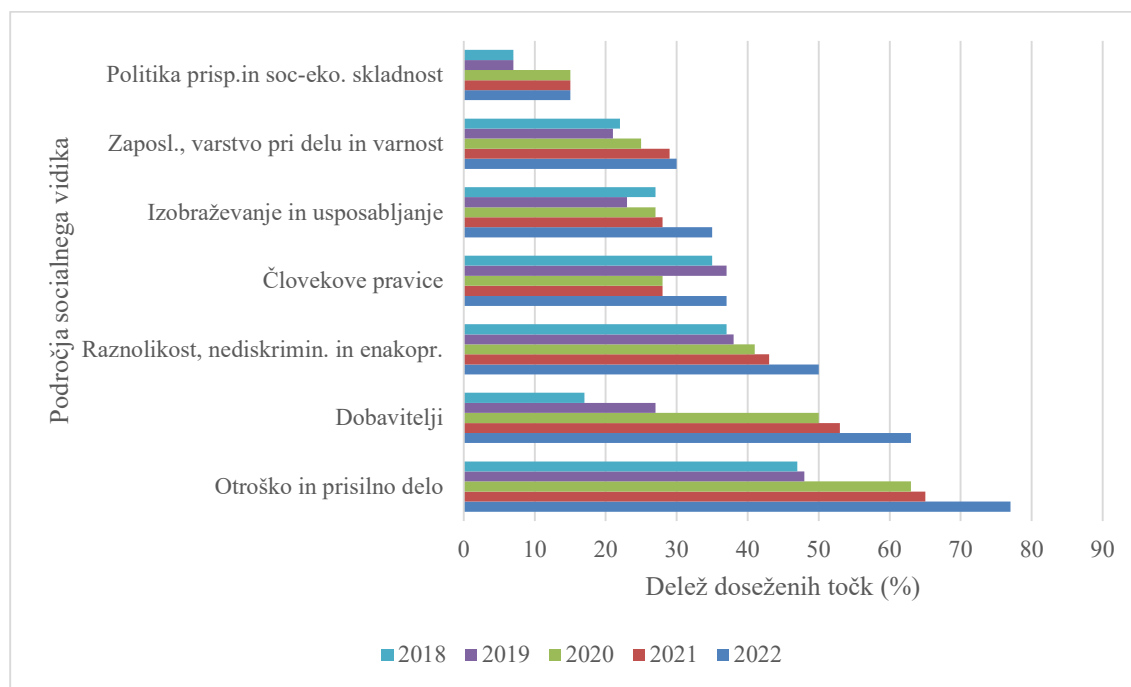
Podjetja Nordstrom, Gap, Nike, Adidas, C&A in Levi's so dosegla zelo primerljive rezultate, pri čemer so njihovi deleži točk segali od 58 % do 73 %, kljub temu pa večina od njih ni dosegla visokih rezultatov na področju okoljske skladnosti in drugih pomembnih emisij. Razkriti podatki so bili omejeni in splošni, kar pomeni, da niso podrobno razkrili vseh ključnih informacij glede svojega vpliva na okolje.

Primark je izstopal z najslabšim rezultatom, saj je dosegel le 40 % točk pri okoljskem vidiku. Njihovo poročilo je bilo izredno skopo in splošno, saj so poročali le o materialu in emisijah, za ostala pomembna okoljska področja pa niso opredelili nobenega kazalnika. Razlog za tako nizek rezultat je verjetno tudi dejstvo, da se je Primark osredotočal le na poročanje po okvirih CDP in TCFD, ne pa tudi po drugih smernicah in standardih, ki bi lahko podrobneje opredelili njihov vpliv na okolje.

5.2.3.3 Socialni vidik

Socialni vidik je eno izmed najbolj obsežnih področij v smernicah GRI. Ta kategorija, označena s številko 400 in zajema širok nabor kazalnikov od 401 do 419, ki se nanašajo na različne vidike dela, človekovih pravic, družbe ter odgovornosti do izdelkov. Področje socialne trajnosti vključuje analizo delovnih pogojev, varnosti in zdravja pri delu, spoštovanje človekovih pravic v celotni dobavni verigi, vprašanja raznolikosti in enakosti ter odgovornosti do potrošnikov v smislu varnosti in kakovosti izdelkov. Zaradi kompleksnosti in obsega teh vprašanj je socialni vidik ključen del trajnostnega poročanja in izpolnjevanja standardov trajnosti. Za lažjo analizo smo oblikovali naslednja področja, katerih rezultati so predstavljeni na sliki 9: zaposlovanje, varstvo pri delu in varnost, izobraževanje in usposabljanje zaposlenih, raznolikost, nediskriminacija in enakopravnost, otroško in prisilno delo, človekove pravice, družbena odgovornost do dobaviteljev, politika prispevkov in socialno-ekonomska skladnost.

Slika 9: Delež doseženih točk kot celote po posameznih področjih socialnega vidika v preučevanem obdobju

Vir: lastno delo.

Podjetja so se glede poročanja o socialnem vidiku razlikovala po področjih, pri čemer so najbolj podrobno poročala o otroškem in prisilnem delu, kjer so skupno dosegla kar 77 % možnih točk. Vsa podjetja so se opredelila do preverjanja tveganj za prisilno delo, večina pa jih je ta kazalnik opredelila tudi kvantitativno. O kazalniku tveganja za otroško delo podjetji PVH in Nordstrom nista poročali, medtem ko so ostala podjetja poročala zelo dobro. Na področju dobaviteljev so podjetja navajala, ali poročajo o novih dobaviteljih, ki so bili pregledani z uporabo socialnih meril, pri tem so podjetja dosegla 63 % možnih točk, pri čemer so vsa podjetja vsaj opisno opredelila ta kazalnik v trajnostnem poročilu.

Naslednje področje raznolikosti, nediskriminacije in enakopravnosti je dosegalo 50 % točk, pri čemer so podjetja morala podati informacije o raznolikosti organov upravljanja, raznolikosti zaposlenih, razmerju med osnovno plačo med spoloma in o primerih diskriminacije.

O področjih človekovih pravic ter zaposlenih, izobraževanja in usposabljanja, varstva pri delu in varnosti se je poročalo s podobnimi deleži točk, delež se je gibal od 30 do 37 %. Na področju človekovih pravic so morala podjetja navesti število operacij, ki so bile predmet pregleda človekovih pravic, in število pomembnih pogodb, ki vsebujejo klavzule o človekovih pravicah.

Pri izobraževanju in usposabljanju so morala poročati o številu ur usposabljanja ter o odstotku zaposlenih, ki redno prejema povratne informacije in ocene o uspešnosti. Pri slednjem so podjetja poročala slabše. Glede področja zaposlitev so morala podjetja navesti kazalnike o fluktuaciji in ugodnostih ter pri področju varnosti informacije o vrstah in stopnjah poškodb ter tveganju za bolezni, povezane z delom.

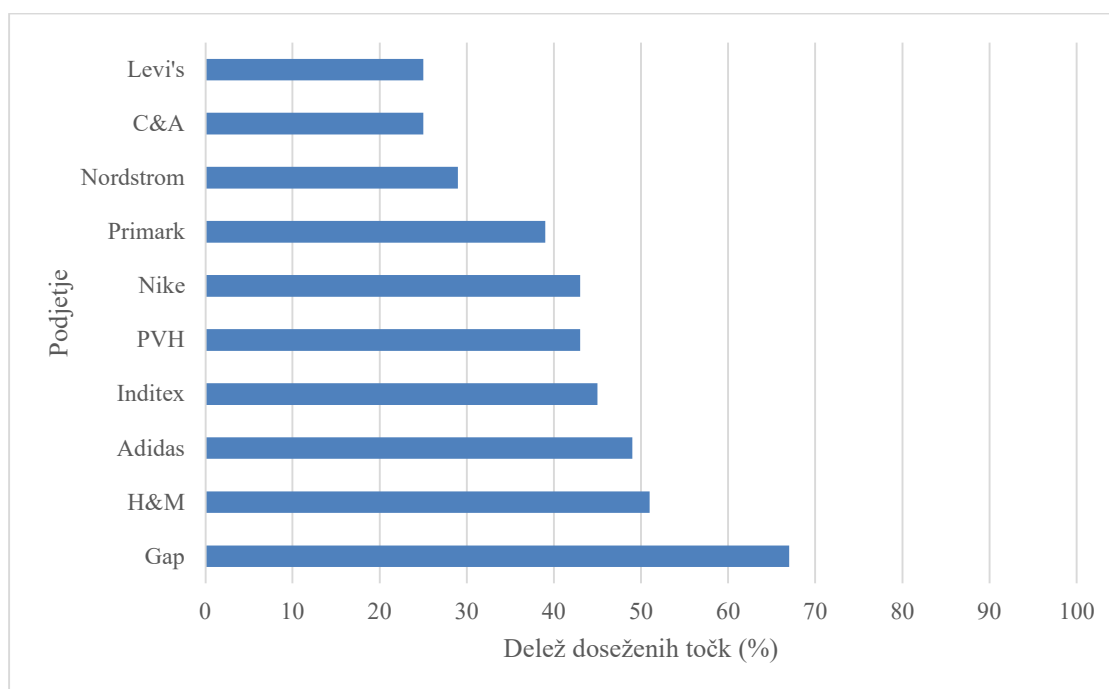
Na področju političnih prispevkov in socialno-ekonomske skladnosti so podjetja dosegla le 15 % možnih točk, kar kaže na nizko raven poročanja in upravljanja v tem kontekstu. Od podjetij se zahteva, da poročajo o ključnih kazalnikih, kot sta skupna vrednost političnih prispevkov ter o globah in sankcijah zaradi neupoštevanja predpisov na socialnem in gospodarskem področju. O slednjem področju je poročalo le podjetje H&M, medtem ko je o vrednosti političnih prispevkov poročalo samo pet podjetij. Ta nizka stopnja poročanja kaže na potrebo po izboljšanju transparentnosti in odgovornosti na področju političnih prispevkov in socialno-ekonomske skladnosti v industriji.

Čeprav so ugotovljeni deleži na različnih področjih v začetku obdobja nizki, je mogoče opaziti pomembno izboljšavo pri poročanju v času preučevanja od leta 2018 do 2022. Trend kaže na postopno povečanje deležev na vseh ključnih področjih trajnostnega poročanja, kar nakazuje na to, da podjetja postajajo vse bolj zavezana k podrobnejšemu poročanju v skladu s standardi GRI. Povečanje deležev lahko razumemo kot pozitiven znak, da podjetja postavljajo večji poudarek na transparentnosti in odgovornosti glede trajnostnih praks ter da se zavedajo pomembnosti celovitega poročanja o svojem vplivu na okolje in družbo.

Zdi se, da podjetja najbolj natančno poročajo o področjih, ki so bolj izpostavljena medijski pozornosti, kot so primeri otroškega in prisilnega dela ter področje dobaviteljev, kjer se od podjetij pričakuje, da bodo poročala o socialnih merilih dobaviteljev. Mnoga podjetja so tarča kritik zaradi slabih delovnih pogojev in izkoriščanja otroške delovne sile, kar verjetno vpliva na to, da se ta podjetja odločijo za bolj podrobno poročanje o teh kritičnih vidikih.

Trend kaže na pomembnost zunanjih pritiskov in javnega mnenja pri oblikovanju praks trajnostnega poročanja podjetij. Ko so podjetja soočena s kritikami ali negativnimi medijskimi poročanji o njihovih delovnih praksah, se pogosto odločijo za izboljšanje transparentnosti in odgovornosti. To lahko vključuje tudi bolj podrobno poročanje o ključnih socialnih in okoljskih vidikih njihovega poslovanja. S tem se lahko podjetja trudijo izboljšati svoj ugled, graditi zaupanje med potrošniki in investitorji ter zmanjšati tveganje negativnih učinkov na svoje poslovanje. Na sliki 10 so prikazani deleži doseženih točk podjetij pri socialnem vidiku za zadnje objavljeno trajnostno poročilo.

Slika 10: Delež doseženih točk posameznega podjetja pri socialnem vidiku v letu 2022

Vir: lastno delo.

Pri socialnem vidiku je podjetje Gap doseglo najvišji delež točk, saj je prejelo kar 67 % vseh možnih točk. V svojem poročanju se je Gap izkazal z natančnimi informacijami o otroškem in prisilnem delu ter raznolikosti in enakopravnosti. Na teh področjih je navajal kvantitativne podatke, ki jih je tudi primerjal s preteklimi podatki. Vendar pa je podjetje Gap pokazalo pomanjkljivosti pri poročanju o socialno-ekonomski skladnosti in političnih prispevkih, kjer nekateri kazalniki sploh niso bili opredeljeni ali pa so bili opisani le površinsko. Podjetje H&M je doseglo 51 % vseh možnih točk, pri čemer je izjemno natančno poročalo le o

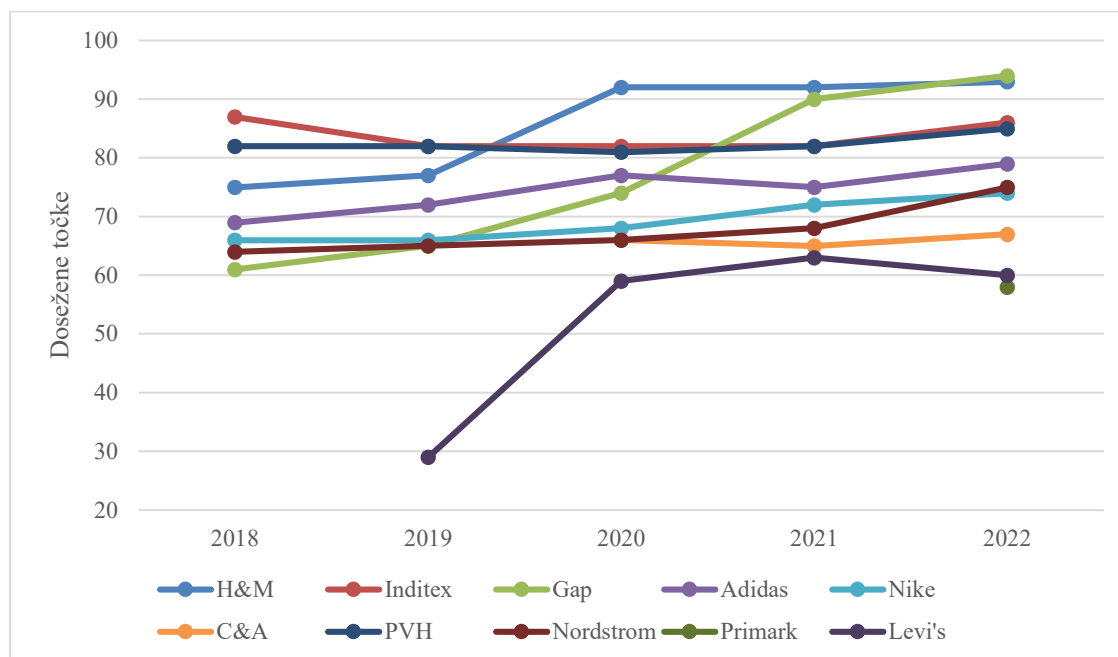
področju človekovih pravic, medtem ko je na drugih področjih podajalo informacije zelo skopo, še posebej slabo so poročali o področju zaposlenih, varstva pri delu, usposabljanja in izobraževanja. Ostala podjetja, kot so Adidas, Inditex, PVH, Nike in Primark, so dosegla podobne odstotke točk, ki so se gibali od 39 do 49 %. Večinoma so ta podjetja zelo slabo poročala o socialno-ekonomski skladnosti in političnih prispevkih.

Podjetja Nordstrom, C&A in Levi's so se dokazala kot najslabši poročevalci glede socialnega vidika, saj so dosegla samo 30 % vseh možnih točk, pri tem še posebej izstopa podjetje Levi's, ki je doseglo le 25 % točk. Levi's je pri svojem poročanju pokazal zelo pomanjkljivo pokritost področij. Kot ena izmed slabosti izstopa dejstvo, da podjetje Levi's za poročanje ne uporablja GRI standardov, kar bi lahko razložilo površnost in pomanjkljivosti v njegovem socialnem poročanju. Ta očitna pomanjkljivost je lahko ključni dejavnik, ki vpliva na njihovo nizko oceno pri poročanju o socialnih vprašanjih.

5.2.3.4 Analiza trajnostnih rezultatov med preučevanim obdobjem

S slike 11 je razvidno, da se skozi preučevano obdobje večina podjetij vse bolj osredotoča na podrobnosti poročanja o različnih vidikih trajnosti. Iz grafa lahko opazimo trend naraščanja doseženih točk med preučevanim obdobjem, kar kaže na izboljšanje kakovosti poročanja. Skupno število možnih točk za vse vidike trajnostnega poročanja znaša 144.

Slika 11: Dosežene točke pri ocenjevanju trajnostnega poročanja za preučevana podjetja v obdobju

Vir: lastno delo.

Podjetje H&M je v preučevanem obdobju postopno dosegalo višje točke, kar jasno nakazuje na izboljšanje kakovosti in obsežnosti poročil o trajnosti skozi obdobje. Izstopa velik napredek podjetja med letoma 2019 in 2020, ko je pridobilo kar 15 dodatnih točk v primerjavi z letom prej. V letu 2020 je podjetje predstavilo več kazalnikov za vse vidike trajnosti in o njih poročalo z natančnimi podatki, kar kaže na njihovo zavezanost k poglobljenemu in celovitemu razkritju informacij.

V letu 2019 je podjetje Inditex doseglo slabši rezultat kot leto prej, kar je precej presenetljivo. Možno je, da podjetje v tem obdobju ni želelo razkriti negativnih dejavnikov in je zato informacije raje izpustilo iz poročila. Kljub temu so v naslednjih letih še naprej razkrivali podobne informacije, zato ni opaziti velikega nihanja pri doseženih točkah. Inditex je skozi vsa obdobja najboljšje poročal o ekonomskem in okoljskem vidiku, medtem ko je kazalnike za socialni vidik obravnaval precej površno.

Gap je pokazal izboljšanje rezultatov trajnostnega poročanja skozi preučevano obdobje. Vsako leto so dosledno izboljševali svoje poročanje, pri čemer je bil največji napredek opazen v letu 2021, ko so pridobili dodatnih 16 točk v primerjavi z letom prej. V zadnjem letu je podjetje Gap izstopalo, saj je doseglo najvišji rezultat, kar je verjetno posledica uporabe več različnih smernic in standardov za poročanje o trajnosti in kaže na njihovo zavezanost k celovitemu in natančnemu poročanju o trajnostnih prizadevanjih.

Med preučevanim obdobjem Adidas ni pokazal velikih nihanj v rezultatih trajnostnega poročanja, saj so rezultati relativno stabilni. V začetnem letu preučevanja je podjetje doseglo 69 točk, medtem ko je v zadnjem letu doseglo le 10 dodatnih točk. Te majhne spremembe kažejo, da Adidas ni bistveno spreminjal svojih pristopov k trajnostnemu poročanju skozi čas in nakazuje na njihovo konsistentno zavezanost že vzpostavljenim smernicam in praksam.

Podjetje Nike, podobno kot Adidas, ni kazalo velikih nihanj v rezultatih trajnostnega poročanja. Čeprav so njihova poročila vsako leto malenkost boljša oziroma natančnejša, se vseeno ni zgodila znatna sprememba v skupnih rezultatih. Od začetka do konca preučevanega obdobja so rezultat povečali le za 8 točk.

C&A je svoje prvo trajnostno poročilo objavilo šele v letu 2020, zaradi tega smo lahko analizirali le tri leta njihovega poročanja. V teh treh letih so dosegali precej slabe rezultate, še posebej na področju socialnega vidika trajnostnega poročanja, kar je imelo močan vpliv na skupni rezultat vseh vidikov. Kljub temu je podjetje solidno poročalo o ekonomskem in okoljskem vidiku, kar mu omogoča primerjavo z drugimi podjetji v industriji.

PVH je skozi celotno obdobje dosegal zelo podobne rezultate, kar nakazuje, da podjetje ni bistveno spreminjalo svojega trajnostnega poročanja oziroma trajnostnega delovanja. Če primerjamo začetno in končno leto, opazimo, da so se rezultati spremenili le za 3 točke, kar je v primerjavi z drugimi podjetji zelo majhna sprememba.

Podobno kot pri PVH, so tudi pri Nordstromu rezultati trajnostnega poročanja ostali konstantni skozi celotno obdobje, vendar pa je pri tem podjetju opaziti nekoliko večje spremembe v zadnjem letu. V zadnjem letu je podjetje pridobilo 6 dodatnih točk, kar kaže na to, da so razkrili več informacij ali pa so bile te informacije bolj natančne.

Primark je objavil trajnostno poročilo prvič šele leta 2022, v katerem pa so uporabili le okvire CDP in TCFD. Zaradi tega, so poslednično dosegali najslabše rezultate med vsemi podjetji, saj so osvojili le 58 točk od 144 možnih. Za podjetje je ključno, da razvije celovitejši pristop k trajnostnemu poročanju, ki bi upošteval širši nabor smernic in standardov ter bolj celovito zajel vse vidike trajnosti, s tem bi lahko zagotovili bolj celovit vpogled v svoje trajnostne prakse in izboljšali preglednost ter verodostojnost svojih poročil.

Levi's je prvo trajnostno poročilo objavil leta 2019, pri čemer je bilo število doseženih točk izjemno nizko. V naslednjem letu je opazen znaten napredek, saj so se točke v primerjavi z letom prej povečale kar za 30. Kljub temu je v zadnjem preučevanem letu podjetje doseglo le 60 točk, kar je nekoliko manj kot v letu 2021. Znižanje doseženih točk je lahko pripisano dejstvu, da je podjetje leta 2021 poročalo v skladu s standardi GRI, medtem ko teh standardov ni upoštevalo leto kasneje.

Skozi preučevano obdobje je opaziti trend naraščanja doseženih točk podjetij pri poročanju o trajnosti, kar nakazuje na to, da so podjetja postajala vse bolj natančna in podrobna pri svojem poročanju. Ta trend kaže na rastočo pomembnost TR v poslovnem svetu, kjer se podjetja vse bolj zavedajo potrebe po odgovornem ravnanju do okolja, družbe in zaposlenih. Povečano poročanje o trajnosti izhaja iz pritiska deležnikov, vključno z investitorji, kupci, regulatorji in širšo javnostjo, ki zahtevajo večjo transparentnost in odgovornost podjetij. To spodbuja podjetja k izboljšanju svojih praks in procesov ter k razvoju bolj trajnostnih poslovnih modelov. Skladno s tem se povečuje tudi zaupanje deležnikov v podjetja, kar lahko pozitivno vpliva na njihovo konkurenčnost in dolgoročno uspešnost.

6 SKLEP

Tekstilna industrija se v svetovnem merilu uvršča med enega največjih onesnaževalcev okolja, saj njeni proizvodni procesi intenzivno prispevajo k onesnaževanju vode, zraka in tal. Številne kemikalije, ki se uporabljajo v barvanju tkanin in obdelavi materialov, pogosto končajo v vodi, kar slabo vpliva na ekosisteme in ogroža živalske in rastlinske vrste. Poleg tega se zaradi uporabe sintetičnih materialov v proizvodnji sproščajo tudi mikroplastike, ki onesnažujejo oceane in ogrožajo življenje v morju. Velike količine odpadkov, ki nastanejo v procesu proizvodnje, pogosto končajo na odlagališčih ali v naravi, kar dodatno obremenjuje okolje in povzroča škodo biodiverziteti. Poleg tega velik del tekstilne industrije še vedno temelji na konceptu hitre mode, kjer se izdelujejo velike količine nizkokakovostnih izdelkov v kratkem času. Ti izdelki imajo kratek življenjski cikel, saj zaradi uporabe

nekvalitetnih materialov hitro izgubijo svojo uporabnost in se zavržejo, kar še dodatno prispeva k problemu odpadkov in onesnaževanja.

Poleg vpliva na okolje se v tekstilni industriji pojavljajo tudi številni primeri izkoriščanja delavcev. V mnogih manj razvitih državah, kjer poteka proizvodnja tekstila, so delavci pogosto izpostavljeni slabim delovnim pogojem, nizkim plačam ter celo primerom prisilnega in otroškega dela. To povzroča socialno neenakost in kršenje človekovih pravic, kar je v nasprotju z načeli TR in etičnega poslovanja.

Zaradi vseh teh razlogov so podjetja v tekstilni industriji postala tarča zahtev številnih interesnih skupin, kot so organizacije, potrošniki in investitorji. Te skupine vedno bolj zahtevajo večjo transparentnost in odgovornost podjetij glede njihovega vpliva na okolje in družbo. Vedno bolj ozaveščeni potrošniki ter povečana pozornost medijev na vprašanja o okolju in človekovih pravicah v proizvodnji sta prispevala k temu, da so podjetja še bolj izpostavljena javnemu mnenju.

Poročanje o trajnosti je zato postalo ključno orodje za izpolnitev teh zahtev, saj omogoča podjetjem, da transparentno predstavijo svoje prakse svojim deležnikom. S tem se lahko podjetja odzovejo na pričakovanja potrošnikov po trajnostnih izdelkih in izboljšajo svoj ugled, hkrati pa izpolnijo zahteve investorjev in regulatorjev, ki postavljajo vedno strožje standarde glede trajnosti in družbene odgovornosti. Podjetja se za trajnostno poročanje odločajo tudi zaradi gradnje svojega ugleda in konkurenčnosti. S tem, ko razkrivajo svoje prakse, si prizadevajo pridobiti zaupanje potrošnikov in privabiti nove investitorje, trajnostno poročanje pa postaja ključni del strategije podjetij.

Na osnovi postavljenih raziskovalnih vprašanj in ciljev magistrskega dela smo izvedli primerjalno analizo trajnostnih poročil desetih izbranih podjetij v tekstilni industriji za obdobje od leta 2018 do 2022. Naša analiza je temeljila na ocenjevanju socialnih, ekonomskih in okoljskih vidikov ter stopnje razkritja kazalnikov. Pri tem smo se soočili z izzivom različnih oblik poročil, saj so podatki predstavljeni na različne načine, pri čemer trajnostna poročila niso standardizirana, kar otežuje primerjavo med njimi. Podjetja trajnostna poročila izdajajo v različnih oblikah in dolžinah, kar je predstavljalo izziv pri analizi in primerjavi poročil.

Ugotovili smo, da so podjetja najbolje poročala o okoljskem vidiku, zlasti o emisijah, materialih in vodi, ki so tudi najbolj pomembne teme za javnost. V ekonomskem vidiku so podjetja predstavila poročila predvsem o področjih, ki so običajno vključena v letna poročila in zahtevana s strani vlad. Vendar pa so bila področja socialnih tem manj zastopana, z izjemo področij otroškega in prisilnega dela ter dobaviteljev.

V petletnem obdobju smo opazili pozitiven trend izboljšanja trajnostnih poročil v tekstilni industriji. Povečuje se ozaveščenost o trajnosti in povpraševanje po odgovornem poslovanju, kar spodbuja podjetja, da postanejo bolj natančna in celovita v svojem poročanju. Analiza je

pokazala, da so podjetja vse bolj zavezana k transparentnosti in odgovornosti glede svojega vpliva na okolje in družbo. Kljub temu je pomembno opozoriti, da izboljšanje v poročilih ne pomeni nujno izboljšanja dejanske trajnostne uspešnosti podjetij. Naša analiza se je osredotočila predvsem na oceno obsega in natančnosti poročanja, ne pa tudi na konkretne rezultate in učinke trajnostnih praks.

Ugotovili smo tudi, da podjetja, ki uporabljajo več različnih smernic in standardov, ponavadi poročajo bolj podrobno. GRI standardi in cilji TR se izkažejo kot pomembni okviri za trajnostno poročanje, saj usmerjajo podjetja in jih spodbujajo k celovitemu prikazu njihovega trajnostnega delovanja. Vendar pa so nekatera podjetja, kot sta Primark in Levi Strauss, izjema pri uporabi GRI standardov, kar kaže na raznolikost pristopov v trajnostnem poročanju.

Pomemben dejavnik pri spodbujanju kakovostnega trajnostnega poročanja so tudi vladni organi, ki s sprejetjem smernic in standardov postavljajo jasna pravila za poročanje. Z novo direktivo CSRD v Evropski uniji, ki predstavlja nadgradnjo prejšnje direktive in uvaja strožje zahteve za poročanje, lahko pričakujemo nadaljnje izboljšave v poročanju o trajnosti, še posebej za podjetja, ki delujejo v EU. Direktiva bo spodbudila k bolj sistematičnemu in celovitemu pristopu k trajnostnemu poročanju, kar bo zagotovo prispevalo k izboljšanju trajnostnih praks v tekstilni industriji in širše.

Čeprav analize, izvedene na vzorcu desetih podjetij, ne omogočajo posplošitev na celotno tekstilno industrijo, kažejo na pozitiven trend, ki se odraža v povečanem ozaveščanju in prizadevanjih podjetij za trajnostno delovanje. Vzorec je morda omejen, vendar lahko širšo sliko dopolnimo s trendi in primeri dobrih praks, kot je na primer vzpon trajnostnih modnih znamk. Čeprav so izzivi še vedno prisotni in potrebno je še veliko dela, je napredek, ki ga opazamo v analizi, spodbuden.

LITERATURA IN VIRI

1. Adidas. (2023). *Annual Report 2022*. Adidas.
2. Alves, B. (2024, 27. februar). *Sustainability - statistics & facts*. https://www.statista.com/topics/7845/sustainability/#topicHeader__wrapper
3. Amasa, Y. (2023, 6. november). *Top 10 technology Trends for Textile and Garment Manufacturing Industry*. <https://syndelltech.com/top-10-tech-trends-for-the-textile-and-garment-manufacturing-industry/>
4. Berg, A. in Swanemar, J. (2022). *Controlling Social Sustainability in the Apparel Industry* (doktorska dizertacija). Department of Business Administration.
5. Bertonec, A., Meško, M., Naraločnik A. in Nastra. B. (2011). *Trajnostni razvoj organizacije: ekonomski, družbeno-politični in ekološki vidiki* (1. izd.). GV založba.

6. Bloomberg Law. (2022, 11. avgust). *Comparison of ESG Reporting Frameworks*. <https://pro.bloomberglaw.com/insights/esg/comparison-of-esg-reporting-frameworks/#voluntary>
7. Borec, A. (2021). *Agroekologija s primeri agroekoloških praks – trajnostni razvoj in trajnostno kmetijstvo* (1. izd.). Univerza v Mariboru.
8. C&A. (2023). *Global Sustainability Report 2022*. C&A.
9. Clean Clothes Campaign. (brez datuma). *About*. <https://cleanclothes.org/about>
10. DATA d.o.o. (2016, 22. januar). *Letna poročila – kako so ta sestavljena in kdo jih mora oddati* [objava na blogu]. <https://data.si/blog/kako-so-sestavljena-letna-porocila/>
11. Doane, D. (2002, marec). *Market failure: the Case of Mandatory Social and Environmental Reporting*. New Economics Foundation.
12. Duran, D., Gogan, L., Artene, A. in Duran, V. (2015). The components of sustainable development – a possible approach. *Procedia Economics and Finance*, 26, 806-811.
13. Eka. (brez datuma). *Sustainability framework* [objava na blogu]. <https://ekal.com/blog/sustainability-frameworks-101/>
14. Ekvilib Inštitut. (2017, 24. junij). *Trajnostni razvoj in družbena odgovornost podjetij*. <https://www.ekvilib.org/sl/druzbena-odgovornost-podjetij/trajnostni-razvoj-in-druzbena-odgovornost-podjetij/>
15. European Commission. (brez datuma). *Corporate sustainability reporting*. https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en
16. Evropski parlament in Svet Evropske unije. (2014). *Direktiva 2014/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o spremembi Direktive 2013/34/EU glede razkritja nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin*. Uradni list Evropske unije L 330. Strasbourg: Evropski parlament in Svet Evropske unije.
17. Evropski parlament in Svet Evropske unije. (2022). *Direktiva 2022/2464 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. decembra 2022 o spremembi Uredbe (EU) št. 537/2014, Direktive 2004/109/ES, Direktive 2006/43/ES in Direktive 2013/34/EU glede poročanja podjetij o trajnostnosti*. Uradni list Evropske unije L 322. Strasbourg: Evropski parlament in Svet Evropske unije.
18. Gap Inc. (2023). *ESG Report 2022*.
19. Global Reporting. (2023a). *A Short Introduction to GRI Standards*. <https://www.globalreporting.org/media/wtafl4tw/a-short-introduction-to-the-gri-standards.pdf>
20. Global Reporting. (2023b). *Sector Program*. <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>
21. Global Reporting. (2023c). *Sector Standard Project for Textiles and Apparel*. <https://www.globalreporting.org/standards/standards-development/sector-standard-project-for-textiles-and-apparel/>

22. Granville, M., Gez, M. in Gottlieb, D. (2021, 5. marec). *A Survey of Sustainability Disclosures by Small and Mid-Cap Companies*. <https://corpgov.law.harvard.edu/2021/03/05/a-survey-of-sustainability-disclosures-by-small-and-mid-cap-companies/>
23. Greenpeace International. (2011, 13. julij). *Dirty Laundry*. <https://www.greenpeace.org/international/publication/7168/dirty-laundry/>
24. GSSB. (2016). *Consolidated Set of GRI Sustainability Reporting Standards*. Global Sustainability Standards Board.
25. GSSB. (2021). *Consolidated Set of GRI Standards*. Global Sustainability Standards Board.
26. H&M. (2023). *The H&M Group Annual and Sustainability Report 2022*.
27. IBM. (brez datuma). *What is the TCFD?* <https://www.ibm.com/topics/tcfid#:~:text=The%20Task%20Force%20on%20Climate%2Drelated%20Financial%20Disclosures%2C%20or%20TCFD,their%20climate%2Drelated%20financial%20risks>
28. Inditex. (2023). *Annual Report 2022*. Inditex.
29. Industry today. (2023, 15. april). *Mandatory Sustainability Reporting*. <https://industrytoday.com/mandatory-sustainability-reporting/>
30. Integrated Reporting. (2022, 19. avgust). *International IR Framework*. https://integratedreporting.ifrs.org/wp-content/uploads/2022/08/IntegratedReportingFramework_081922.pdf
31. Integrated Reporting. (brez datuma). *What? The tool for better reporting*. <https://integratedreporting.ifrs.org/what-the-tool-for-better-reporting/>
32. Kasemir, B. in Huck-Wettstein, M. (2021, 10.december). *Gri Standards Update: What's coming? And What Does It Mean for Reporters?* <https://sustainerv.com/en/insights/gri-standards-update-whats-coming/>
33. KPMG. (2020, december). *The time has come. The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020*. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/11/the-time-has-come.pdf>
34. Kreusch, L. (2023, 24. julij). *The Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)*. <https://plana.earth/academy/csr-d-corporate-sustainability-reporting-directive>
35. Levi Strauss & Co. (2023). *Levi Strauss & Co. 2022 Sustainability Report*. Levi Strauss & Co.
36. Loucks, D. in Gladwell, J. (1999). *Sustainability Criteria for Water Resource Systems*. Cambridge University.
37. Miranda partners. (2021, 21. januar). *ESG reports vs Integrated reports*. <https://miranda-partners.com/esg-reports-vs-integrated-reports/>.
38. National Action Plans on Business and Human Rights. (brez datuma). *Non-financial reporting*. <https://globalnaps.org/issue/non-financial-reporting/>

39. Niemoller, J. (2021, 8. junij). *ESG Reporting Frameworks: Comparing CDP, GRI & More* [objava na blogu]. <https://www.perillon.com/blog/esg-reporting-frameworks>
40. Nike Inc. (2023). *Impact Report 2022*. Nike Inc.
41. Nordstrom. (2023). *Corporate Social Responsibility Report 2022*. Nordstrom.
42. Porter, E. M. in Kramer, R. M. (2006). Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. *Harvard Business Review*, 85, 12.
43. Primark. (2023). *Primark Sustainability and Ethics Progress Report 21/22*. Primark.
44. PVH. (2023). *Corporate Responsibility Report 2022*. PVH.
45. Rejc, A. (2004). Balanced Scorecard: Kritična ocena z vidika družbene odgovornosti. V J. Prašnikar (ur.), *Razvojnoraziskovalna dejavnost ter inovacije, konkurenčnost in družbena odgovornost podjetij* (str. 502–517). Časnik Finance.
46. Repetto, R. (1986). *World Enough and Time: Successful Strategies for Resource Management (World Resources Institute Book)*. Yale University Press.
47. Rogers, P., Jalal, K. in Boyd, J. (2008). *An introduction to sustainable development*. Earthscan.
48. Santos, E. (2021). *How does the pandemic has affected the economic sustainability of Textile industry in France?* EDP Sciences.
49. SASB. (brez datuma). *SASB Standards overview*. <https://sasb.org/standards/>
50. Sayed, A. (2015, 5. november). *What is Textile Industry? Definition and meaning*. <https://textileapex.com/what-is-textile-industry-definition-and-meaning/>
51. Schleicher, J., Schaafsma M. in Bhaskar, V. (2018). Will Sustainable Development Goals address the links between poverty and the natural environment? *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 34(1), 43–47.
52. Shishoo, R. (2012). *The global textile and clothing industry*. Woodhead Publishing Limited.
53. StartUs Insights. (brez datuma). *Discover the Top 8 Trends in the Textile Industry (2024)*. <https://www.startus-insights.com/innovators-guide/textile-industry-trends/>
54. Story. (2021, 30. oktober). *Prihodnost modne industrije je v trajnosti*. <https://govorise.metropolitan.si/trendi/trajnost-prihodnost-modne-industrije/>
55. Strange T. in Bayley, A. (2008). *Sustainable development: linking economy, society, environment*. Organisation for Economic Co-operation and Development.
56. Subramanian Senthilkannan, M. (2017). *Sustainability in the Textile Industry*. Springer Nature Singapore.
57. TCFD. (2017, 15. junij). *Final Report: Recommendations od the Task Force on Climate-related Financial Disclosures*. <https://assets.bbhub.io/company/sites/60/2020/10/FINAL-2017-TCFD-Report-11052018.pdf>
58. TCFD. (brez datuma). *About*. <https://www.fsb-tcfd.org/about/>

59. Tyagi, S. (2023, 29. november). *Corporate Sustainability Reporting Standards in a Nutshell*. <https://askelsustainabilitysolutions.com/corporate-sustainability-standards-and-reporting/>
60. UNGC. (brez datuma). *The Ten Principles of the UN Global Compact*. <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>
61. Van der Laan, S. (2009). The Role of Theory in Explaining Motivation for Corporate Social Disclosures: Voluntary Disclosures vs. Solicited Disclosures. *The Australasian Accounting Business & Finance Journal*, 3(4), 15.
62. Van der Lugt, C., Van de Wijs P. in Petrovics, D. (2020). *Carrots & Sticks 2020 - Sustainability reporting policy: Global trends in disclosure as the ESG agenda goes mainstream*. Univerza Stellenbosch.
63. Vovk Korže, A. (2011). Dimenzije trajnosti. *Revija za geografijo*, 6(2), 7–18.
64. York Saw & Knife. (brez datuma). *Textile Industry Trends*. <https://www.yorksaw.com/textile-industry-trends/>
65. Young, S. in Dhanda, K. (2013). *Sustainability – Essentials for Business*. Sage publicatons.

PRILOGE

Priloga 1: Točkovnik

SOCIALNI VIDIK	točke
Zaposlitev (GRI 401-1, 401-2)	
– Ali podjetje poroča o skupnem številu fluktuacij zaposlenih v obdobju – deljenih po starostnih skupinah, spolu in religiji?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o ugodnostih, ki jih prejmejo zaposleni za nedoločen čas oz. o ugodnostih, ki jih prejmejo ostali zaposleni?	0,1,2,3
Varstvo pri delu in varnost (GRI 403-2, 403-3)	
– Ali podjetje poroča o vrstah in stopnjah poškodb pri delu?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o visokem tveganju za bolezni povezane s poklicem?	0,1,2,3
Usposabljanje in izobraževanje (GRI 404-1, 404-3)	
– Ali podjetje poroča o številu ur usposabljanja na leto na zaposlenega?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o odstotku zaposlenih, ki redno prejemajo povratne informacije in ocene uspešnosti?	0,1,2,3
Raznolikost in enakopravnost (GRI 405-1, 405-2)	
– Ali podjetje poroča o raznolikosti organov upravljanja – deljeno po spolu, starostni skupini in drugih relevantnih indikatorjih?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o raznolikosti zaposlenih - deljeno po spolu, starostni skupini in drugih relevantnih indikatorjih?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o razmerju med osnovno plačo in prejemki žensk in moških – deljeno po kategorijah zaposlenih?	0,1,2,3
Nediskriminatornost (GRI 406-1)	
– Ali podjetje poroča o primerih diskriminacije in sprejetih korektivnih ukrepih?	0,1,2,3
Otroško delo (GRI 408-1)	
– Ali podjetje poroča o preverjanju tveganja za otroško delo?	0,1,2,3
Prisilno delo (GRI 409-1)	
– Ali podjetje poroča o preverjanju tveganja za prisiljeno oziroma obvezno delo?	0,1,2,3
Človekove pravice (GRI 412-1, 412-3)	
– Ali podjetje poroča o številu operacij, ki so bile predmet pregleda človekovih pravic?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o skupnem številu pomembnih pogodb in sporazumov, ki vsebujejo klavzule o človekovih pravicah?	0,1,2,3
Dobavitelji (GRI 414-1)	
– Ali podjetje poroča o novih dobaviteljih, ki so bili pregledani z uporabo socialnih meril?	0,1,2,3
Politični prispevki (GRI 415-1)	
– Ali podjetje poroča o skupni denarni vrednosti političnih prispevkov – posrednih in neposrednih?	0,1,2,3
Socialno-ekonomska skladnost (GRI 419-1)	
– Ali podjetje poroča o globah in sankcijah za neupoštevanje zakonov oziroma predpisov na socialnem in gospodarskem področju?	0,1,2,3

OKOLJSKI VIDIK	točke
Material (GRI 301-1, 301-2)	
– Ali podjetje poroča o skupni teži oz. prostornini porabljenih materialov za proizvodnjo in pakiranje	
– Uporabljeni neobnovljivi materiali	0,1,2,3
– Uporabljeni obnovljivi materiali	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o odstotkih reciklranih vhodnih materialov uporabljenih za primarno proizvodnjo?	0,1,2,3
Energija (GRI 302-1, 302-4)	
– Ali podjetje poroča o skupni porabi energije znotraj podjetja?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o porabi posameznih virov energije?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o količini zmanjšane porabe energije (neposredna posledica varčevanja)?	0,1,2,3
Voda (GRI 303-1, 303-3)	
– Ali podjetje poroča o skupni količini porabljene vode z razčlenitvijo po virih vode?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o ponovno uporabljeni in reciklirani vodi?	0,1,2,3
Emisije (GRI 305-1, 305-2, 305-5, 305-7)	
– Ali podjetje poroča o direktnih emisijah toplogrednih plinov?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o indirektnih emisijah toplogrednih plinov?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o zmanjšanju emisij toplogrednih plinov zaradi neposrednih iniciativ?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o drugih pomembnih emisijah?	0,1,2,3
Vode in odpadki (GRI 306-1, 306-2)	
– Ali podjetje poroča o celotni količini onesnažene vode glede na lokacijo in kakovost?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o skupni teži nevarnih odpadkov z razčlenitvijo po metodah odstranjevanja?	0,1,2,3
Okoljska skladnost (GRI 307-1)	
– Ali podjetje poroča o globah za neupoštevanje okoljske zakonodaje?	0,1,2,3
Ocenjevanje dobaviteljev (GRI 308-2)	
– Ali podjetje poroča o negativnih učinkih v dobavni verigi in sprejetih ukrepih?	0,1,2,3
SKUPAJ MOŽNIH TOČK	48

EKONOMSKI VIDIK	točke
Gospodarska uspešnost (GRI 201-1, 201-2, 201-4)	
– Ali podjetje poroča o neposrednih ekonomskih prihodkih?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o neposrednih ekonomskih odhodkih	
– Plača zaposlenih	0,1,2,3
– Bonitete za zaposlene	0,1,2,3
– Plačila lastnikom	0,1,2,3
– Plačila vladi po državah	0,1,2,3
– Investicije v skupnost	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o tveganjih in priložnostih, ki jih prinašajo podnebne spremembe in lahko povzročijo bistvene spremembe v prihodkih ali odhodkih?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o finančni pomoči s strani vlade (davčne olajšave, subvencije, prejete nagrade ...)?	0,1,2,3
Prisotnost na trgu (GRI 202-1)	
– Ali podjetje poroča o razmerju med standardno začetno plačo in lokalno minimalno plačo?	0,1,2,3
Posredni gospodarski vplivi (GRI 203-1, 203-2)	
– Ali podjetje poroča o investicijah v infrastrukturo?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o pričakovanih vplivih na skupnost in lokalno gospodarstvo?	0,1,2,3
– Ali podjetje poroča o ugotovljenih posrednih gospodarskih vplivih?	0,1,2,3
Prakse naročanja (GRI 204-1)	
– Ali podjetje poroča kolikšen odstotek dobaviteljev je lokalnih?	0,1,2,3
– Ali podjetje navaja, kako so definirani lokalni dobavitelji?	0,3
Protikorupcija (GRI 205-1)	
– Ali podjetje poroča o potrjenih primerih korupcije in sprejetih ukrepih za preprečitev korupcije?	0,1,2,3
SKUPAJ MOŽNIH TOČK	45

Vir: lastno delo na podlagi GSSB (2016).

Priloga 2: Ključni finančni kazalniki

Podjetje / ključni finančni kazalniki z leto 2023	H&M	Inditex	Gap	Adidas	Nike	C&A	PVH	Nordstrom	Primark	Levi's
Sedež podjetja	Švedska	Španija	Amerika	Nemčija	Amerika	Nizozemska	Amerika	Amerika	Irska	Amerika
Število zaposlenih	150.000	165.000	95.000	59.000	79.000	50.000	27.000	60.000	72.000	15.000
Število trgov (skupaj s spletno prodajo)	79	213	40	160	190	17	40	Ni definirano	15	110
Tržna vrednost v \$	17,4 mrd	83 mrd	4,11 mrd	24,82 mrd	183,07 mrd	0,68 mrd	4,47 mrd	2,58 mrd	1,65 mrd	6,12 mrd
Prihodki v \$	22,02 mrd	35,7 mrd	15,85 mrd	23,63 mrd	49,10 mrd	1,2 mrd	9,15 mrd	15,6 mrd	8,94 mrd	6,16 mrd
Dobiček v \$	0,63 mrd	4,1 mrd	0,81 mrd	11,2 mio	21,4 mrd	0,17 mrd	5,32 mrd	0,57 mrd	881 mio	3,54 mrd

Vir: H&M (2023), Inditex (2023), Gap Inc (2023), Adidas (2023), Nike (2023), C&A (2023), PVH (2023), Nordstrom (2023), Primark (2023) in Levi Strauss (2023).